

K 4.892
3

სალიტერატურო მუცვარეთა გამოც. № 135948
1924.01.03.33

БИБЛИОТЕКА
Г. Н. ГЕХТМАНА

№

თ ი მ ს ა რ ი ა ნ ი

თარგმნილი სპარსულიდან

მეფის თეიმურაზის მიერ.

ე. თაყაიშვილის რედაქტორობით და წინასიტყვაობით.

თ ზ ი ლ ი ს ი

მსწრაფლ-მბეჭდავი სტამბა არ. ქუთათელაძისა, ნიკ. ქ, № 21.

1903

891,55-32

საქართველოს ისტორიის და ლიტერატურის მოყვარეთა გამოცემა № 21

საქართველოს
ე. ნ. უეხუაშვილს
1. იოსებ ბერიძე

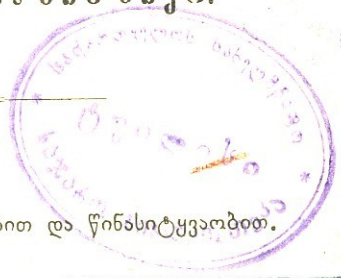
8-3

თ ი მ ს ა რ ი ა ნ ი

თარგმნილი სპარსულიდან

მეფის თეიმურაზის მიერ.

ე. თაყაიშვილის რედაქტორობით და წინასიტყვაობით.

ჩ 4.820
3

ბეჭდის №	549
ბეჭდის №	596
ბეჭდის №	559

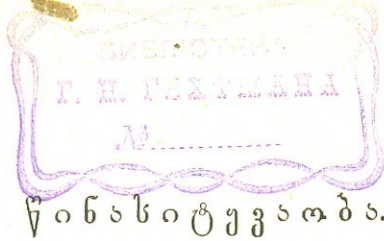
ტფილისი

მწერაფლ-მბეჭდავი სტამბა არ. ქუთათელაძისა, ნიკ. ქ., № 21.

1903

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 12-го января 1901 г.

1901

თიშასრანნი, რამეღიჯ ზირველათ გამოდის ქართულს ენაზე, კადმთარგმნილია სზარსულის ენიდან, რეგორც სათაურის შენიშვნა გვაუწყებს, მეფის თეიმურაზის მიერ. მაგრამ ეგ კი ნამდვილათ არ ვიცით, რამეღ თეიმურაზ მეფეს ეკუთვნის თარგმანი, ზირველს, თუ მეორეს. ცოტა უსტორ-მასტორობა ენისა, რამეღიჯ თეიმურაზ ზირველს არ შეშვენის, და აგრეთვე ის გარემოება, რამე შეჩვიდმეტე საუკუნის ხელთნაწერი თიშასრანისა სრულეებით არ მოიხრევა, ადგილს აძლევეს მოსაზრებას, რამე შრამა უფრო თეიმურაზ II უნდა ეკუთვნოდეს, ვიდრე ზირველს. მაინც-და-მაინც ამ საკითხის გადასაწყვეტი საბუთები ჯერ ხელში არ გვაქვს და ამის გამორკვევა მომავლისთვის უნდა გადაიდვას. სიტყვა „თიშასრი“ ანუ უფრო ნამდვილი გამოთქმით „თიშასლი“ — სზარსულს ენაზე ნიშნავს არაკს ანუ ამბავს.

თავდაზირველათ ეს თხზულება ინდოურს ენაზე გაჩენილია, ინდოურიდან მომდინარეობს ფაღაური თარგმანი, ფაღაურიდან ძველებური სზარსული მათე საუკუნისა. მეთარმეტე საუკუნეში ძველი სზარსულისაგან შეუმუშავებიათ ახალი თარგმანი. სზარსულისაგან არის ნათარგმნი ქართული თიშასრანი და თათრული. ფაღაური ენიდან აგრეთვე ეს თხზულება უთარგმნიათ არაბულზე, არაბულიდან ასურულზე, ებრაულზე და ისპანიურზე, ხალხ ასურულიდან მომდინარეობს ბერძნული თარგმანი¹). ამგვარათ თიშასრანის თარგმანი უველა ძველ ცნობილ ლიტერატურას ჰქონია და ამ მხრით არც ქართული ჩამორჩენია სხვებს.

¹) Сергѣй Ольденбургъ, профессоръ. О персидской прозаической версии книги Синдбада. Сборникъ статей учениковъ профессора Барона Виктора Романовича Розена. СПб. 1897, стр. 274.

დედა აზრი თიშისრანისა მკვლევთ ასე შეიძლება გამთხარტოს: ინდოეთის მეფე თავყარჩხნს სვიანობით, სიმდიდრით, სიბრძნით და დიდებით ასეთი განთქმული იყო, რომ სხვა დედამიწასე ტოლი არა ჰყოლია, მაგრამ უშვილოების გამო დაღონებული იყო. თავის უკეთესის ცოლის რჩევით, ხელმწიფემ დაურიგა სიმდიდრე და მხარგები გლახკათა, ობოლთა და ქვრივთა და აკრეთვე მეუღაბნოეთა, კურცხლით ევედრა ღმერთსა, და ღმერთმა მიანიჭა მას შვილი. განარებულმა მეფემ შეჰყარა ვარსკვლავთ მრიცხველნი და ჰკითხა მათ ბედი თავის შვილისა. მათ უქადაეს ხელმწიფის შვილს ჯიმშედის ბედი და დღე-გრძელობა, მაგრამ ესეც დაატანეს, რომ ცხოვრებაში დიდი განსაცდელი მოეღოს ეშმაკისაგანო. მეფეს ერთი ხელფანი სუმბატ აქიმი უყდა, მეცნიერი და ფილოსოფოსი, და რა კი დანარჩენმა ვეზირებმა ვერათერი ვერ შესამინეს მეფის შვილს, თავის ერმა მას მიაბარა გასაზრდელათ. ხელმწიფის შვილმა სუმბატის ხელში მალე ისწავლა უოველი კაცობრიული მეცნიერება და სწავლა. რა სწავლას მორჩა და მოიწიფა, სუმბატ აქიმი ხელმწიფესთან მოსაყვანათ გამოხდა, მაგრამ ჯერ საეტლოში ჩასედა, და რა ჰყარა რამელი, უეცრათ შეკრთა და ფერი წაუვიდა. მეფის ძემ შეატყო, რომ კარგი ნიშანი არ იყო, და სთხოვა უველაფერი ნამდვილათ ეთქვა. სუმბატ აქიმი მოასხენა, შვიდ დღეს და ღამეს შენს თავზედ ხმალი იქნებისო, და დარეკება მისცა, ამ შვიდ დღეს და ღამეს ხმა არ ამოიღოვო, რაც არ უნდა კკითხონო. თვითონ ხელმწიფესთან აღარ გაჰყვა და მარტო შვილი გაგზავნა. შვილმა ხელმწიფეს არავითარ კითხვასე ზასუნი არ მისცა. გაცრებულმა ხელმწიფემ არ იცოდა რა ექნა, სუმბატ აქიმი არ გამოჩნდა, და ვერას კაციდან თავის შვილის მუნჯობის მიზეზი ვერ გაიგო. მაშინ წამოდგა ძიძა ემწიფლისა და ხელმწიფეს უთხრა, მაგის მიზეზს მე გავიგებო, მე ძიძა ვარო, მე უველაფერს მეტყვიანო, და წაიყვანა ხელმწიფის შვილი თავის სახლში. ძიძამ ხელმწიფის შვილის სიღამაზეს ვეღარ გაუძლო, არშიეობა დაუწყო და აღუთქვა, თუ ნებას დამეობი, მამაშენს მოგწამლავ და ტახტი შენ დაგრეკებო. ხელმწიფის შვილმა ზიზდით უარ-ყო ეს უცნაური წინადადება, და უთხრა, ამ შვიდ დღეს მამის ხმას ვერ გავრებო და, თუ ამ შვიდ დღეში მოგვკვდი

ბედი შენი არის, თუ არა მაგის ზსუსხს მერმე გაცემო. ქალმა გადასწევიტა თავის გადასარჩენათ ხელმწიფის შვილის დაღუპვა შვიდ დღემდის და ამ აზრით ხელმწიფეს დაბეზლა, სააკვაცოთ მომინდომა და შენის სიკვდილის წინადადება მომცაო. ხელმწიფემ დაუჟერა და შვილი ჯაღათებს მისცა მოსაკლავად.

ხელმწიფის ვეზირებმა შენიშნეს დიაცის ვერაკობა და გადასწევიტეს ეშველათ ხელმწიფის შვილისათვის. ვეზირები, თავი ვეზირიდან დაწებუელი, თითო თითო დღეს შედიან ხელმწიფესთან და თავის თიმსარებით ანუ არაკებით დიაცის ეშმაკობაზედ არწმუნებენ ხელმწიფეს და ხელმწიფე აჩერებს შვილის სიკვდილით დასჯას, მაგრამ თითოეულის ვეზირის შემდეგ შემოდის ხელმწიფესთან დიაცი და საზასუხო თიმსარით ხელახლა აჯერებს ხელმწიფეს შვილის დახმარებაში და ხელმწიფე ბძანებას იძლევა შვილის სიკვდილით დასჯისას. ამრიგათ გადის შვიდი დღე, ხელმწიფის შვილი ხმას ამოდებს, სუმბატ ექიმი გამოჩნდება, სიმართლე გამომკარავდება, დიაცი დაისჯება, ვეზირები და სუმბატ აქიმი დიდ საჩუქარს და მადლობას მიიღებენ, ხელმწიფე თავის შვილს უღვრავს ტანტს და საყვაველთაო მშვიდობა და ბედნიერება მუარდება.

თავი ნასკვი მოთხრობისა არის თიმსარებში ანუ არაკებში. სზარსულს „დიდს სინდბადის წიგნი“, რომელიდგანაც ქართული თიმსარინი არის ნათარგმნი, სულ ოცდა ცამეტი თიმსარია ქართულში ერთი თიმსარი „მოზიზღარი კაცი და ზურები“ არ არის სრულებით და ერთიც „ოფოფი და განდეგილი“ აკლია ხელთნაწერებს. დზარჩენი უკვლას (ხუსსა თიმსართა იხილე 110—111 გვერდზე). ხოლო არაკები ზოგჯერ სწვანაირათ არის განაწილებული მოლანარაკეთა შორის, ვიდრე სზარსულში. სზარსულში თითო ვეზირს ორ-ორი თიმსარი ეკუთვნის, ქართულში კი მესუთე და მეექვსე ვეზირს თითო თიმსარი უწევს, სამაგიეროთ მეოთხე ვეზირს ქართული თიმსარინი სამს არაკს აკუთნებს. ეს მცირე განსხვავება, შეიძლება, ცუდათ დაცული ხელთნაწერების მიზეზი იყოს, მაგრამ ესეც შესაძლებელია, რომ იმ სზარსულს დედანში, რომელიდგანაც უთარგმნიათ ქართული თიმსარინი, ასეთივე რიგი იყო.

ხელთაწერებს თიმსარანისა, რომელთაც ჩვენამდის მოუღწე-
ვიათ, უკუას დიდი ნაკლი აქვს: არც ერთი ხელთაწერი სრული არ
არის, ამას გარდა ზოგიერთ ხელთაწერებში ენა და რიგი თავები-
ს შესწორებული და შეცვლილია, ასე რომ სულ სხვა რედაქცია გა-
მოდის; ზოგჯერ თიმსარანის არაკები შეერთებულია სიბრძნე სიც-
რუის არაკებთან. ჩვენ ხელთა გვქონდა თითქმის უკუას ცნობილი
ხელთაწერები თიმსარანისა, ამათში №№ 13, 1538, 3615 და
2446 კუთვნიან წერაკითხვის საზოგადოების წიგნთ საცავს. ერთიც
მოიხვევა ზეტერბურგის საჯარო ბიბლიოთეკაში (№ 52 თ-ს გრუ-
ზინსკის ხელთაწერებისა), ამ ხელთაწერიდან გადმოუღია ასლი
ბ-ნს გ. ნ. გესტმანს 1891 წელს, რომელიც ჩვენ გვითავაზა და
რომლისთვის გულითადაც მადლობას ვუძღვებით. ხოლო ზეტერბურ-
გის ხელთაწერი აღმოჩნდა სრულიად შეცვლილი და შევსებული და-
ვით რეკტორისაგან და ამიტომ გამოუყენებელი. აქედან ჩვენ დაურ-
თეთ ჩვენს გამცემას მართლ ბოლო (იხ. გვ. 106—107), სხვა
არ გამოგვადგა. ზირველი 28 თამსარი ამ ხელთაწერისა რიგით ეთანხ-
მება სხვა ხელთაწერებს, მაგრამ ენა შეცვლილია. შემდეგ ამისა და-
ვით რეკტორი უმატებს 11 თამსარს ანუ არაკს მისგანვე შეთხ-
ზულს, და თვით აწერს თავში: „აღექსის ძის დავითის მიერ მოგო-
ნილი და ქმნილი“ (გვ. 75ა). ბოლოში დავით რეკტორი მოგვით-
ხრობს, თუ რა ცვლილება მოუხდენია მას თიმსარანში:

„მეცნიერნი ამაზედან ნუ განმეცხვავთ, რომელ ესე მისი საქმე
არ იყო და რად სწერდათ. თუ ვინმე იტყვით, მართლ არს, მაგრამ
სიცილი უფროს განცხრომისად შემდგომილია, ამის სოფლისაგან
ჯმნილნიცა მოღვაწენი ოდესმე განიციებენ. მე გულ-სევდიანი ვსჯე
და ცუდათ ჯდომასა ესე შრომა ვარჩიე, თვარა ამისი წერა ჩემი კე-
ლი არ იყო.“

„მკითხვალთა ოდენ მოგასხენებ: რა ვჭეო, თუმცა ესე წიგნი სრუ-
ლად ჩემსა ენასზედან გამეშართა, ვისცა გარდმოუთარგნია, მას შრომა
წაუნდებოდა და ამისთვის მოვერიდე, მაგრამ(შ) რადგან დიდად ვის ენა-
ზედ იყო შეწყობილი, მე რეკტორმე გასწარხე და უცხოდ კი არ
შევაწევე, ამიტომ რომ კარგი ენა ამისთანასა ცუდას ამავზედ რად

უნდა დამეძრეს! ამ წიგნში რაც არაკების ბოლოებია, ჩემი მოგონილი და გაკეთებულია, და ზოგიერთიც ჩემივე მოგონილია. თუცა ავია და დაიწუნებთ, მაგრამ ამისთანა წიგნსა ის შეეფერებოდა, და მეცნიერებით რად უნდა თქმულ იყო?!

„ამათ სიტყვათა მომხსენებელი ვარ ალექსის ძე დავით. თვეს დეკემბერს, რიცხვს 10, წელსა 1761“.

წერა-კითხვის საზოგადოების ხელთნაწერთა შორის უგელაზე უკეთესი აღმჩნდა № 1538 მეთვრამეტე საუკუნისა. ამ ხელთნაწერში ტექსტი დაუფილია თავებათ, თიმსარებს უმეტეს შემთხვევაში სათვალავი უზის და ენითაც სხვებს ბევრათ სჯობია და თავდაპირველი რედაქციის კვალი ემჩნევა. ამიტომ ამ ხელთნაწერზე დავამუშავეთ ეს გამოცემა. № 13-ში მარტო 11 კარია დაცული, გადაწერილია 1811 წელს, ენა შეცვლილი და გარუნილია. № 2446 ნაწივეტს წარმოგვიდგენს თიმსარანისა და ეკუთვნის მეთვრამეტე საუკუნეს. № 3615 გადაწერილია 1804 წელს, რიგით მისდევს № 1538, მაგრამ ენა აქაც შეცვლილია, გადაწერი თვით ამბობს გაფუჭებული დედანი შქანდაც, მაგრამ ეს ხელთნაწერი ჩვენთვის მაინც საუურადღებოა, ვინაიდან ამაში დაცულია ერთი არაკი „ქურდი ახლგაზდა“, რომელიც სხვებში არ არის. ეს ადგილი ჩვენ შემოგვაქვს ამ გამოცემაში (იხ. გვ. 103—105). აგრეთვე ამ ხელთნაწერიდან, რომელიც გიორგი წერეთლის ნაქანია, შემოგვაქვს სხვალებში ზოგიერთი ადგილები²⁾. ამ რიგათ სხვა და სხვა ხელთნაწერებიდან ჩვენ თიმსარანის ტექსტი თითქმის შევასეთ, აკლია მხოლოდ ერთი თიმსარი „ოფოფი და განდგეილი“.

ე. თაყაიშვილი.

²⁾ დაწვრილებით ცნობები თიმსარანის ხელთნაწერების შესახებ იხილე ჩემს „Описание рукописей Общества грамотности“, т. 1. стр. 109, 290—302.

თ ი მ ს ა რ ი ა ნ ი

კაბა ზარგელა

დასაწყისი. ინდოკეთ კელმწიფისა ამაჟი და ცხვრება მისი. სხარსუ-
 ლისგან თარგმნული ქართულად ნეტარად კსენებულისა ზატრანის მე-
 ფის თეიმურაზისგან. კუთხეულ იუაჟნ კსენება მისი, ამინ.

იყო კელმწიფე ერთი ინდოეთისა სამეფოსა შინა ნათესა-
 ვად ჩინგთა ძველთა გვართა კელმწიფეთა შვილი, და სახელად
 თაყარჩხან ერქვა. ასეთი დიდი და ძლიერი კელმწიფე იყო,
 რომე ყოველნი ძველნი ხსენებულნი დიდნი კელმწიფენი ვერა
 რომელნი ესწორებოდნენ. სიკეთესა და მოსამართლეობასა
 მისსა კაცთა ენა ვერ იტყვის; სიმდიდრისა რიცხვი და საზო-
 მი არა იყო; სიბრძნესა, სამართალსა, სიუხვესა და მოწყალე-
 ბასა მისსა ყოველნი ინატრიდნენ, და ყოველივე ზნენი კეთილ-
 ნი, რომელი შვენის კელმწიფეთა, თავსა შორის თვისსა დაეთესა.
 და ესეცა ვთქვათ, სხვათა კელმწიფეთა არცა თუ სიზრმად ოც-
 ნებოდესთ ეგოდენი სიკეთე მისი. მაგრამ შვილი არა ჰყვანდა.
 და ჰყვა მას აქიმი და ბრძენი სახელად სუმბატ. და, ვითა ფე-
 რობდა, ეგრეთ ჰყვანდა სატკიერისათვის. ხოლო უშვილოები-
 სათვის ესოდენი ზრუნვა ჰქონდა, რომ ასეთი დიდი და ბედ-
 ნიერი კელმწიფე ცის კიდით კიდემდისინ ბძანება გასული
ასეთა ზრუნვასა და შექირვებასა შინა იყო, რომ ჯოჯობეთში
 მჯდომის კაცისაგან უფრო უსაწყლესი იყო, რომ არა გამო-
 სვენება და სალხინო საქმე არა იამებოდა რა. გულში ფი-
 ქრიანათ იყო და პირსაც დააჩნდა. დამქლდა და გაყვითლ-

და, და მნახავთაცა შესაბრალოსად შეიქნა. ასეთი პირი შეუდებული და საშიში კელმწიფე იყო, რომ რომელ ვერცა თუ ვაზირნი, ვერცა თანა ზრდილნი და ვერცა თვით იგი ბრძენი აქიმი ვერა ჰკითხვდენ, თუ რა იყო მიზეზი მისი ვერეთ ყოფნისა. ცოლნი ჰყვანდა მეტად ბევრნი დიდთა კელმწიფეთა შეიღებები და ტურფათა მკვრელნი, მაგრამ პირ მღიმართ ვერა ვინ იკადრებდა ჰკითხვასა და ეგზომი კადნიერება არავისა ჰქონდა. და მათ შუა ერთი უებრო მნათობი ქალი იყო, ბრძენი და სიტყვა ტკბილი, ყოვლითურთ უკლებელი, ფრთხილი და გამოცდილი, და სხვათა ცოლთა უფრო უახლოვეს მდგომი და საყვარელი. და იგი ხედვიდა კელმწიფესა ასეთს ოხჰნასა ქვეშე დაპყრობილსა, და ეგზობოდა ცეცხლითა ორკერძოდ ერთგულობისა და სიყვარულისათვის. გარნა ესე ვითარისა შეკადრებისათვის უჩვეველ იყო: ეშინოდა და ვერა გზა გაელო, თუმცა ეკითხა. დღესა ერთსა თავსა შორის თვისსა აღირჩია და თქვა: „თუ მოწყალესა ამას კელმწიფესა ჩემსა ესრეთ დღითი დღე ვხედვიდე, ვიგონო შემთხვევა და ვკითხო, რა არის შექირვება, ესეოდენი სევდიანობა? ანუ მოვკვდე და ანუ შევიგნა. ნუ თუ ერგოს ვისგანმე ჰქირთა მისთა“. ესე განიზრახა და გაიწირა თავი თვისი და სიტყვა ასე შეუკაზმა და თქვა, ნუ თუ სიტყვათა კელოვნებამან, სიტკბოებამან, მქვერობამან განაწყროს გული მეფისა კადნიერისა. ამისთვის, ვითარცა იგი ვინმე წყლულსა ფერხთა ლომისათა ლოშნითა არა განიბძარა ლომისაგან სიამოვნეთა ლომისათა ¹⁾), ესრეთ შეეკაზმა მრავალ-ფერად შემკობილი ფერად ფერადითა სიტყვითა და ვერეთცა მიქონდა სიტყვანი სიბრძნითა საფსენი, რიტორებით შეზავებული და შეთხზული და შაქრისაგან უფრო უტკბოსი.

1) ვარაანტი: ვითარცა იგი ვინ წყლითა ფერკთა ლომისათა ბანდეს და ლოშნიდეს წყლულთა მისთა და სიამოვნითა მით ლომისაგან არღარა განიბძაროს.

კანა ბ.

აქა უკეთესის ცალსიკან მასგლა და ვეზირობას გამორჩე-
ვა მისგან.

ქელმწიფესთანა ტახტისა პირსა დადგა ჩვეულებისაებრ წესითა მოაჯეთათა. შეხედნა მეფემან და არა ენიშნა ეგრეთ წადგომა მისი, რამეთუ არს მოქენეთაგანი და არა უბრძანა რა, არამედ ელოდა მისგან თქმასა და უქვრეტდა. ხოლო დედაკაცმან მან გონიერმან ბრწყინვალე პირი თვისი მიწასა დასდგა, ტახტისა ფერხთა აკოცა და თვალ ცრემლიანმა იწყო სიტყვად და თქვა: „ცე უსწოროვო და უამხანაგოვ მაღალო კელმწიფეო, მე შენისა მკველისაგან ამად სიტყვა ბრძანებისა უწინ ზრახვად და კითხვად სიკვდილი აღვირჩიე ღუმილისა ამა შენისათა კიდევან, თქვენი ეგე ულხინობა და უნიშატოდ ჯდომისა ყურება რა არის? ესე რომ პირსა ყოვლისა ქვეყანისასა გარდასრულნი და აწცა მეტახტოსნენი შენსა სვიანობასა და სიდიდესა ინატრიან; სამოთხესა შინა მყოფნი შენსა მეჯლიშსა ახსენებენ; შენითა მოსამართლოებითა ყოვლნი იხარებენ. არა თუ შენი სამეფო, არამედ ოთხნივე ყურნი ქვეყანისანი, მტერნი და მავნენი სამეფოსა შენისანი ჯერეთ ცოცხალნი შენითა შიშითა დამარხულან. მაკედონელმან შენი მანდატურთ უხუცესობა რომ იშოვნოს, იგიცა შესჯერდეს. რაცა რომელსა სიკეთესა სახელი ერქვას და შენსა სამყოფსა მიდამოსა არ იყოს? ზღვისა სულიერნი ზღვაში შენსა ქებასა წარმოიტყვიან. ნადირნი ყოველნი შენგან შენითა მოსამართლეობითა, საბოდურისა სიმრავლითა შენითა, სახამოსთა თათბირთაგან, მრავალთა მძლეთა გამარჯვებისაგან თავ დაჯერებით მხიარულნი სმენ და ლხინობენ და შენსა კელმწიფობასა აღიდებენ. ლანფარჩთა და მოქალაქეთა ხარკთა ტვირთი ასე გაუმსუბუქებიან თქვენითა ბრძანებითა, რომ თითითაცა ერთითა აღებად შემძლებელ არიან. ფანსკუნჯნი შენთა სარაიათა შენსა სვიანობასა ქადაგებენ და მხარ გაშლილნი ბრძანებითა ღეთისათა

შენთა ტახტთა ბედნიერისა ფრთითა ჰფარვენ და უჩრდილვებენ. ფარშამანგნი შენთა მალალთა კოშკთა მყოფნი შენსა ქებასა ყვიან, და მფრინველნი გარეთ (მყოფნი) შენთა ლაშქართა სიდიდესა აქებენ, ანგელოსთა დასნი და გუნდნი თუ შეედარების, თვარა სხვა ვერა შეედარების. ვფიცავ ღმერთსა, რომ შენი არამი სამოთხეზედ არა ღია უარესი არის. შენსა ბედნიერსა პირსა სევდიანობისა და შექირვებისა არმური დასჩნევია. აწ ვიაჯი, რათა შენისა ტახტისა პირსა შენისა გამარჯვებულისა კლმითა დაღვარო სისხლი ჩემი, და ანუ მიბრძანო და კვაშიადი გამომიცხადო, და თქვენის მწუხარებისა და მქმუნვარებისა მიზეზი გამომიცხადო, მიბძანო, გამაგონო და მომკლა, დიდო და მალალო კელმწიფეო, უხვო და უშურველო“.

კელმწიფემან ესრეთ უბრძანა: „ხომ ვიცით ეს საწუთრო. არავის გაუთავდების და არავინ დარჩების, რომ ამ სოფლიდამ არ გამანძულდეს. ვინც დაიბადების სიკვდილი უკან მისდევს, და ასეთი სიხარული არ იქნების, მწუხარება უკან არ მისდევდეს, ვინცა ადამის და ევას შვილნი არიან¹⁾), უნდა რომ თითო ჯამი სიკვდილისა სასმელი დალიოს, სულისა და კორცისა სიმწარე სამსალაში გარიოს²⁾). აწე ცოტა ხანი მიკლია, რომ ჩემს ყურს სიკვდილის კმა და ამბავი მისწურვია, და ამ უხანოსა სოფელსა ასრე სწადიან, რომ ჩემი მორქმა და დიდება ოხრად დამაგდებინოს, ჩემს უკან ჩემი შედეგი ნაყოფი არავინ მომდევს, რომ ეს ჩემი გამდიდრებული ტახტი ჩემს უკან შეინახოს და უპატრონოს, და ჩემს უკან ჩემს საპატრონოსა ზედან უცხომ არავინ გაიხაროს. როგორც ყმაწვილიანი აკვანი ძიძამ შეინახოს, მე ჩემი სახელმწიფოს რიგი ისე შემიწინახავს, აწე მეშინიან, რომ როგორც ძიძას აკვანი წაექცეს და ყმაწვილი მოკვდეს, ისე ჩემი ქვეყანა ჩემს უკან არ აოხრდეს. მე არც სიკვდილისაგან მეშინიან და არც წასაწყემენ-

1) დედანში სწერია: ვართ.

2) ვარიანტი: სულისა და კორცისა სიმწარის კუამლში გაიაროს.

დელი საქმე მიმიძღვის, რომ იმისთვის ვსწუხდე, მე ამას ვნაღ-
ლობ და ეს არს ჩემი სამძიმალი, რომ ჩემს უკან ასეთის
ზალუმის კელმწიფის კელში არ ჩაცვივდენ ჩემნი დაზრდილნი
ყმანი და ჩემგან შენახული ქვეყანა, რომ დღე ყოველ ნა-
თელი ღამედ არ შეექნასთ და ველარ იცხოვრონ. ჩემი შექირ-
ვება ეს არის და ამასა ვფიქრობ“.

კარი გ.

კელმწიფის ქალისაგან უშვილეების ზასუხას მოხსენება ესტეთ.

რა ქალმან კელმწიფისაგან ესე გაიგონა, სიხარულის ცრე-
მლით ატირდა და მწარედ აღმოისუნთქა. უებროსა პირსა კე-
ლი იკრა, სამკაული გარდაიყარა, ვარდსა და ბროლსა ზედან
ნახოქმან სისხლმან შემატა, და კელმწიფესა ესრეთ მოახსენა:
„კელმწიფეო, თუ შენი ზრუნვა და შექირვება ეგ იყო, აქამდინ
რატომ დამბადებელი მოწყალე და შემწყნარებელი ღმერთი
არ მონახე? ანუ მისთა სარწმუნოებით მავედრებელთათვის რო-
დის დახშულა კარი მოწყალებისა, რომელ შენთვის არ გაი-
ლოს? ანუ სამღთოთა მლოცავთა ქვაბთა შინა მყოფთა შენი
საქმე რად არ აღუთქვენ? ანუ თუ შენი მდიდარი საქურქლე
და საქონელი გლახაკთა უღონოთა და საბრალოთა ზედან
არ გაეც, რომ, თუ მაგას ზრუნავდი, შენი ნება აღსრულებუ-
ლიყო“.

რა კელმწიფემან ესე სიბრძნე ქალისა მისგან მოისმინა, დი-
დად იამა, და მას პირმზესა ქალსა მადლი უბრძანა, და ყვე-
ლა იმისი ნათქვამი გულში სიბრძნედ შეირაცხა, და ასრეთ უბ-
რძანა: „რადგან იკადრე და ეგ მითხარ, ყოველივე შენი ნათ-
ქვამი აწვე აღვასრულოო“. აღდა კელმწიფე და შევიდა ხალვათ-
სა სახლსა, და იხმო მისანდონი ვაზირნი, და ასრეთ უბრძანა:
„დამბადებელსა ღმერთსა შეუვრდები და განვაბნევ სიმდიდრე-
სა ჩემსა გლახაკთა და უღონოთა ზედან, ნუ თუ უკვე მო-

წყალე მექმნას დამბადებელი ღმერთი ჩემი და მომცეს შვილო ერთი, რათა არა აოხრდეს სამეფო ჩემი“. იმათ ვაზირთა მათ და იგინიცა დაემოწმნეს ბრძანებასა მისსა, გამოიღეს ზღვისაგან უმრავლესი განძი და განუყვეს შუა მონაგები მისი. ნახევარი გასცეს გლახაკთა ქვეყანისათა, ობოლთა, ქვრივთა, ანუ თუ სახსრად ტყვეთა, ხიდთა და ქარვასლათა გასაკეთებლად, და ნახევარი, სადაც ღვთისათვის გასული სოფლიდამ იყვნენ მათათა და ქვაბთა შინა, იმათ მისცეს. და თვით კელმწიფე შევიდა სალოცველსა სახლსა, დადგა წინაშე ღვთისა, იმარხა ორმეოცი ღლე და ორმეოცი ღამე და ესრეთ ილოცვიდა მხურვალისა გულითა და ცრემლიანისა თვალითა: „ცე დამბადებლო ღმერთო და ყოველთა მოწყალებისა უფსკრულო, რომელი ესე ოდენ ძლიერ ხარ, რომ ზღვათა შინა დანთქმულთა კაცთა ერთითა მცირითა ფიცრითა განარინებ და ღლევათაგან ზღვისათა შეეწევი; მფრინველთა ცათა შინა მობუდრად ჰყოფ და მართვეთა გაზდასა შეეწევი; ქვასა შინა მყარსა და ყოვლითურთ შეუსაველსა შინა ბაყაყსა დაბადებ და შიგან მცირესა წყალსა საზრდოდ მისად აღმოადენ. სხვა რომელი ათასისაგანა ვთქვა. მეცა ერთი, რომლისაგან შეყვარებული ვარ მოწყალებითა შენითა, აწცა ჩემზედაცა მოწყალე იქმენ და მომეც შვილი ერთი, რათა არა დარჩეს სამეფო ჩემი უმკვიდროდ“.

ესე ვითარი ლოცვა ილოცა, ილოცა და ვედრება სრულჰყო. გამოვიდა მუნით და შევიდა საწოლსა შინა, განისვენა და დაწვა ქალსა მასთანა, რომელმან მოახსენა მეფესა მას და შეაგონა ესე ვითარი იგი, და მეყვესეულად ბრძანებითა ღვთისათა სადაჲმან შეიწყნარა ცვარი იგი მოწყალებითა ღვთისა, და დაორსულდა ქალი იგი. ვითარცა სცნა ესე მეფემან და ერთობით სამეფომან მისმან, განიხარეს სიხარულითა დიდითა ფრიად, რომელ გონებისაგან კაცთასა არ შეიწყნარების და არცა აღრიცხვა იქნების. და შესწირეს დიდება დამბადებელსა

ყოველთა ღმერთსა, განამრავლეს ღიღება მის წინაშე და ვეგ-
დრებოდნენ მუდამად მხურვალისა გულითა.

რა დრო გათავდა იგი განწესებული, დაიბადა ყრმა მშვე-
ნიერი, ვითარცა შეგავს კელმწიფეთა. და რა გათავდა წელი-
წადი ათი და მოიზარდა ყრმა იგი, მოკაზმეს კელმწიფურისა წე-
სითა და მოიყვანეს წინაშედ მეფისა. ვაზირნი ბრძენნი და მუ-
ნაჯიბნი ახლდა. და რა იხილეს ყრმა იგი, უსაზომოდ განიხა-
რეს და მოეწონათ. მაშინ მეფემან უბრძანა: „ჩახედეთ საეტლო-
სა სტროლაბასა, თუ რა ბედისა იყოს ძე ესე ჩემიო“. მაშინვე
ბრძანებისაებრ ჩახედეს საეტლოსა სტროლაბსა და ქეშმარი-
ტებით გამოიძიეს და მოახსენეს ესრეთ: „მეფეო, სამახარობლო
უნდა გვიბოძოთ, რომ გასახარელი მოახბენი ვართ: ძე ესე
თქვენი ესეოდენი სვიანი და ბედნიერი იქნების, რომელ არ(ა)ს
კელმწიფესა ღირსებოდეს; ჯიმშედის ბედი და დღეგრძელობა
ექნების, საფერი და საკადრისი პირველად შენი და მერმე სა-
მეფოსა შენისა იქნების, მაგრამ ერთი განსაცდელი მოველი-
ნების ჟამსავე თქვენსა: სიშურისა ეშმაკისათა სიკვდილსა ძლივ
მორჩების“.

იამა კელმწიფესა მოხსენება ვაზირთა და მუნაჯიბთაგან, თვი-
სისა შვილისა სვიანობა და დღეგრძელობა, და მერმე უბრძა-
ნა ვაზირთა თვისთა: „აწუ დრო აქვს ყრმასა ამას სწავლისა,
და მოგცე თქვენ ესე, რათა ასწავლოთ ყოველივე სიბრძნე,
ცნობა და ზნენი საკელმწიფონი, ვითარცა ჯერ არს“. რა
ესმათ ესე ვაზირთა და მუნაჯიბთა თქვეს: „კელმწიფეო,
ჩვენ არა დავიწყალობებთ სწავლასა ძისა თქვენისასა, მაგრამ
ღმერთს ერთი შვილი მოუცემია თქვენთვის და სჯობს, რომ
თქვენთან გაიზარდოს. ამას ასეთი აგებულება აქვს გვარი
და ნათესაობა, რომ ყოველსა ზნესა და სწავლასა თავით
თვისით ისწავლის, შენს ნაყოფს სწავლება არ უნდა“. რა ეს-
მა კელმწიფესა, ასე უბრძანა: „არა ვირწმუნო სიტყვა ვგე: თეთრი
ქორი რაზომცა გვარიანია და ყოველთა ქორთა კელმწიფე არის,
მაგრამ, როდის დაიჭერენ და კაცთა კელში ჩავარდების, სა-

ნამდისინ ნემსით თვალსა არ აუკვრენ, და მრავალგზის ღამეს არ გაატეხინებენ, და მრავალს სასჯელს არ მიაპყრობენ, ვერც დაამშვიდებენ და ვერცა მურასას იარაღს შეასხმენ, ვერც კამლსა და ტურფასა ჯილურს გარდააცმენ, და ვერცა ნებისაებრ ნადირობასა დააწყებინებენ. ეგრეთვე ოქრო, თუმცა პატოიოსანი და ძვირფასისა არის, მაგრამ სანამ ცეცხლში არ შეაგდებენ, არ დაახალისებენ, კვერით კარგად არ განსჯანდვრენ და მეჭობოსნენი არ იხმარებენ, არცა მნათობთა ქალთა ფერხთა სალტედ შემოეცმევათ და არცა ბედნიერთა კელმწიფეთა თავსა გვირგვინად დაეხურებათ“. რა ესე კელმწიფისაგან მოისმინეს, ყოველთა ენა დაუმოკლდათ და ველარა მოახსენეს რა. წაიყვანეს ყრმა იგი და, რაცა რომელიმე სწავლა შეიძლებოდა მათგან, ყოველივე მას ყრმასა ზედა დაასრულეს. ათსა წელიწადსა ჰყვანდათ. ვერცა რა გულის კმასა ჩააგდეს და ვერცა რა ასწავლეს. ოცისა წლისა შეიქნა ყრმა იგი, და დიდად დაღონდნენ ვაზირები და მუნაჯიბები. ადგნენ, კელმწიფესა იახლნენ, და ყრმა იგი მიიყვანეს და ესრეთ მოახსენეს: „კელმწიფეო, ყოველი ზნენი და ხელოვნებანი ჩვენნი დავასრულეთ ძესა ამასა თქვენსა ზედა და ვერას გზით გული ვერ მოუდრიკეთო, და ვერცა რა ვასწავლეთო. აწე ჩვენ დამაშვრალნი ვიქმნენით, და ეგების სუმბატ აქიმმან ასწავლოს რამე, თორემ მის მეტი ღონე არა არის რაო“.

სუმბატ აქიმასგან თამსარას მოხსენება.

რა სუმბატ აქიმმან ამა ვაზირთა ამბავი გაიგონა, გაიციონა და ეგრეთ უთხრა: „თქვენი საქმე ამასა ჰგავს, რომ ერთსა ადგილსა დღესა ერთსა ერთი მეღა დაიარებოდა. ნახა, რომ ერთი დიდი თევზი ერთს ალაგას ეგდო. დიდად დიდად იამა და კელის მიყოფა ვაბედა. მერე თავისებურად ჰკუდას ჩავარდა და თქვა: ეს თევზი აქ რასა იქსო? წყალი არსად არისო და წყლის ნადირნი არსადა ჩანანო, რომ იმისაგან დარჩომილ-

იყო. სოფელი არსად არის, რომ გავარდნოდეს ვისმეო. ამ თევზმა ფათერაკში არ ჩამავდოსო. ის თევზი იქვე დაავდო და იწყო სიარული, და ერთი ნიგვზის მჭამელი მაიმუნი იპოვა. შეხედა, რომ ხეზე იჯდა. მივიდა, თაყვანი სცა და ფერხთა აკოცა, და ესრეთ მოახსენა: ერთობლივად ნადირთ გამომგზავნეს შენს წინაშე და მახარობელი ვარო, სრულიად მათი კელმწიფობა შენ მოგცესო. მაიმუნმა ეგრეთ უბასუხა: ნადირთ კელმწიფე აკი ლომი თქმულაო. ის როგორ გაავდესო და მე როგორ გამახელმწიფესო? მელამ ეგრეთ მოახსენა: ლომი ერთობ ბრიყვი და გაუსინჯავი იყო და, ვისაც კელად შეიგდებდა, შესჭამდაო. იმას ამისთვის გაუორგულდნენ და შენი ბატონობა ირჩივესო, ამისთვის უფრო რომ ადამიანის მზგავსებაცა გაქვსო. მაიმუნი მოტყუვდა, დაიჯერა და წაჰყვა. წაუძღვა მელა წინა და წავიდნენ. მელამ გზაზე ასრე მოახსენა: ერთი დიახ უცხო სახელმწიფო საქმელი ვიპოვეო, მობძანდით თქვენა და მიირთვიეთო. გაუძღვა მელი და, საცა თევზი ევდო, იქ მიიყვანა. მაიმუნმა რა ნახა, დიდად იამა და ფიცხლად წა(ა)ფრინდა. ის თევზი თურმე მონადირისაგან ბადეს იყო გაბმული და მაიმუნიც შიგ გაება. მელამ ერთის მხრიდამ თევზი გაიძვრინა და ჭამა დაუწყო. მაიმუნმა უთხრა: მელო, ეს რა მიყავო, მე ბადეს გამაბიო და შენ თევზსა სჭამო! მელმა ასე მოახსენა: კელმწიფე ერთს ალაგს მჯდომი და ერთს ალაგს მყოფი უნდა იყოსო, და ყოველი მისი ყმა და მოსამსახურე მისის წყალობით უნდა რჩებოდესო.

კელმწიფეო, ეს ამათი საქმე ამას ჰგავს: უნდათ კელმწიფისა შვილი მე თავს მომაბან და თვითან ბადისაგან თავი დაიხსნან, და ქებაცა მისთვის შემომასხით. თქვენგან არც უკეთესობას ვღირს ვარ და არც უარესებასა. მითქვამს და კიდევ ესე მომიხსენებია“:

თამსარა მეორე.

მართა ალაგსა ერთი აქლემი, ერთი მგელი და ერთი მე-

ლა დაიარებოდნენ, და სამთავ ერთად ერთი პური იპოვეს და უთხრეს ერთმანერთსა: „რომელიც ერთმანერთზე ან დლით, ან ხნით და ან ტანით უფროსნი ვიყოთ, ეს პური იმან შექამოსო“. თქვა მგელმან: „ჯერ რომ კაცი არ დაბადებულყო, მამა ჩემი მაშინ იყო და ჩემმა დედამ უბამოდ მშობაო“. მერე მელა დაემოწმა და ასე უთხრა: „დიახ მართალი არის სიტყვა ეგე შენიო. შენ რომ დაიბადე მე შენს ძეობაში სანთლები მექირა და ვთამაშობდიო“. რა აქლემმან ესე მათგან გაიგონა, ასე სთქვა: „ხომ ყოველი კაცი გვხედავს და იცის, რომელი ან ტანათ და ან დლით უფროსნი ვართო, ისევ მე ვარ უფროსი და ეს პურიც ჩემი არისო“. წაავლო პირი და აქლემმან შექამა ის პური.

ისრე ნებითა ღვთისათა ამ კელმწიფის შეიღოს საქმე მე კელად ამილია. ადგა და წაიყვანა ძე მეფისა და ასე თქვა: „ანუ მოვკლავ თავსა ჩემსა და ანუ ვასწავლი რასმეო“. და წაიყვანა სასწავლებელად სახლსა თვისა.

ქართლ.

აქა სუმბატ აქიმისაგან კელმწიფის შვილის წაყვანა და ეავლის სიბრძნის სწავლების დაქადება.

როდესაც წარიყვანა ძე მეფისა სუმბატ აქიმმან სახლად თვისად, გამოვიდა ხანი და წელიწადი არა მცირენი. და შეიქნა ძე მეფისა ოცისა წლისა, მაგრამ ვერა ისწავლა რა. დააშრო თვისი უსწორო სიბრძნე ¹⁾ სუმბატ აქიმმან და ვერათი ღონის ძიებითა ვერა მოჰკიდა რა ²⁾. სცემდა ცივსა რკინასა კვერსა და ვერა დაიმორჩილა ³⁾, და დაღონდა ბრძენი იგი კაცი. მიესმა კელმწიფესა ამბავი ესე, ვითარმედ არცა თუ სუმბატ აქიმისა-

1) ვარიანტი უმატებს: და უფსკრული სწავლისა.

2) ვარიანტით: ვერა ასწავლა რა.

3) ვარიანტით: და ვითარ სცემდეს კვერსა ცივსა რკინასა, ვერა რას დაიმორჩილებ.

გან ისწავლა რამეო ძემან შენმანო, და შექირვებით შეიქნა მეფე იგი უმეტეს პირველისა, და ინატრიდა უშვილოებასა ისრევე, და უყოლებასა მისსა ინატრიდა. შემოკრბეს დღესა ერთსა შვიდნივე იგი ვეზირნი და სუმბატ აქიმიცა, და ნახეს კელმწიფე დაღრეჯით ტახტსა მჯდომი. ვერავინ იკადრა პირის-პირ მოხსენება, თუ რა იყო მისი ეგრე დაღრეჯის მიზეზი, და თავსა ვაზირსა და სუმბატ აქიმსა უთხრეს: „აქამდინ დაღრეჯილობა კელმწიფისა უშვილობისათვის იყო, და ახლა თქვენ ჰკითხეთ, თუ რა უმძიმსო, მაშ რის ვაზირი ხარ, თუ მის ხვაშიადს ვერ შეიგნებო?“ მაშინ გაგულოვანდა ის უფროსი ვეზირი, წადგა და ასე მოახსენა: „ყოველთა ხელმწიფეთა უმაღლესო კელმწიფეო, აქამდინ უძეობისათვის იყო თქვენი შექირვება, და ჩვენც ამისთვის ვერ გაგიბედეთ მოხსენება, რომ გეწყინებოდათ. ღმერთმან ხომ მისგანაც დაგიხსნა და მოწყალება გიყო, და ახლა რაღა არის თქვენის ბედნიერისა პირის დაღრეჯა?“ კელმწიფემან ასე უბძანა: „ნეტამც ღვთისათვის არ მეთხოვნა და არც ღმერთს მოწყალება ექნაო. ამდენი ხანი არის, ძე ჩემი პირმეტყველთა და ფილოსოფოსთა მივაბარე, და ვერა ისწავლა რა, და ახლა კიდევ სუმბატ ბრძენსა მივაბარე, და ასე მესმის, რომ ვერცარა იმისაგან ესწავლოს. მე შვილი ამისთვის მიხდოდა, საკელმწიფო ზნენი ესწავლა და ჩემს სვიანსა ტახტსა გამოსდგომოდა, ჩემი სამართალი და ღვთის ცნება ესწავლა, თორემ ფოლორცსა შინა მოშაითნი ბევრნი ჰყრიან, რის გამოსადგენი არიან? შავის რკინისაგან რატომ უფრო უარესი იყოს ჩემი ნაყოფი, რომ იმასაც ამდენს გარჯიან, რომ ასეთს მიჭერიტანას გააკეთებენ და ასე წმინდა იქნების, რომ ყოველს პირის სახეს უჩვენებს კაცსა. დათვის მართვეს ასე გაწვრთნიან, რომ შუშპარს ასწავლიან. დათვის უსული და შუშპარი რატომ უცხო არ არის? აწე რით ვირწმუნო სუმბატ აქიმისაგან, თუ მას ნდომოდა, ქვაც ყოფილიყო, იგიცა მის სწავლას შეიწყნარებდა. თუ კლდეს შეჰყივლოს სუმბატ აქიმმან, იგიცა ხმას გამოსცემს. ვითარ იქმნა ეგრე რკინისაგან, დათვი-

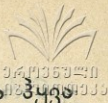

საგან, ქვისა და კლდისაგან უფრო გაუტყეხელი იყოს გული მისი?“ ესე ვითარსა ჩიოდა მეფე და ვაზირთა უბრძანებდა ამას.

აწე სუმბატ აქიმსა რა ესმა ესე მეფისაგან, ნამეტნავისა სირცხვილისაგან პირსა ცივი ოფლი სდიოდა. ზე აღგა კელმწიფე-დალოცა და ესრეთ მოახსენა: „სე მალალო კელმწიფეო და მოსამართლეო, მცირე მოგახსენო, ათასი უფრო შაგირდი მყვანდა, ამას როგორ ვიქმოდ, შენს საკელმწიფოს შვილსა და შენგან ვგრეთ ქენებით შემობარებულსა კი არა ვასწავლე რა, და ჩემი წყალობა მაზედ არ მივიღე სწავლისა, და სხვათ კი ვასწავლე? მაგრამ რა ვქნა, ბრმასა სარკე მიუტანონ და ყრუსა საღმუნე უკრან, ვერცა ერთი ვერას მოიხმარებს. შენსა შვილსა ესეოდენი გულმაგრობა აქვს, ნადირთაგან უფრო პირუტყველია, და იმისთანა გული აქვს, რომ ვერას გულის კმაში ჩავადდე, და მე აწ რა ვქნა? და აწ ერთსა თიმსარს მოგახსენებო“. კელმწიფემ თქმა უბრძანა.

თიმსარი მესამე.

ქიმინისა ქვეყანასა ერთი დიდი და მდიდარი კელმწიფე იყო, რომ იმ ჟამად იმას ერთი კელმწიფე ვერა სჯობდა. ქიმინის ქვეყნის და ალაგის ამბავი თქვენც მოგეხსენებათ, რომ სპილოს ქანი იქ არის, რომ ასე მრავალია, მათი ჯორაქლემი და ცხენი სულ სპილო არის. საომარად, თუ შესაქიდებლად, თუ თამაშად და შესაქცევად სულ სპილო ჰყავთ, დღესა ერთსა ერთმან ვინმე კაცმან ერთი სპილო კელმწიფეს ძღვნად მოართო. დიახ უცხო იყო, რომ ღმერთს რაც სპილო დაებადებინა ქვეყანაზე, მისთანა მშვენიერი კაცს არ ენახა. ოთხსა რკინისა სვეტსა ზედა ერთი შავი მთა რომ ამართონ, იმას გვანდა. სიმსუქნითა არაბულსა ცხენსა (გვანდა), კმა ცათა გრგვინვასა უგვანდა, სიმაღლითა გაფრენილსა ვარსკვლავსა გვანდა. სიმშვენიერე, თვალი, პირი და ხორთუმი ასეთი ჰქონდა, რომ ყოველთა სპილოთა კელმწიფე იყო. მას კელმწიფესა დიდად მოეწონა,

დაუმაღლო კაცსა მას და საბოძვარი ფრიადი უბოძა. და ჰყვეს მას მესპილოვე ერთი დიახ კარგი. მას მიაბარა და კარგათ გაწვრთნა და მომწვიდება მისი უბძანა, რათა ბედნიერი ტახტი მისი მახედ დაედგათ, და შიგან დაბძანებულყო, და მით ეარა კელმწიფესა მას. მან მესპილოვემან წაიყვანა და, რაც სპილოს სწავლისა და მომწვიდების წესი იყო, ყველა ასწავლა სამსა წელიწადსა, და მოართო კელმწიფესა ყოვლით ზნით სრული სპილო. კელმწიფემან უბძანა ოქრომჭედელთ იმისთვის ოქროს ჯაჭვის გაკეთება. ჰყვეს ეგრე და მოართვეს. შეებეს ოქროსა ჯაჭვი, ოქრო ქსოვილი ფარჩის ჩულები დახურეს, ზედან მურასა ტახტი დაადგეს და ოქროსა ჩარდახი გააკეთეს, თავსა მრავალ ფერი ზილფი დაჰკიდეს. და კელმწიფე ზედან შებძანდა. როდესაც სიარული დაიწყო, თურმე დაბადებითგან ხუიანი ყოფილიყო, გაჭირვეულდა და გარდაიქრა, კლდე, წყალი, ტყე, რაცა ნახა, არა გააჩნდა რა. დაიწყო კელება და მიმოკვეთებით სირბილი. კელმწიფე ტახტისა სვეტსა ასე მოექიდა, ვითა მომრჩვალნი წყლისაგან ყაშხალსა მოეკიდოს. განგებითა ღვთისათა ვერცა მეფე ჩამოაგდო და ვერცა ტახტი დაამტვრია. როდესაცა მომწვიდდა სპილო იგი, თავისსა ახურსა და საკვებარსა აღვილსა მიმართა. მივიდნენ, კელმწიფე გარდამოსვეს, და მისის დარჩომისათვის ღმერთს დიდი მადლობა შესწირეს, და დამბადებელსა ღმერთსა თაყვანი სცეს, მადლობა და საღმთო გარდინადეს. რა ამისაგან მოიცალეს, კელმწიფემან განრისხებულმან ბრძანა იმ მესპილოვის კელმწიფეს შეკრულის მოთრევა თავის წინა. ოდესცა ნახა მესპილოვემან კელმწიფე ისე განრისხებული და თავი თავისი იმისთანას სივიწროვეს მყოფი, თავსა თავისსა ასრე უთხრა: „აწ ენა პირისა ჩემისა მდუმრიად შევქნა მართებს, და გონიერთა სახვეწართა სიტყვათა შეკაზმა ეგების, რომ ცეცხლისაებრ აღტყინებულსა გულსა მეფისასა მღუღარებისა წყალი დავასხა და მწარისა სიკვდილისაგან ვიხსნაო“. რა კელმწიფესთან მიიყვანეს და კელმწიფემან შემოხედნა და ნახა განრისხებულმან და ცეცხლებრ მოტ-

ყინარემან, ასე უბძანა: „შენ, კაცო, რაზედ მომაკვლევინებდი იმ გაუწრთენელსა სპილოსაო, და ანუ ვითარ შებედე სისხლთა კისრებასა? თუ ბრძანებასა ღვთისასა არ დავეფარე, აწე ტახტი ჩემი ხომ ჩემგან ცარიელი დაჩრებოდაო. სიკვდილი ერთის მეტი არა თქმულა და შენ ათასი გეფერებისო“. რა ესმა ესე მესპილოვესა, ცრემლითა შესვარულმან მიწასა პირი მოუსვა და ესრეთ შიშვნეულისა სიტყვითა მოახსენა: „მოსამართლეო კელმწიფეო, შენის ეგზომის ფათერაკისა უბრალომცა რომ (არ) ვიყო, ჩემი ერთის კატის ოდენის სისხლის დაღვრა რა საშურველი იქნებაო¹⁾, მაგრამ ღმერთი დამბადებელი რაზომცა დიდი არის, იგიცა ჭინჭველის სამართალსაც არ იუკადრისებსო. ოღონდ ამის მოწყალება მოიღეო, ეგ შენი განრისხებული გული ცოტა ადრე დაიწყნარო, და ჩემი სიმტყუნე და სიმართლე შეიტყეო, მაინც სასიკვდილო ვარ და ჩემთა სისხლთა საუკუნოდ გააღწეო. თუ გაუკითხავად მომკლაო, მაინც მემართლებიო და ჩემთა წვრილთა შეილთა და ცოლსა მაინც შეგაბრალეო. შაკი წვერი შენთა სამსახურთა შინა გამთერთებიაო და შენთან აღვზრდილვარო“. ტიროდა და მწარედ ამას მოსთქმიდა. კელმწიფემან თვისსა გულსა მოწყალებსა და მოსამართლესა უბრალოსა სისხლისა განკრძალვა უბძანა, და მას მესპილოვეს უბძანა, თქვი აწ შენი საჩივარიო! მესპილოვეს სამართალისა ბრძანება ასე იამა, ვითა დაკარგული სული ახლა ეპოვა და ახლა შობილიყო. მოახსენა კელმწიფესა: „გამიხსენით კელი და სპილოცა შემომგვარეთო, და სცანით ყოველთა, ვითარ გამიწვრთნია, და ან როგორ მისწავლებიაო, რაცა ზნენი არის სპილოსანიო“. ვითარცა გაუხსნეს ჯელი და ფერხი, და სპილო იგი მოგვარეს, შეჯდა სპილოსა ზედა, და ვი-

1) ვარიანტი: მოსამართლეო კელმწიფეო, შენის ეგზომის ფათერაკისაგან შემთხვევისათვის მე უბრალო ვარ და თუ განუკითხავად გნებავს სიკვდილი ჩემი, ვითარცა ერთისა კატისა ოდენი სისხლისა დაღვრა რა საშურველი არის?

თარცა ქამანდი ეგრე ათამაშა. მერე მოიყვანა კელმწიფისა წინა და უთხრა: „დაიდრიკე თავი და კელმწიფესა თაყვანი ეცო!“ და მან სპილომან თაყვანი სცა. მერმე უთხრა: „დასდევ პირი მიწასა და კმითა დალოცე კელმწიფეო!“ ყო ეგრე სპილომან და დალოცა კელმწიფე. მერე მოატანინა თივის ხორომი და დადვა მოშორებით. მოილო რკინა მრგვალი გახურებულნი ცეცხლივით და დადვა იგიცა შორსა. უთხრა სპილოსა, რომელიც გინდოდეს იგი ჭამეო. მშიერმან სპილომან ხორთუმი თივისაკენ მოსახვევლად წაილო. შეუძახა მესპილოვემან: „რასა იქ, მაგას ნუ სჭამო!“ გაუშვა თივა იგი. მერე უთხრა, ცეცხლიანი რკინა შეჭამეო! მიჰყო ხორთუმი რკინასა შესაჭმელად და მიიგროვა. შესძახა კვლავ: „რასა იქ, ნურც მაგასა სჭამო!“ მერმე მესპილოვემან ესრეთ მოახსენა: „მოსამართლეო კელმწიფეო, ესრეთ გამიწრთენია პირუტყვი პირმეტყველად, ჩემი მოჭირვება და ჩემი სწავლა არ დამიკლიაო, აწე, თუ თითონ ხუიანი და გიჟი ყოფილა აგებულებით, ჩემი რა ბრალი იქნებისო? კელმწიფეო, აწე გეწადოს მომკალ და გწადდეს დამარჩინეო“. მორჩა მესპილოვე სიკვდილისაგან და წარვიდა მშვიდობით. რა ესე ამბავი დაასრულა სუმბატ აქიმმან, ესრეთ მოახსენა: „კელმწიფეო, მე თუ ყოველი ზნენი და სიბრძნენი მისწავლებია, და თქვენს შვილს ვერა უსწავლია რა, რომ იმისთანა შეუსმენარია, ჩემი რა ბრალი იქნების, მე რა ვჰყოო“. რა ესმათ ყოველთა, სუმბატ აქიმი გაამართლეს მეფითურთ ყოველთა. და მერე მეფემან ბრძანა: „რათგან ღვთისა განგებისაგან ჩემი შვილი ეგრე გვარი დაბადებულა, რადლა გყავს, მომგვარეო“. მერე სუმბატ აქიმმან ასრე მოახსენა: „კელმწიფეო, ახლა იმედი მაქვს და ასეთი ნიშნები მინახავს, რომ აწლა ისწავლის ძე შენიო, და გათავდა შენის შვილის ჩემგან ნასწავლების ურჩობა, აწცა ექვსი თვე კიდევ მომიცადეთ და ექვს თვეს უკან შენი შვილი მოიკითხე, და ნახე, თუ რაც სიბრძნე არის ყველა არ იცოდეს, ჩემი თავი თქვენთვის სასიკვდილოდ მომირთმევიანო“. უთხრა ერთმან ვინმე ბრძენმან: „ცე სუმბატ ბრძენო აქიმოო, ამდენს ხანს ვერა

ისწავლა რა, ექვს თვეს რაღას ისწავლისო? კელმწიფესა სხლად მაგაზე გაამხიარულებ და ბოლოს, რომ ვერას ისწავლისო, უარესსა მქმუნვარებასა ჩაადებო“. სუმბატმან არა პასუხი გასცა, და სხვათა ვაზირთა და ფილასოფოსთა ასე უთხრეს: „სუმბატ აქიმი მაგისთანა მთქმელი არ არის, რომ თუ იმედი არა ჰქონდეს, კელმწიფეს არც დაჰპირდებოდაო, და არც ტყუილად მოახსენებდაო.

კანა ე.

წამოვიდა სუმბატ აქიმი და ასწავლა მესა მეფისასა.

ღარჩა კელმწიფე ამ იმედისაგან გულ დაჯერებული და სუმბატ სახლსა თვისსა მოვიდა და აღაშენა სახლი ერთი შვიდ ყურედ კელმწიფისა შვილისათვის, და დასო მა(ს) შინა.

დახატვა ყოვლისა სწავლისა, თუ ვითარ დაუხატა.

შროსა ყურესა დაუხატა ცისა ბრუნვა და ვარსკვლავთა, რომელიც რომ მუნაჯიბთ იციან მნათობნი, და ვარსკვლავთა, მზისა და მთოვარისა სიარული უკლებლად.

მეორესა ყურესა დაუხატა ქვეყნისა მზომელობა, სრულიად ყოველი ქვეყანა, ყოველი სჯული და თავ-თავისი წესი.

მესამეს ყურესა დაუხატა კმელეთის ომი, რაზმის გარჩევა, ბრძოლა და საქმე და ზღვისა საკვირველება.

მეოთხეს ყურეს დაუხატა კელმწიფეთა საქმე და გარჩევა.

მეხუთესა ყურესა დაუხატა ყაზაბი, ზავთი და კელმწიფეთა რიგი.

მეექვსესა ყურესა დაუხატა სმა, გაცემა, მეჯლისი და სამართლის ბრჭობა.

მეშვიდესა ყურესა—ნადირობა, მშვილდოსნობა, ბურთაობა და ცხენოსნობა, ქორითა, შავარდნითა და ავაზითა შექცევა.

რა ესეები გაარიგა და შეამკო, მოიყვანა და დასო სახლსა მას შინა, თვით გვერდით მოუჯდა და ეგრე უთხრა: „კელმწიფისა შვილო, დიდმან კელმწიფემან თავისი მონაგარი და ანუ ძველი განძი, რაცა აქნდა, ყოველივე გლახაკთა და უღონთა ზედან საღმთოთ გასცა, მღუღრისა ცრემლითა და ვედრებითა ღვთისაგან მოგიბოვო; ქვეყნის შესაზედად სრულიად ინდოვეთისა საკელმწიფო ითქმის, და ამისთვის გამოსადეგად უნდოდი, აწე თუ სიბრძნესა და საკელმწიფოდ გამოსადეგსა არას ისწავლი, მაშ რა სახმარი იქნები? მამამან შენმან ექვსი თვე ბორჯალი¹⁾ დამიდვა, ანუ მოკალ შვილი ჩემიო და ანუ საკელმწიფო საქმე ასწავლეო, თორემ შენც მასთანვე მოგკლავო, ჩემი გვარი და ნაყოფი უფერი არ მინდო, და არც თემსა და ქვეყანასა შინა კელსა და უბადოსა შვილსა ვაროინებო“.

რა ესე კელმწიფისა შვილსა ესმა, გულის ზრახვაში ჩავარდა და ასე თქვა: „თუ არას ვისწავლი, უთუოდ მამა ჩემსაც მოვძულდები და საკელმწიფოდ აღარასვე ვარგებ, მაშ რილას კელის უფალი ვიქნებო?“ ესე განიზრახა, მიჰყო კელი და დაიწყო სწავლა, და ასე ისწავლა, რომ სხვათა მოსწავლეთა არ შეეძლო ესეთი სწავლა და სიბრძნე. გვარიც გამოიჩინა, გულის ხმეერობა და ოსტატისა სიკეთე ერთად შეყარა, ექვსსა თვესა შინა ესრეთ გასრულებით შეიკრიბა ყოველივე მისი სახამსო სწავლა, რომ ღრამისა შესაწონელი აღარა უკლდა რა. სუმბატ აქიმმან რა ესე ესრეთ ნახა, თვალპირი, კელი და ფერხი გარდუკოცნა, და მერმე ერთი ჯამი თვალ მარგალიტითა სავსე თავსა გარდააყარა, მასუკან შეიყვანა თავის სახლში, რაც მოეწონა ან მოიპრინა, ყველა მიართვა. რა ღრო და ჟამი მოვიდა მეფისაგან ხმობისა, მოკაზმა ვაჟი საკელმწიფოთა შესამოსელითა, და მერმე მოიღო სტროლაბი ეტლთა საკითხავად და ჩახედა, თუ რას თვალზედ ნახავს კელმწიფეო ძესა თვისსაო, ან თუ როგორ თვალზედ მოიწონოსო სწავლა ამისიო. ოდესცა ჩახედა სტროლაბსა და წააყარა რამლი და დანიშნა ყოველივე საქმენი და

¹⁾ ვარიანტი: პემანი.

სწორედ გასინჯა, მასვე წამსა მკვდრის ფერი დაედვა. კელმწიფისა შვილი უჭვრეტდა და შეატყო ავის ნიშნის ნახვა, და ჰკითხა: „უფალო ჩემოო, რა ნახეო, რომ აგრე შეჭირვებით შეიქენო?“ მან ეგრე უპასუხა: „კელმწიფისა შვილო, ეშმაკისა საქმე ჩანს შენსა თავზედაო, ასეთი რომ შვიდსა დღესა და ღამესა შენს თავზედ ხმალი იქნებისო, ნუ შეიჭირვებ მაგაზე და ნურც გეშინიანო, ღვითთ მშვიდობით მორჩებიო; ამა შვიდს დღეს ხმასა ნუ ამოიღებო, რაცა ვინმე გკითხოს, ხომ ყველა იცი და გისწავლია, მაგრამ ნურას იტყვიო, და თუ შენი საქმე ავად მოხდეს, საუკუნოდ მე მწყევდეო. აწ კელმწიფე მამა შენი გიხმობს, ესე ვითარი პირობა მიმიცია, მე თუ თან წამოგყვები, შენის მუნჯობისათვის მკითხავს, და მე ვერას მოვახსენებ, და ფიცხლავ მომკლავსო, ჩემი შვილი რატომ გაგიმუნჯებიაო. აწე ესრეთ სჯობს: მე ამ შვიდსა დღესა დავიმალები, და შენთვის რაც მცნება მისწავლებია, იგი დაიმარხეო“. კელმწიფისა შვილი დაჰპირდა ოსტატისა მცნებისა დამარხვასა, და სუმბატ აქიმი კი დაიმალა. კელმწიფისა შვილი მამის მხმობარი წაიყვანეს კელმწიფესთან. ოდეს მიიყვანეს კელმწიფისა შვილი, ესრეთ მოახსენეს: „კელმწიფეო, სუმბატ აქიმი ასე დაკარგულა, რომ მისი გზა და კვალი ვერსად გაგვიგნია“. გაუკვირდა მეფესა და დიდათ დაუძძიმდა, შვილი მიიყვანა, პირსა აკოცა და ტახტზედ დაისო, ჰკითხა: „ყმაწვილო, სუმბატ რა იქნაო?“ ყმაწვილმან, ვითა მუნჯმან, კმა არ გასცა. დაქმუნდა მეფე და ასე ბძანა: „ეგების ჯარისაგან შერცხვა და მისთვის არა თქო რაო“. ბრძანა, წაიყვანეთ არამშიაო! ოოდესაცა მას მნათობს ქალს კეთილი შვილი ეშობა, მეორმეოცესა დღესა ამ უხანოსა სოფლისაგან გარდაცვალებულიყო იგი პირ მზე ქალი, და კელმწიფისა შვილი ობლად დარჩომილიყო, მოეყვანათ ერთი თვალ-ფერად მარჯვე ძიძა მისთვის, მაცოდინარობითა და სიბრძნითა სავსე, კაცთა თვალთა წინა ყოვლითურთ უკლებელი იყო, ხოლო შინაგანი მისი ¹⁾ შემ-

¹⁾ ჩვენს დედანში სწერია: შინაგან მისმან.

დგომიან სიტყვებთან გამოაცხადოს, და ყრმა იგი მას გაეზარდა თვისითა ძუძუთა. მაშინ ჯადო იგი დიაცი იქ იდგა წინაშე შეფისა და მოახსენა: „კელმწიფეო, შვილი ესე შენი ძუძუთა ჩემითა გამიზღია, აწე, თუ მიბრძანებ, წავიყვანო ყრმა ესე სამყოფსა ჩემსაო და ვეცადო, რათა ვათქმევინო, თუ რისათვის უტყვი ქმნილარსო და ან, რაცა უუბრობისა მიზეზი აქეს, ყოველივე ვცნა და მოგახსენო“. იამა შეფესა და უბრძანა წაყვანა მისი, და მან ეშმაკიან დიაცმან წაიყვანა სახლად თვისად.

მაძისაგან წაყვანა კელმწიფის შვილისა.

სახლსა თვისსა როდესაც წარიყვანა, შეუძღვა და დასო სახლსა თვისსა, დაუჯდა გვერდსა და მიართვა სანუკვარი ხილი და კარგი საქმელი, და სასმელები სასიამოვნო, და შეაქცია, და ვითარცა უჭკვრეტდა დიაცი იგი ყრმასა მას, ოთხნივე ჩანგალნი დაასო ეშმაკიან გულისა მისსა, და ცეცხლებრ აღეტყინა სიყვარულითა მისითა დედაკაცი იგი, და ცთუნებასა ყრმისასა ეძიებდა ღონის ძიებითა, და ჰრქვა ესრეთ: „სე, ნაყოფო სამოთხისაო და ვარდო ედემისაო, ჯერეთ ახალო ნერგო უკვდავებისაო, ნაშობისა იადგარად გამოსახულო, ყვავილო ჯერეთ მოუწვეველო, თვალთა ჩემთა სიხარულო და გულისა ჩემისა ნათელო, რად ეგრე უუბრობ სიცოცხლისა ჩემისა სამკაულო? ვერ მიცნობ შენსა ნამსახურსა, პირველითგან შენთვის ტყვე ქმნილსა შენთა იაგუნდთა ბაგეთაგან, შენის ეშხობისა ეზომ მთვარალსა, შენის მთვარისა პირისაგან ბედ-დაბნელებულსა მეორე ზილიხანსა, შენებრ იოსებისსა მზგავსსა თავისთვის კელქმნილსა, აწე ესე ბედნიერობა მეღირსა, რომ ასეთსა ხალვათსა სახლსა გჰპოვეო, შენისა საქმისა მოურავად ზედა მდგომელობა მეღირსაო, აწე ახალ მოწიფული ყრმა კაცი ჩემებრ მნათობსა ქალთან რადა არა განისვენებს? თუ მაღირსო და შენგან დამწვარსა გულისა ჩემსა წყალი დაასხა, ანუ თუ შავთა წამწამთა კამ(ა)დ დაჭრილსა გულ-

სა მალამო მოუღვაწო, ერთი სამსახური ასეთი გამსახურო, რომ მზე და მთვარე სიმაღლესა შენსა ზედა მოშურნე შეეჭმნა, ყოველთა კელმწიფეთათანა სანატრელად გაგხადო, ტახტი და გვირგვინი გაურჯელად, ჯერეთ სიყმისა და სივადისა დროსა, კელთა ჩაგიგდო, და შენგანაც ამას ვიაჯი, რომ ესე ყოველი აღვასრულო, შენცა ჩემს მეტი არავინ გამოიჩიო“.

რა ესე კელმწიფისა შვილსა ესმა, თუმცა სუმბატისათვის დალონდა, მაგრამ უთქმელობა ველარ გასძლო და ესრეთ ჰკითხა: „რა არის შენსა კელთა ეგეოდენი, რომ მაგეებს მპირდებიო, ერთი მხევალი ხარ ეგზომსა დიდებასა აღმითქვამ, რით ძალ გიცს შენა ესე ვითარიო?“ მან ესე უთხრა: „კელმწიფისა მამასა შენსა საწამლავეთა ასე მოვიპარავ და მოვკლავ, რომ სულიერმა კაცმა ვერა იგრძნას რაო, არცა არას შენ გაგრჯი, სალაროთა კლიტენი მე მაქვს, კელთა მოგცემ და ვინღა იქნების შენი მოცილე და წინა აღმდგომიო“.

ქართ. ვ.

კელმწიფის შვილისგან ხმის ამოდება.

სრამამან გაიცინა და ასე უთხრა: „ცე, უურწმუნესო და უუსირცხვილესო დიაცო, ვინა მყავს ტახტისა და გვირგვინისა მაცილებელიო, ჩემს მეტი მამა ჩემს ვინა ჰყავსო და იმის მეტი მე ვინა მყავსო, არ ჩემთვის უნდა ტახტი და გვირგვინიო და ჩემი არ არისო? შენ ახლა მამისა სიკვდილს მიჩვევ, შენგან კიდე ავისა მოქმედი ვინ სადა იპოვების ქვეყანათა ზედანო? მცნება ასე მიმიღია და დამიმარხავს ოსტატისა ჩემისაგან, რათა ამ შვიდსა დღესა და ღამესა მამასა ჩემსა არა ვნახაო და, თუ ამ შვიდსა დღესა არა მოვკვდი, პასუხსა მაშინ მოგახსენებო და, თუ მოვკვდები, ბედი შენი მოხდება და იქნებისო“. აღგა და კარში გამოიქრა. რა კელმწიფისა შვილი გარეთ გამოვიდა, მას წყეულსა დიაცსა სინანული შეეჭმნა არა მკირედნი და ასრე თქვა: „მართლა თქმულაო იგი სი-

ტყვა, მტერსა იგი არა შეუძლიანო, რომ კაცი თავის თავს უზამსო თავისისა ჭკუვითაო, ესრეთ ბრძენმან და გამოცდილმან რა ვქენო, აქნობამდინ ამა დიდისა კელმწიფისა სასახლე და ქვეყანა ყოველი ჩემის კარგ ქცევითა გაკვირვებულნი იყვნენო, და ყოველი პირი და ენა მე მაქებდაო, და კელმწიფემანცა ასეთი ჭკუა და ერთგულობა შემატყოო, რომ სალაროთა კლიტენიც მე შემამომვედრნაო, ყოველნი მე მნატრიდენო, კარგის ქცევისა ნამუსიანობისა და კარგის დედა კაცობის იადგრად მიყურებდნენო, და აწ ესრედ უჩვენე ჩემი თავიო, აწე უნამუსოობისა და ავ დედაკაცობის გარეთად ესრეთ მოწყალისა კელმწიფისა სისხლი რატომ-ღა შევიდევ თავსაო, რა ვიცოდი მის ყრმისა გონება, რომ ესრეთ ძნელი და საკრძალავი საქმე ასე მალე და გამოუცდელად გამოუცხადეო. თუ ამ შეიღსა დღესა დარჩება და არა აუტყდა რა, მასუკან მოვა მამასთან და ამ ჩემსა ნათქვამსა ხომ ყველას უამბობსო, აწ ცოდვა იქნების, რომ ლუკმა ლუკმა დამქრის, სისხლი ვის ეკითხვისო?“ ესე გვარი თავსა აბრალო და მერე ესე თქვა: „თუ არას ვეცდები, ჩემა საქმემ ჩაიარაო“. ზე ადგა, პირი სახე ჩამოიგლიჯა და საყელო გარდაიხივა, თმანი გარდმოიყარა, ტანისამოსი სულ დაიფრიწა, ძალათა სხვათა ნაქიდავებთ დაემსგზავსა; შევარდა კელმწიფესთანა ტირილითა და ზახილითა, კელმწიფისა ტახტისა ფერხთა მოეხვია და ესრეთ უთხრა და იძახოდა: „ყოველისა კელმწიფობისა სამართლისა იადგარო კელმწიფეო, მეცა განმიკითხე, ნადირნი და პირ მეტყველნი შენისა მოსამართლეობისაგან სამართალსა იშოვებენ, ჯიმშედ ანუშირვან და ანუ იგი დიდი სოლომონ შენგან ნასწავლებსა გვანან, მოსამართლეობითა და თვით ძმობისა შური აუღიათ, მარტო ქვეყანაზე მე ნუ გამიშვებ გაუკითხავად“. გაუკვირდა კელმწიფესა, თუ ვისგან ჩივის ჩემისა არმის მოსამსახურე ეს დედაკაციო. მან დიაცმა ასე მოახსენა: „კელმწიფეო, რა თქვენ თქვენის შვილის უუბრობაზე ისე შეწუხებული გნახეთო, ერთგულობისა და შეჭირვებისა ცე-

ცხლით სულ თავით ბოლომდინ დავიწვია და გამოვითხოვე იგი ხელი, ჩემსა სახლსა წავიყვანეო, ჩემითა ძუძუთი იყო გაზდილი შვილობისა პირობაზედო, ეგების რომ შევიტყო, თუ რა სკირს ყრმასა ამასო, და რასათვის უუბრობსო, და მეფისა გულისაგან ამის შეჭირვება ამოვილოო, და ოდეს მივიყვანე სახლსა ჩემსა, დაუწყე დედა-შვილური გონიერი და ტკბილი საუბარი, რომ კელმწიფესა მამასა შენსა შენისა დაბადებისათვის და წინათ უშვილობისათვის რომ ამდენი ჭირი უნახავს, ისი არა კმარა და ან რა რიგითა ლოცვითა და ვედრებითა მოგიტხოვა ღვთისაგან, ახლა კიდევ რა არის რომ შენისა უუბრობისა მიზეზითა ასე შეჭირვებულად გაგიხდია, ღვთისაგან რად არ გეშინიან მეთქი? მე ესე გვარსა სიტყვასა შევაგონებდი. მან ბიჭურთ ლაზრობითა შეწმინდილი სიტყვანი მითხრა, მე სხვათათვის ნათქვამად არა მსმენია, არამც თუ სხვას ვისმე ჩემთვის ეთქვას, მან ეგრე მითხრა: რაც ხელობასა და გაუგონლობასა ვხელობ, სულ შენის მიჯნურობის გულისათვის ვიქმ, მე აკვანსა შინა რომ ვიწექ და ძუძუს მაწოვებდიო, შენი სურვილი და მე ერთად ავლორძინდითო, სასწავლოსა შინა სიბრძნისა წიგნსა რომ მასწავლიდნენო, მე შენსა მიჯნურობასა ვზეპირობდიო, შიგნით ჩემი გული შენის მიჯნურობისა სისხლითა ეგზომ აივსოო, რომ ნამეტნავმან შენისა ლაწვისა ფერადად გაამეწამულაო, მე შენთა თვალთა სიშავემან ჩემთა თვალთა ნათელი წაულოო; შენმან აგრე მოხრილმან წარბმან ახალი ნორჩი ტანი ჩემი მშვილდურად მოხარაო, წამწამმან გული ესრეთ დამიჭრა, რომ ჯანინოზმაცამისი კურნება ვერ იმოქმედლასო, მან დამამუნჯაო, რომ შენს მეტი აღამიანის ნაუბარი არ მიამებისაო, აწე მე დამემოყვრე, გულისა ჩემისა ნება აღასრულეო, მე მამასა ჩემსა მალვით და მიპარვით ან მოვკლაო და ან ძელსა ზედან ჩამოვარჩობო, მაშინ ბანოვანთა თავად და განმანათლებლად ტახტისა ჩემისა შენ დაგვსამო. მე რა ესე მესმა, გახელებული წამოვარდიო; წამოხტა ისიც და ჩემის წმინდის კალთის დასვრას ლამოდაო.

მე ძლივ კელიდამ დავესლტო, და აწ ეს არის რომ შენი შვილმა თავიც მოგკვეთაო და სახლიც შეგირცხვინაო, შენი არამი სიწმინდით ანგელოზთა სამყოფსა გვანდაო და ახლა ასე შეიბილწაო; ეგზომი მოგყრილვარ ესრეთ დიდსა კელმწიფეთა წინა შენსა განწმენდილსა სახლსაო და ესე გვარი საქმე და სიტყვა როდის ხსენებულაო, თუ სახლსა შენსა შეარცხვენდა, სიკვდილს რაღას გემართლებოდაო, ჩემის ძუძუთი გამიზნიაო, ძიძა დედისაგან უფრო საყვარელი არ არისო? დედის სიყვარული ჰქონდა და მე სააგაკაოდ მომინდომაო, კელმწიფის მამის სიკვდილი რატომ შერჩეს, ესეთი შვილი რა საყლიაო, ჰკითხე შენთა ბანოვანთა შიგან, თუ ჩემის სიწმინდისა და ნამუსის უკეთესი შენსა სახლსა იყოსო; ჩემისა სიწმინდისაგან შენი არამი სულ ელავდა და კამკამებდაო; აწე თუ შენსა თავსა არა გაუვლენო და მეც სამართალს არ მიზამო, და მას ყრმას აწვე თავს არ მოჰკვეთო, როგორც ფლოროცთა და ქარვასლათა შინა არა დავსჯდებო, ისე შენთა სასახლეთა შინა არ დავდგებო, წავალ თემთა და ქვეყანათა შინაო და ჩემსა დღეთა შინა ვივლი, და ამ ჩემსა უსამართლოსა ვიტყვიო და მოვთქვამო“.

რა კელმწიფესა მას ესე ესმა, ჯავრით ბრუ დაესხა და ტვინსა შიგან ცეცხლი მოედვა. ესე გვარი სიტყვა დღეთა მისთა შინა არა სმენოდა და განრისხებულმან ბრძანა ესრეთ: „ღმერთმან სახლის შემარცხვენელი და ჩემი მკვლელი შვილი ნუ მომცესო, და, ვითაცა აბესალომ გამოიმეტა თავისი შვილიო სახლის შერცხვენისათვის და თავი მოაკვეთინაო, და ნოემ ერთი გაცინებისათვის სწყევლო და კიდევ წარწყმდაო, აწე მეც ისე უზამ მას ყრმასაო, ჯალადები მომგვარეთო, თავი მოკვეთონ და აქ ჩემთან მომიტანონო“.

კარა წ.

აქა მამის ქართულით კელმწიფემ თავისი შვილი სასიკვდილოდ მისცა ჯალადებსა.

ჯალადებმან ფიცხლად გაიყვანეს კელმწიფისა შვილი და

სასიკვდილოდ გააშიშვლეს. ამაზედან კმა დავარდა და ვერ
 რებსაც ამბავი მოუვიდათ, ვითა კელმწიფესა თავისი შვილი
 ჯალადებისათვის მიუცია და თავს აგდებინებენო, გაუკვრ-
 დათ და ჯალადებს კაცი გაუგზავნეს, რასა იქთ, მაგ ყრმას კე-
 ლი არ მიჰყოთ და სრულად ინდოეთი არა დაამხოთო, მცი-
 რესა ხანსა მოიცადეთო და ჩვენსა საქმესა უყურეთო. მერმე
 უფროსმან ვაზირმან სხვათა ვაზირთა ესრეთ უთხრა: „ვერა
 ხედავთ კელმწიფესა, ესეოდენი ბრძენი ჭკუა ერთსა ეშმაკსა
 დიაცს როგორ მოუნადირებიაო, რომ სახელმწიფოსა შვილსა
 აკვლევინებსო, აწე ესე იცოდეთო, რა კელმწიფე ამ წყენისა-
 გან ჯავრსა და მუქარას¹⁾ ამოიყრისო, მერმე სინანულსა შიგან
 ჩავარდებისო, მერე ჩვენ ამას არ გვიბრძანებსო, რომ გაჯავ-
 რებულსა კაცსა ჭკუა როგორ შერჩებისო, რის ვაზირები ხართ,
 თუ ამისთანას საქმეს არ დამიშლითო, ამდენსა ჩემსა წყალობასა
 რათა სჭამთო, რომ ესე საქმე არ დამიშაღეთ და ჩემნი ორი-
 ვე თვალნი კელითა ჩემითა ამომაყრევინეთო, და ჩემი საკელ-
 მწიფო დამაქცევინეთო. ჩვენ აბა რა უნდა ვსთქვათ და ან რა
 უნდა უპასუხოთო, თუ რომ დაგვხოცოს, უმართლვე არ იქნე-
 ბისო“. სხვათა ვეზირთა ესრეთ უპასუხეს: „კელმწიფესა თავი-
 სისა შვილისათვის თავისი სიკვდილი დაუწამებიაო და სახლი-
 სა შერცხვენაო, ოდეს ჩვენ მას მოვეხმარებით, თავისსა ორ-
 გულობასა და მისსა კერძობასა დაგვწამებს და დაგვხოცსო,
 და მოსწრაფებითა სიკვდილსა მოგვიანობით სჯობსო“. თავ-
 მან ვაზირმან ესრეთ უპასუხა: „დაცუდნებულ ხართ მაგა თათ-
 ბირსა, კელმწიფისა შვილი ერთსა ეშმაკსა დიაცსა რომ მო-
 ვაკვლევინოთო, რას გვეტყვიან სრულიად ინდოეთი, არამც
 თუ სავაზირო ჭკვა დაგვეწამება, არამედ ნახირის ძოვნასაც
 აღარ დაგვსაქმებენო, და თუ არ დამიჯერებთო იმ ერთის
 უფროსის მაიმუნით მე ჩემის დედა-წულობით ასეთსა ად-
 გილსა წავალო, რომ სულიერმან კაცმან ჩემი გზა და კვალი

1) დედანში „ბუხარს“ სწერია.

ვერა შეიგნოსრაო, და ვეჭვ, რომ მაშინ ჩემი ქკუა მოიგონო-
თო, და თქვა თიმსარი.

თიმსარი მეოთხე.

შროსა თიმსარს მოგახსენებ მაიმუნისასა: ამა თემსა შინა ერთ-
სა მაღალსა მთაზედან ძველად ოდესმე მაიმუნი სახლებულა და
ყრილობა ყოფილა, რომ იმისი უფრო მრავალი მაიმუნი სხვაგან
არა ყოფილა, ნიგვზისა ხესა ზედან და ნიგოზსა ქვეშ სახლებულან.
დღესა ერთსა გადმოუხედავს ერთსა მაიმუნსა და დაუნახავს შორს
მთის ძირში ერთი ნათამაშევი ცხვარი, წასულა იგი მაიმუნი და
უფროსისა თვისისათვის უთქვამს და უჩვენებია. რა მას ბერსა
მონახულსა იგი ცხვარი უნახავს, თეთრი წვერი და ულვაში
გაუგლეჯია და ესრეთ უთქვამს: „ამდენის ხნისა ვარ, მრავალი
მსმენია და მრავალი გამიგონია, და აქ ცხვარი არ მინახავსო,
როდესაც ქვეყანათა ზედან უქნელი და უნახავი საქმე იქნე-
ბისო, ნიშანია იგი, და იგი ქვეყანა აღუხოცელი არ დარჩე-
ბისო“. მასვე წამსა შეუყრია იქ მყოფნი მაიმუნი და ესრეთ
უთქვამს: „ძმანო, მამანო და შვილნო, თუ მე რასმე დამიჯე-
რებთ, ავიყარნეთ აქედამ და სხვას თემს წავიდეთო“. მათ ჰკი-
თხეს, თუ რისათვის უნდა ავიყარნეთო, ათასი წელიწადი
უფრო არის, რომ ჩვენი ნათესავი აქ დასახლებულაო და ჩვე-
ნი სამკვიდრო ალაგი რისთვის უნდა განვაგდოთო? მან ბერ-
მან ეგრეთ უთხრა: „თუ კარგი ნიშანი იყოს, ამ ათასს წე-
ლიწადს რატომ არ გამოჩნდა ცხვარიო ამა თემსაო, მე დამი-
ჯერეთ, აყრის ნიშანი არის, ეს ალაგი დევაგდოთო“. მათ
შორს დაუჭირეს, იგი უფროსი მაიმუნი¹⁾ თავისის დედა წუ-
ლობით აიყარა და წავიდა. იმათ ბევრი დასცინეს, რათ აიყა-
რა და წავიდაო. გამოვიდა მცირე ხანი და მინდორთა ცეცხ-
ლი მოედვა, ცხვარსა გაუპარსაობით მატყლი გასდიოდა და
ცხვარსა ცეცხლი მოეკიდა, ცხვარმა სირბილი დაიწყო და მის

¹⁾ დედანში სწერია: მონახული.

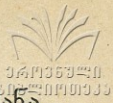

ჟამისა კელმწიფისა სასპილოვესა სახლსა შევარდა. იგი სახლი ჩალით იყო გაკეთებული, ცხვარი ზედ შეეფხანა, მას ჩაღასა ცეცხლი მოედვა და სპილოვეები სულ დაირუჯნენ და დაიწვნენ. ესე ყველა ამბავი კელმწიფესა მოახსენეს, კელმწიფემან ბძანა, წამალი მოიკითხეთო, ამდენსა ძვირფასს სპილოვეებს ნუ დამიხოცთო. ბრძენსა აქიმსა ჰკითხეს და მან ეგრე უთხრა, მაიმუნის ქონის მეტი მაგათი წამალი არა არის რაო. წავიდნენ და კელმწიფესა მოახსენეს. კელმწიფემან ბძანა: „წადით და საცა ჩემსა სახელმწიფოში მაიმუნი იყოს, სულ დახოცეთო და ქონი გამოართვითო“. წავიდნენ და იმ ადგილსა მივიდნენ, საცა ის მაიმუნები იყვნენ და დაუწყეს ხოცა. ერთმან მაიმუნმა ჰკითხა: „ძმაო, რა არის ჩვენი დანაშაულიო და ან კელმწიფისა რისხვა რათ გვეწიაო?“ მათ უთხრეს: „თქვენ დანაშაული არა გაქვსთ რა, ცეცხლ მოკიდებული ცხვარი შემოვარდაო სასპილოვეს ადგილსა, სპილოვეების სადგომი დაიწვაო და სპილოვეები სულ დაირუჯნენო, და ერთმან ბრძენმა აქიმმან თქვენი ქონი ასწავლაო და იმისთვის გხოცთო“. მასვე წამსა მათის უფროსის რჩევა და ჰკუა მოაგონდათ და ასე თქვეს: „ვისაც თავისის უფროსის და მონახულის ჰკუა არ დაუჯერებია, ამის უარესიც ნუ დაეღვეისო“. აწე ვეზირნო, ეს არაკი ამიტომ მოგახსენეთ, რომ უფროსი ვარ და დამიჯერეთ. მოეწონათ სხვათა ვეზირთა და ველარ დაეძრნეს სიტყვასა მისსა და ასე უთხრეს: „უწინ შენ მიდი, ჩვენი თავი და უფროსი ხარ და მასუკან შენი საქმე როგორც დაგვარიგებს, იმას ვიქთო“. ადგა უფროსი ვეზირი, წავიდა და შევიდა წინაშე მეფისა თვისისა.

კარა ჭ.

მისვლა ზარგელის გეზარასა. კელმწაფის შვილის დამხსნელის სიტყვის მოხსენება კელმწიფის წანაშედ.

მივიდა ვეზირი, კელმწიფე დალოცა და მოაჯეთა წესითა

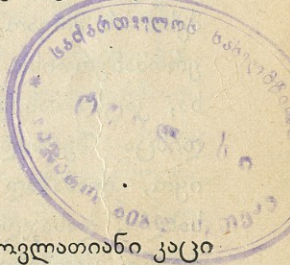

კელ-მოჯდობით¹⁾ დადგა. შემოხედნა კელმწიფებან და უბძანა, მოაჯესა გავხარ და, რაცა გინდოდეს, თქვიო. ვეზირმან ესრეთ მოახსენა: „ღამბადებელისა ღეთისა სახელსა უტყუერად ვფიცავ, კელმწიფეო, რომ არც ფერობით, არც სიყვარულით და არც ერთგულობით მე შენ ამას მოგახსენებო, მე ამის მნახველი კაცი ვარ და სხვანიცა მეფენი მრავალნი მინახავსო, მე შენისთანა ბრძენი და მოსამართლე ყოვლითურთ სრული, ყოვლითა სამეფოთა ზნითა შემკული მეფე არ მინახავსო და არცა მსმენიაო, აწე ღმერთმან მისისა უშურველისა მოწყალებითა შენისა ტახტისათვის ერთი შვილი მოგცაო, და აწ ერთისა დიაცის ქართულით ჯალადებისათვის სასიკვდილოდ მიგიციო, არა ოდეს ქურდი და ავაზაკი, თუ შვიდ გზის არ გაგიკითხავს, არ მოგიკლავსო, უბრალოდ სისხლის საკრძალოდ ღამით საქმეს აპირებო, გაუთენებლად საქმეს არ დაინახავო და გაუკითხავად შვილსა ჰკლავო, ესე რა გვარი საქმე არისო?“ კელმწიფემ ვაზირს დიაცისა და მისის შვილის საჩივარი უბძანა. ვეზირმან მოახსენა: დიაცის ეშმაკობაზედ და სიმტყუნეზედ ერთსა თიმსარს მოგახსენებო.

თამსარი მესუთე.

გეზინძან მოახსენა თამსარი:

ერთსა ქალაქსა შიგან ერთი საბრალო დოვლათიანი კაცი იყო, ერთი ცოლი ჰყვანდა და შვილებიც ჰყვანდა, ცოლი ერთობ ტურფა და ღამაზი ჰყვანდა, მორჭმა, სახლი, კარი და პატრონობა კარგი ჰქონდა, მაგრამ დედაკაცი ეშმაკი და არაწმინდა იყო და მოყვარე ჰყვანდა, ქმარმა არ იცოდა და ცოტად ეჭვი კი ჰქონდა. დღესა ერთსა ერთმან თავისმა მოყვარე კაცმან დაჰპატიჟა კაცი იგი, მოვიდა შინა და ცოლსა

1) ვარიანტი: კელმოჯდობილი.

უთხრა: „ერთმან ვინმე კაცმან დამპატიჟა, როგორ მეტყვიო, წავიდე თუ არაო, და ან შენ როგორ გაგიშოო?“ ცოლმან უთხრა, დიახ წაბძანდიო. ადგა კაცი იგი და წავიდა, გამოვიდა, და კართან ერთი თუთი ჰყვანდა და იქვეიდა, ადამიანსავით ლაპარაკზედ გაწვრთნილი ჰყვანდა, მუდამ შაქარსა და ქიშმიშსა აჭმევდა, და ოქროს ყაფაზაში უჯდა. ადგა კაცი იგი და მასთან მივიდა, ასე უთხრა: „ამას ღამესა თვალსა ნუ მოხუჭავ და რაცა სახლსა ჩემსა ნახოო, ყველა წვრილად მიამბეო“. მან ეგრე უთხრა: „ღია ღმერთო¹⁾ შენი ბძანება გავათავოო“. და კაცი იგი საწვეველსა ადგილსა წარვიდა. ოდეს დიაცმან ქმარი გაისტუმრა, იმავე წამს მისანდოსა კაცსა წიგნი გაატანა და მოყვარესა თვისსა მისწერა ესრეთ: „რა შენსა შეყრასა მოვშორებულვარ, სისხლისა ცრემლთა შინა შევღებილვარო, ოდესცა ჩემი კელი შენთა კალთასა მოშორვებიაო, მუნითგან აქამომდე ვგზომი მიცია ორისავე კელითა თავსაო, რომ თვალთა სინათლე სრულიად მომკლებიაო, აწე პატრონი ჩემი ამას ღამესა საწვეველსა ალაგსა წავიდა და ამას ღამესა არ მოვიაო, მოდი იმას თვალთ ნაცარი ვაყაროთ და ჩვენ ერთმანერთისა სიახლოვითა გავიხაროთო“. რა ესე წიგნი ნახა, კაცსა მას გაეხარა, წიგნსა აკოცა, უბეში ჩაიდვა და, როდისცა შეღამდა, წავიდა კაცი იგი. ვითა აშიყ-მაშიყთა წესი იყო, ლამაზად მოწითული მივიდა და დიაციც ისე დახვდა, სახლი, დასაჯდომელი, ჯამ-ტაბაკი განშვენებული დაახვედრა, ღვინო ყირმიზი, მათთა ბაგეთა შესაფერი. შუალამის ჟამადმი სმად და სიხარულად სხდეს და შუა ღამეს უკან დაწვნენ, და თუთი ყაფაზით გამოიმზერდა. რა გათენდა, დედაკაცსა პირსზედ თვალ მარგალიტი გაუცივდა, ყმასა მას გამოეღვიძა და უკანის კარით გავიდა²⁾. სახლის პატრონიც მოვიდა და ცოლსა

1) ვარიანტით: ღვთის ნებით.

2) ვარიანტით: რა გათენდა, დიაცმან გაღვიძა და მაშინვე წამოხლტა და უკანით კარი იყო და შიგან გახლტა.

სიცილით და სიხარულით სალამი მისცა. დიაცმან უაზრობის გულისათვის ნაზობა დაიწო და წყრომის გვარად ასე უთხრა: „შენ სალხინოდ დახვალ და მე მარტო დამაგდებო, წუხელის მპარავის შიშით არც მისომს და არც არა მიქამიაო, და არცა თვალი მომიხუჭავსო“. ქმარმან ბოდში მოიხადა და ეგრე უთხრა: „არცა მე მინდოდა შენი გაყრა და მოშორვება, მაგრამ ისევ შენის დასტურით წაველო“. მერე დედაკაცმან სიტკბო და სიხარული დაუწყო, კელი მოჰკიდა, გვერდსა დაისვა და ეგრე უთხრა, ნაღვინვეი ხარო, მყავიანი საქმელი გაუკეთა და მიართვა. მცირესა ხანსა იალერსეს და, რა ალერსი გაათავა, კაცი გარეთ გავიდა, თუთის ყაფაზას მიუდგა და ლაპარაკი დაუწყო და ჰკითხა, ან რა ნახეო და ან რა გაიგონეო? თუთიმ ესრეთ უთხრა: „ნეტამც ორი თვალი დამდგომოდა და შენს სახლში მე ამ გვარი სირცხვილი არ მენახაო, რასაც¹⁾ წამ შენ წახველ, იმავე წამს წიგნი მისწერა, თავისი მიჯნური მოაყვანიანო, ნეტამც ისეთი კარგი არ ყოფილიყო ის მოსაკლავი კაცი, ჩემს თვალს იმისთანა ყრმა კაცი არ უნახავსო, ჯერეთ წვერ გაუშლელი, ახალ უღვაშ აშლილი, მზისა მგზავსი იყო, ბაგე იავუნდი, ტანად ახალ ნორჩი, ალვისა ხესა ჰგავსო, მისის ქოჩრისა სურნელებამან აქ ყაფაზაში დამარჩოო, კელები კალთაში რომ ეწყო, ასე ეგონებოდა კაცსა, ვარსკვლავები უსხედსო; მე აგრე ვეჭობ, რა ისი დაბადებულა, იოსების სილამაზე ორმოში იმას ჩაუგდიაო და მას გამოჰყოლიაო; შუა ლამემდინ ლალის ფერის ყირმიზის ღვინით იმავე ძოწეულის ბაგით კოცნა ჰქონდათო, და შაქარი და რძე რომ გა(ა)ერთო, ისე ტკბილად იუბნესო; შუა ლამეს უკან დაწვნენ და ასე შეიხვივნენო, რომ წებოთი შეწებილსა გვანდნენო, და მათ უსაყვარლესი მიჯნურნი არა ნახულანო, რომ იმათ ეს ლამე ისიამოვნესო“. რა თუთისაგან ესე ამბავი მას კაცსა ესმა, თოფის წამალი რომ ცეცხლმა ააჩქაროს, ისე აჩქარდა,

1) დედანში სწერია: რასას.

აილო ერთი ნიჩბის ნატეხი და მიუხდა ცოლსა თვისსა და და-
უწყო ცემა. დედაკაცი ჰკითხავს, რა დანაშაული მაქვს, რის-
თვის მკლავი? მან არა პასუხი გასცა, ეგეოდენი სცა, რომ
სულის ამოსვლას გარეთ არა დააკლო რა. კაცი რა კარზედ
გამოვიდა, დედაკაცმან ასე თქვა: „ვინ გამეძღავნა ჩემი ხვა-
შიადიო და ჩემს ქმარს ჩემი თავი ასრე უწყალოდ ვინ მოა-
კვლევინაო“. ერთი თავისი გაზდილი ყული ჰყვანდა, იმას
დასწამა, ეგების იმან მიაზრა და ჩემის ქრმის ყურში იმან ჩა-
ავდოო, მოიყვანა ყული იგი და ჰკითხა: „ვინღაც ჩემს ქმარს
უთხრა და ასე მამაკვლევინა, რომ ოღონდ სული არ ამომ-
სვლია, თვარემ სხვა ასო მთელი აღარა მაქვსო“. მან ყულმან
ასე შეფიცა და გული დააჯერებინა: „მე არც არა შენი მე-
ნახოს, არცა რა შემეტყოსო და არც შენის ქრმისათვის მე
მეთქვას რამეო, და კიდევ რომ შემეტყოო, მე შენს ხვა-
შიადს სხვას კაცს როგორ ვეტყოდიო“. რა დიაცი ამაზედ
შესჯერდა, მასუკან უთხრა: „გუშინ ვნახე თუთი და მისი ბა-
ტონიო, რომ ყური ყურზედ დაედვა და ლაპარაკობდენო“. მე-
რე დიაცმან თქვა, უსაცილოდ ესე საქმე თუთის მეტს არა-
ვის უქნიაო, აწე თუ მეც ამისი პასუხი არ უყო, თურმე დე-
დაკაცი არა ვყოფილვარო¹⁾). არცალა ხმა გასცეს და არც არა
კაცმან ახსენა თავისისა ცოლისა ავ-ნაქმარი. გამოვიდა ამაში
არა მცირედნი ხანი, და კაცი იგი ქორწილსა დაჰპატიჟეს,
გულითა საწვეველსა ადგილსა. წავიდა კაცი იგი და თუთის
ესრეთ დააბარა: „თუ კიდევ სახლსა ჩემსა ნახო რამეო, ნურას
დამიმაღავ, მიაშბეო და, თუ კიდევ ნახავ რასმე, უსაცილოდ
მოვკლავ ცოლსა ჩემსაო და, თუ აღარას ნახავ, ამ ცემას და-
ვაჯერებო, შენ კარგად უფრთხილეო და ნუ დამიმაღავ, რა-
ცა ნახოო“. თუთი დაჰპირდა, თუ ვნახავ რასმე, როგორც
აქამდინ არ დამიმაღავს, ისე ახლა არ დავიმაღაო. ადგა ის
კაცი, წავიდა. რასაც წამ დედაკაცმან ქმარი გაიცალა საწვე(ვე)ლ-

1) მეორე ვარიანტი უმატებს: არცარა შემძლებიაო.

სა, მიჯნურთან ფიცხლავ კაცი გაგზავნა, მოიყვანა და უკანით ასეთსა სახლსა შემოაპარა, რომ ის სახლი თუთის არ ვნახა, რასაც დროს დაღამდა, ყმაწვილები შეყარა და ესრეთ უთხრა: „თუთის ყაფაზის თავზედ ასე რიგათ მომართე, რომ კელსაფქვაფი ბრუნვედესო და თუთის თვალსა და პირსა ნაცარი და მტვერი ეყრებოდესო, და წყალსაც ასხამდეთ, რომ ველარა გაიგოს რაო“. წვიმის მაგიერად წყალი ასხეს, ქუხილისა და გრგვინვის მაგიერად, კელსაფქველი აბრუნეს, თუთის კელსაფქვის ბრუნვა ცისა გრგვინვა ეგონა, წყალი წვიმა ეგონა, ნაცარი და მტვერი ქარისაგან ეგონა, ვერც თვალი აახილა და ვერცარა მათი საქმე გაიგო. ამისთანა ილთითა მას ღამესა მან მოყვარესთან განისვენა. რა გათენდა, მოვიდა კაცი იგი, ცოლისა აღერსი გაათავა, მას უკან თუთის ყაფაზას მიუდგა და ჰკითხა, თუ ჩემსა სახლსა შინა კიდევ ნახე რამე თუ არაო? თუთიმ ეგრე უთხრა: „სადაცა თქვენ იყავით, იქ არ იყო ეგეოდენი ქუხილი, გრგვინვა და ავი დარიო?“ მან ეგრე უთხრა: „ჩვენ არც ქუხილი გვინახავს, არც გრგვინვა და არცა დარიო“. მობრუნდა და ცოლსა ჰკითხა, თუთი ასე მეუბნების, აქ ასეთი არეულობა, ქუხილი და ავი დარი იყოო, ჩვენ ასე გვეგონა, ქვეყანა დაიქცაო, დასტურად ეს ასრე იყოო თუ არაო? საცა ჩვენ ვიყავით, იქ კი არა ყოფილარაო“. ცოლმან ეგრე უპასუხა: „შენი თუთი ასეთსა ამბავსა დაგახვედრებს შენისა სახლისაო, რომ ყველა მართალი იქნებაო, აწ გრგვინვა ან ქუხილი და ან სეტყვა აქ სადა ყოფილაო“. დედაკაცმან ამაზედ ქმარი შეიჯერია და მოწმებიც მოასხა, რომ არც ერთი არა ყოფილიყო. კაცი კარზე გამოვიდა და თქვა, თუთიმ ცოლი უბრალოდ მომაკვლევინაო, და ასეთი გული ჩაიდვა ჩემა ცოლმანო, რომ თავის ღღეში არ მოიბრუნებსო, თურმე თუთი ასეთი მტყუანი ყოფილაო და ყველას ტყუილად მეუბნებოდაო. ადგა, ყაფაზიღამ გამოიყვანა, დააწყვიტა მიწაზედ, და უბრალო სული თუთი კი მოკლა. იმ ადგილს მას კაცს ერთი მუსაიბი კაცი ჰყვანდა, კარზე გა-

მოვიდა და თუთი მკვდარი ნახა, გაუკვირდა და თითსა იკბინა, ჰკითხა, ეს თუთი ვისი არისო? ეწყინა და ასე თქვა, ეს როგორ მოკლაო, ქვეყანაზე ამას უკეთესი თუთი არა იყოო. ამას მეტი არა თქვა რა და შინ შევიდა. დღესა ერთსა მან კაცმან იგი თუთის მკვლელი თავის მუსაიბი კაცი ნახა და ჰკითხა, თუ რისათვის მოჰკალო. მან ეგრე უთხრა: „ცუდ მოუბარი და მტყუანი იყოო, ერთხელ ასეთი ტყუილი მიამბო, რომ ცოლი მომაკვლევინაო“. მან კაცმან ეგრე უბასუხა: „დამცდარხარ, უბრალო სული მოგიკლავსო, ამისთანა უსწორო ფრინველიო, თუ უბრალო სული არ მოგიკლავსო, აბა ერთი შენი სახლისა ყმაწვილი მოიყვანე და ჰკითხეო“. მასვე წამსა წავიდა და ერთი თავისი შვილი მოიყვანა და ჰკითხა, წუხელის რას იქმოდით და ან რას შეექცეოდითო? მან ყმაწვილმან ეგრე უთხრა: „წუხელის არც მე და არცა ჩემ ტოლს ყმაწვილებს არა გეძინებიაო, თუთის ყაფაზის თავზედ დედა ჩემმან კელსაფქველი გვაბრუნებიაო, თვალში მტვერი ვაყარეთ და წყალი ვასხითო“. მან კაცმან უთხრა, არ კი გითხარ, უბრალოდ მოგიკლავსო და შენი ერთგულობისათვის მოკვდაო. მერე მან კაცმან შეიტყო, რომ ტყუილად ცოლმა ილათით მომაკვლევინაო, დაიწყო სამძიმარი და ტირილი, მაგრამ თუთის რაღა ეშველობოდა. რა ვეზირმან ეს არაკი მოახსენა და გაათავა, კელმწიფესა ასე მოახსენა: „კელმწიფეო, დედაკაცი, რომელიც ავი გამოვაო, ასეთის ტყუილის მოგონება ეცოდინებაო, რად გირწმუნებია დიაცის ქართულიო“. რა ვეზირმა ასე მოახსენა, კელმწიფესა გულში ჩაეწვეთა ესეთისა მოხსენება. მერე კიდევ მოახსენა ვეზირმან: „მეფეო, შენი შვილი ტყვეთ შეინახეო და მისანდოთა კაცთა მიაბარეო, მერე გასინჯეთ შეცოდება მისიო და რომელიც კამდეს, იგი უყავო, და თუ ფარვანსა მიბოძებო, ავის დედაკაცისაგან ტყუილის მოგონებაზე ერთსა თიმსარს მოვახსენებო“. მეფეს გულშიგან ვეზირისა სიტყვა ექვეშმარტებოდა და ვეზირმან მოახსენა კიდევ.

თამსაძე ბექაძე.

ახსნა დანჯნედ მოახსენა კიდეკ თამსაძე:

ერთსა ქალაქსა შიგან იყო ერთი დიდი ვაჭარი და ჰყვანდა ერთი ლამაზი ცოლი, კეკლუცი და მწყაზარი, და მას ქალაქსა შინა იყო მის მეფისა ერთი კარგი მიჩნეული კაცი, და ცოლი არა ჰყვანდა, და მის მოქალაქისა ცოლსა გაეწყოდღესა ერთსა წავიდა კაცი იგი სხვაგან სავაჭროდ, და რა მის ვაჭრის ცოლის კურომან სცნა, რომ მისი¹⁾ მოყვრის ქმარი სხვაგან წასულიყო, გაუგზავნა ყული ერთი მას დიაცსა და ესრეთ შეუთვალა: „თვალთა ჩემთა ორთა სინათლევო და გულისა ჩემისა სინარულოვო, ქმარი შენი ხომ სხვაგან წავიდაო და მოდიო აქა, ხალვათათ ვარო, სახლი, ბალი და ბახჩა მზათ მაქვსო, სუფრისა შესამკობელი ყირმიზი ღვინო, ხილი, ყველა დამიმზადებიაო, მოდი გავიხარნეთ ერთად ყოფნითა და ლხინითა ვიხაროთო, მე მანდ მოვდიოდით, მაგრამ ბევრი სახლის ჯალაბი და ახლო მეზობლები გყვანანო“. მივიდა ყული იგი და კარი დაურაკუნა, დიაცი გამოვიდა და მან ყრმამან უამბო ყოველივე შეთვლილობა პატრონისა თვისისა. დიაცმან რა ყრმა იგი ნახა, უსაზომოდ მოეწონა და გაიხარა, და მოუნდა დიაცსა მას იგი ყული და ასე თქვა: „ბოზობა და ავი დედაკაცობა ხომ ერთი არისო, მოდი, ჯერა მასთან განვისვენებო და მასუკან იმისს აღერსსაც დავესწრობიო“. შეიყვანა შინა, დაუწყო ლაღობა და აცთუნა ყრმა იგი, და ამა საქმეზედ დაუგვიანდა, გაგულისდა იგი მოყვარე მის დიაცისა და ასე თქვა, რა დაემართა აქამდინ იმ ყრმასაო. ადგა, კმალი შემოირტყა, ლახტი წელში ჩაირქო, მის დიაცის ქმარი შინ არ ეგულებოდა, მივიდა და კარი დაკეტილი დახვდა, დაუძახა, კარი გამიღეო! მან ყულმან თავის პატრო-

1) დედანში სწერია: ჩემის.

ნის კმა იცნა და მას ღიაცსა ასე უთხრა: „ხომ არ დამეხსენს და ჩემს ცოდვაში ჩასდექო, აბა რავექნა, მეც ხომ მამკლავს და შენცაო“. მან ღიაცმან ეგრე უთხრა: „ნუ გეშინიან, ადექ შეხტი და ქვეშაგებში ჩაწექო, და მე მასუკან მშვიდობით გაგზავნიო“. ყული იქ დამალა და თვით მხიარულისა პირითა წინ მიეგება, და კარი გაუღო, მან უთხრა: „რამდენი ხანია ყული გამოგიგზავნე, დაგპატიეო, არცა ყული მომივიდა და არცარა შენი ამბავიო, ეს რატომ ასე მიყავიო?“ მან ღიაც-მაც ეგრე უპასუხა: „ეგრეთი ტყუილი რატომ მიაშბეო, შენი დამაპატიეებელი კაცი მომსლოდა, როგორ დავიგვიანებდიო, არც შენი კაცი მინახავს და არცარა ამბავი მომსვლიაო, თორემ შენის შეყრის უკეთესი რა დამემართებაო“. ღიაცმან მოატყუა, შინ შეიყვანა და დასხდენ სახლსა შინა, და რაცა სწადდა კაცსა მას, გულისა თვისისა ნება აღასრულა. ამასობაში ქმარი მოესწრო მას ღიაცსა, რაღაც რამ საქმე დარჩომოდა, კარი დაურაკუნა და იძახოდა, კარი გამიღვეითო, საქმე მაქვსო. დედაკაცსა უთხრა მან კაცმან: „მე აწე რას მიზამო, იმისი არ მეშინიან, მაგრამ ჩემის კელმწიფისა მრცხვენიანო, და თუ მეტყვი, აქ რომ ბარგი აწყვია, იქ დავიმაღლებიო“. ღიაცსა ყული რომ იქ ეგულებოდა, ასე უთხრა: „შენ მაგას როდისა გკადრებო, რომ მაგ გვარად დავმალოო, შენ კმალი გამოიწოდეო, მუქარით გადი და ასე თქვი, ყველას დაგხოცოქო, ერთი კლმის ყუა ჩემ ქმარსაც გადაჰკარ, შენ წადი და მერე პასუხი ჩემზედ მოაგდეო“. იმ კაცმა ღიაცის ნათქვამი ყველა დაიჯერა, კარი გაიარა, ქმარი წინ შემოეყარა, ერთი კლმის ყუა იმას ჩაარტყა და მუქარით გაიარა. კაცი შეშინებული შინ შევიდა, ღიაცს ჰკითხა: „იგი კაცი ვინ იყოო და აქ რა ესაქმებოდაო, რომ კინალამ მეც მომკლაო და მუქარით გავიდაო“. დედაკაცმან ეგრე უთხრა: „დღეს რაც მე სამადლო საქმე ვქენო, ერთს სხვას არავის უქნიაო“. ქმარმან ჰკითხა, რა ჰქენო? მან ღიაცმან ეგრე უთხრა: „იგი კაცი ერთს უსუარს ყმაწვილს სასიკვდილოდ მოსდევდაო და შემო-

შეხვეწა, შენის ღმრთის გულისთვის მიშველე რამეო, შემებრალა, ავიყვანე და ქვეშაგებში დავმალეო და უწყალოდ სიკვდილს მოვარჩინეო, რა შინ შემოვარდა იგი კაციო, მიხედ მოიხედა, რომ ველარსად იპოვა, გაგულისებული კარში გამოვარდაო და მუქარით იმიტომ მივიდოდაო“. ქმარმან ეგრე უთხრა: „კარგი საქმე გიქნიაო, რომ ერთი სული სიკვდილისაგან დაგიხსნიაო, ადგე და გარდამოიყვანეო იგი ყრმაო“. დიაცი ადგა და გადმოიყვანა. უთხრა მან კაცმან ყრმასა მას: „იგი კაცი სასიკვდილოდ რას საქმეზედ გდევდაო?“ ცოლმან ეგრე უთხრა, ეგ შეშინებული არისო და მე გაიმბობო. იგი ყრმა კარსა გამოისტუმრა და ქმარსა ასე უთხრა: „საავკაცოდ მოენდომებინაო და მაგას არ ექნაო, და ამისთვის ჰკლავდაო“. კელმწიფეო, ამ გვარი ტყუილით სამივ მოატყუევა და გაისტუმრა. დიაცთა ურცხვინოება და უპირობა ეს არის. კელმწიფე ვაზირისა სიტყვაზე დატკბა და დიდათაც მოიწონა, შვილი აღარ მოაკვლევინა, საპყრობილესა მიაბარა, მისანდონი მცველნი დააყენა თავსა. ვეზირი მხიარულად კარზე გამოვიდა და ესე ყველა ამბავი მას ეშმაქსა დიაცსა მოესმა, დაქმუნდა და ვითა მკვდარი ეგრე შეიქნა, ადგა და კელმწიფესთან წავიდა.

კახი თ.

აქა დედაკაცისაგან მეორედ მისგლავ კელმწიფესთან მისა შედღის სიკვდილისათვის მეორე დღესა.

მივიდა მტირალი და საყელო გარდახეული წინაშე მეფისა, პირი მიწასა დასდვა და ესრეთ მოახსენა: „ყოველთათვის მოსამართლეო კელმწიფეო, რად ჩემზედა უსამართლოსა იქ? ყოველი ქვეყანა ისე ზავთსა და ყაზაბს არ მოუტრჩენია, რომ მართალსა სამართალსა დაუმორჩილებიაო, შენი მართლ-მსაჯულობა დამბადებელისა მართლ-მსაჯულობასა მიემსგზავებაო, გუშინ შენი ვაზირი მოსულაო, ტყუილი შეწმინდილი

ბადე მოუქსოვიაო, თქვენი სამართლის სადგური გული გაუბრუნებიაო, შენი ვეზირები შენს საქმეს¹⁾ უკან არიანო. და შენის შვილის საქმეს გამოჰკიდებიაო, შენის ბედნიერის დროშისაგან უსამართლოს ვერ იკადრებენო და თავის გასაძღომსა ქრთამსა ვერ მიინიჭებენო; ეს უნდათო, რომ შენც საქმე შენს შვილს გაათავებინონო და შენი საბატონო თავის ნებასა და კელში ჩაიგდონო, უსამართლოს ქონებითა აივსენო და შენის შერცხვენილისა სახლისა შერცხვენამ²⁾ ჩაიაროსო, ანუ მომკალ და ანუ შენი სიკვდილი მოიკითხეო, ხვალ და ზეგ დიდნი კელმწიფენი ამას იტყვიანო, რომ შვილი ვერ გამოიმეტაო და სახლის შერცხვენა ჩაუყლაპავსო, უკუნისამდე ეს საყვედურად დაგრჩებაო, და შენი შვილიც შენ ცოცხალს არ გაგიშვებსო, და იმ ერთის მრეცხლის საქმე დაგემართებაო, მრეცხელი გზირსა ჰქვიაო, იმის არაკსა მოგახსენებო, თუ კელმწიფე მიბძანებსო“. კელმწიფემ თქმა უბძანა და მან ესრეთ მოახსენა.

თამსარა მეშვიდე.

კელმწიფესთან მრეცხლის აშბას მოხსენება დედაკაცისაგან.

იყო ქვეყანასა ერთსა ერთი მრეცხელიო და ერთი ბედოვლათი შვილი ჰყვანდაო, ასეთი ბედოვლათი იყო, რომ არასფერად არ გამოიყენებოდაო, და არცარას ბერს მამას გაუუგონებდაო, იმას არსით კელს მოუმართავდაო, სრულიად ტალახში იწვის და გორვედისო, და ის კაცი თავისის მუშაკობით რჩებოდისო. დღესა ერთსა გზირი წყლის პირს ტანი-სამოს რეცხდაო, შვილმან ვირი ტალახსა და წყალში ჩააგ-

¹⁾ დედანში აქ მიმატებულია: არს(?)

²⁾ ვარიანტი უმატებს: განუკითხველად.

დლო, ვირი საფლობში ჩაეფლო და ყმაწვილი წყალმან წაი-
ლო, დაუძახა მამას, მიშველეო! მამას გული დაეწვა, შვილს
მიეშველო და კელი მოჰკიდაო; წყალმან გაზიდა და ბერი
კაციც შიგ ჩავარდაო, იგი ყმაწვილი კაცი იყო, კელი და
ფეხი იხმარა და მორჩაო, და მამა კი წყალს დაარჩობინაო.
აწე კელმწიფეო, თუ ეს საქმე შენც მოგსლოდესო, მე თურ-
მე ჰკვა მქონია და დედაკაციც ვყოფილვარო, და თუ არა,
და მაშინ შეიტყობო. ამაზე კელმწიფე შეწუხდა და ასე ბძანა:
„ჩემს სიკვდილს და ჩემის სახლის შერცხვენას ჩემი შვილის
სიკვდილი მირჩვენიაო“. და ბძანა, თავი მოჰკვეთეთო! აცნო-
ბეს მეორესა ვეზირსა, და ჯალადებს შეუთვალა, მაცალეთ
შეცა, ნუ სჩქარობთ და სრულიად ინდოეთის ქვეყანას ნუ
დააქცევთო, ჩემს საქმეს უყურეთ და მოიცადეთო.

კარა ი.

**მეორეს ვეზირისაგან კელმწიფესთან მისგლად და კელმწიფის
შგაღას საკვდილისაგან დახსნა იმ დღესა.**

შვეიდა მეორე ვეზირი კელმწიფე დალოცა და ეგრე მოა-
ხსენა: „ბე, მალალო კელმწიფეო და საშიშო მტერთა მძლე-
ველო, მოწყალეებისა და მოსამართლეობის თვალნი რად და-
გიხუჭავსო, თუ მართალსა მოგახსენებთო, გვეშინიანო, და
თუ დავიდუმებთ შენი ეგზომი პური და მარილი რომ გვიქა-
მია, იგი თვალსა დაგვიყენებსო, რასა იქ და ან რას აპირე-
ბო! ჯერეთ რძის სული პირსა ამოსდისო, ამისთანა უსუარს
ყმაწვილს რისთვის ჰკლავო ეშმაკისა და ჯადოს დიაცის სიტ-
ყვითაო, ანუ თემსა და ქვეყანასა რას ეტყვიო, ანუ ღვთი-
სა არ გვეშინიან და ანუ საუკუნოდ რად დაგივიწყებიაო? თუ შენ
ეგ საქმე არ დაიშალე, კაკაბსავით არ დაგემართოსო, ეს თეთ-
რი წვერი მომპარსე და ისე გამიშვიო“. კელმწიფემ მის არა-
კის თქმა უბრძანა და ვეზირმან მოახსენა.

ვეზირისაგან აჩაკას მოხსენება კელმწიფესთან.

მერთსა აღვილსა ერთი ჯუფთი დედალ-მამალი კაკებო იყვნენო და არა ოდეს მონადირისაგან მოსვენება არა ჰქონდათ. თქვეს მათ კაკებთა დღესა ერთსა: „მუდამ რომ მონადირეთაგან მოსვენება არა გვაქსო, რომ წუთსაცა ერთსა ერთსა ალაგსა ვერ განვისვენებთ ფრინველისაგანაო, მოდი, ასეთსა ალაგსა წავიდეთო, რომ ასეთსა შეჭირვებასა და შიშსა დავებწიოთო“. წავიდნენ და ერთსა კარგსა საკაკბოსა განსასვენებელსა მივიდნენ, კლდიანსა და წყლიანსა აღვილსა, ასეთი კარგი ალაგი იყო, რომ რაც ღმერთს კაკბისათვის საზრდო გაუჩენია, სულ იქ იშოებოდა. დაჰყვეს ხანი არა მცირენი და შეჭირვება არა ჰქონდათ რა და აღარც მონადირისაგან შეწყუბდებოდნენ. მოვიდა წელიწადი ერთი და ასეთი თოვლი მოვიდა, რომ საქმელი დაუფართ და უარესსა მწუხარებაში ჩაცვიდნენ. თქვეს: „თუ აქედამ წავიდეთ, ვაი თუ ამისთანა ალაგს ვერ მივხვდეთო, თუ არა და მშიერთ როგორ გავსძლოთო“. მერე უთხრა მამალმან დედალს კაკებსა: „მე წავალო და შენ აქ იყავო, ანუ ასეთსა ალაგსა ვიპოვნო, რომ თოვლი არ იყოსო, და ან საზრდოს მოგიტანო“. წავიდა და დედალი კაკები იქ დააგდო. მამალმან დაიგვიანა, დედალს მოშივდა და ველარ გასძლო, მონახა დღესა ერთსა და ერთს ალაგს ერთი ბალახი იპოვა, დაუწყო მას ბალახსა ჭამა და ასე გახადა, რომ მუცელიც დააშვებინა და დაკვერცხილს დაემსგზავსა. მოვიდა მამალი კაკები და დედალი ასე მყოფი ნახა, ეწყინა და ასე უთხრა: „რატომ აგრე მუცელი დაგიშვიაო, რომელმან კაკებმან დაგბეჭლაო?“ დაუწყო ცემა და დედალი კაკები მოკლა. სხვათა კაკებთა ნახეს მოვიდნენ და მას კაკებს გმობა დაუწყეს, რატომ მოგიკლავსო. მან ყოველი თავისი გარდასავალი წარმოთქო. მათ უთხრეს: „აბა სხვა დედალი კაკები ნახეო, რომელსაც

რომ ეგ ბალახი უჭამიაო, როგორ დაუსწრებელია და მუცელი დაუშვიათო“. რა მან კაკაბმან შეიტყო, რომ უბრალოდ მოეკლა, დიდი ინაღვლა, ტირილი და თავში ცემა გარდაიხადა, მაგრამ იმ დედალ კაკაბს რაღა ეშველებოდა. აწე ხვალ ძე შენი რომ გაიყვანო და კაკაბსავით მოჰკლა, მასუკან უსაზომოსა შექირვებასა ჩავარდე, რაღას უშველიო? ეს არაკი დანებისა იყო და ერთს კიდევ მოგახსენებო.

თამსარი თ.

ბოზას დაცნის საქმეზე მოახსენა თამსარი.

ერთსა ქალაქსა შიგან ერთი კაცი იყო და ერთი ეშმაკი და ბოზი ცოლი ჰყვანდა, და ქმარმან კი არა იცოდა რა. დღესა ერთსა კაცი ავად გახდა, დედაკაცს უთხრა: „დედაკაცო, თეთრი წაიღეო, ბაზარში წადი, ბრინჯი და მისი მასალა მიყიდეო, მაგრამ პირს კი ნურავის უჩვენებო¹⁾, მალე მომიტანე, საფარეზო საქმელი მინდა გავიკეთო და ვქამოო“. დედაკაციმან ჩადრი წამოიხსნა და ბაზარში წავიდა, ერთს ბაყალთან მივიდა, პირი ჩამოიხსნა, ლიზლობით და ნაზობით ვაქრობა დაუწყო, ბაყალი გუნებაზედ შედგა და ასე უთხრა: „თუ ერთსა შექრის სიტკბოსა მაკოცნინებო, ბრინჯსაც მუქთათ მოგართმევო და შექარსაც ზედ დაგიდებო“. მან ბაყალმა ბრინჯი და შექარი მისცა, დიაცმან ბრინჯი, შექარი და ფული ჩარჩამში გამოჰკრა და იქ დადო, ბაყალმან დიაცსა კელი მოჰკიდა და ერთს ხალვათსა სახლსა შეიყვანა, და თავიანთი ნება სრულ ყვეს. ქმარი ამას აბარებდა, პირს ნურავის აჩვენებო და მან უფრო დასამალავი ალაგი უჩვენა კაცთა. მანამ დიაცი გამოვიდოდა, ბაყალს ერთი ეშმაკი შაგირდი ჰყვანდა, იმან ის ბრინჯი, თეთრი და შექარი გამოიხსნა და მათ წილ მიწითა აავსო და იქვე დადო, დიაცი ჩქარა გამოვიდა, მას

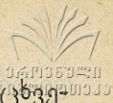
1) დედანში სწერია: უჩვენებო.

გამოკრულსა ჩარჩამს კელი მოავლო და საჩქაროდ წავიდა. შინ მივიდა და ქმარს მიუტანა. ქმარმა უთხრა, აბა შედი შინ, ქვაბი, წყალი, მარილი და ქაფქირი მომიტანეო! დიაცი შინ შევიდა. მანამ მან გახსნა იგი ჩარჩამი და ნახა, მიწა ეყარა, დაუძახა: დედაკაცო, მიწა რათ გიყიდნიაო? ქვაბს და ქაფქირს რაღას აქნევო? დიაცმა წამსვე ეს ქართული მოასწრა, ქვაბი როდის მომაქვ(ს)ო, ცხრილს დაავლო კელი და გამოიტანა, განა არ ვიცო, რომ მიწა არისო. ქმარს ასე უთხრა: „რაც მე განსაცდელს მოვრჩიო, თუ ჩემი რამ შეგჭირდების, უნდა საღმთო გარდაიხადო და საგლახაო გასცეო, როს აქედამ წაველო და ბაზარს მივახლოვდიო, თურმე ნარ აქლემებს აჭიდავებდენ, ერთმა ნარმა აქლემმა გაჯავრებულმა აწყვიტაო, მომიხდა და მკლავზე პირი დამცაო, თეთრიც იქ დავაბნივეო და მეც ძლივ სიკვდილს მოვრჩივეო, და სამადლოდ გამაგდებინესო, მე შენი დავედრული ბძანება ვერ გავტეხეო და პირის დანახვას ვერიდებოდიო, და თეთრის დაკარგვაც არ მინდოდაო, იმ ადგილის მიწა ავკრიფე და წამოვიღე, ამ ცხრილში გავავლებ, ეგების თეთრი ვიპოვნოო“. ქმარმან აგრე უთხრა: „რადგან შენ მაგისთანა ფათერაკს მორჩომილხარ, თეთრს ნუ ნაღლობო, შენის ჭირის სანაცლო იუაოსო“. აწე კელმწიფეო, დიაცის საქმე ეს არის, და ტყუილს მალე მოიგონებს. კელმწიფესა ვეზირის ნათქვამი ჭკვა და სიბრძნე მოეწონა და თავისის შეილის სიკვდილი მას დღეს მას აპატივა. დიაცმან შეიტყო, რომ მეორე ვეზირი შესულაო და კელმწიფისა. შეილი სიკვდილისაგან მას დღეს იმას მოუტრჩენიაო, იმავე წამს გახელებული აიჭრა და კელმწიფესთან შემოვიდა.

კარა ია.

დედაკაცისაგან შესამედ მისვლა.

კელმწიფესთან შევიდა გაგლეჯილი და თმა გაშლილი, და ტირილით ესრეთ მოახსენა: „კელმწიფეო, ორჯელვე შენი სა-

მართალი ჩემზედ დაიკარგაო, აღარც შენი სახლის შერცხვე-
ნა ინაღვლეო და შენი სიკვდილიც შენს ვაზირებს დანებეო,
შენ მაგათის სიტყვით ბადეში გაეხმიო, და ბარემ შენი ვეზი-
რები შენ მოგკლავდნენ, შენს შვილს ტახტზე დასვამდნენ,
და მე მათის ყაზაბით მომკლავდნენ, მანამ შენის ხელით მო-
კლაო და შენს სიკვდილს ნუ მიჩვენებო, და შენის ვეზირე-
ბის საქმეზედ ერთსა თიმსარსა მოგახსენებო“.

თამსარა ა.

აქა გეზირებზე დედაკაცმა არაკვი მოახსენა.

ლ აურისა ქვეყანასა ერთი დიდი კელმწიფე იყო და ერ-
თი შვილი ჰყვანდა. დღესა ერთსა მამასა თვისსა მოახსენა,
ნადირობას წასვლა მინდაო. კელმწიფემან ნება დართო, ვე-
ზირი გაატანა და ასე უბძანა: „წაიყვანე, კარგა შეაქციეო,
ანადირე და ამას კი ეცადე, ფათერაკი არსად რა წაეკიდოს
რაო“. და წავიდნენ სანადიროდ, ვეზირი ყმაწვილის სიფრთ-
ხილეს არ გამოეკიდა, სმასა და ლხინსა შეექცა, ყმაწვილმან
მინდორთა შინა ნადირთა დევნა დაუწყო და ერთსა ოქრო-
რქიანსა ჯერანს გარდაეკიდა, და დევნა დაუწყო, დიდხანსა
სდივა და, რა თავისს ლაშქართა მოსწყდა, იგი ჯერანი ერთს
ლამაზ ქალად გარდაიქცა, ვაჟმან რა ნახა ქალი იგი, დიდად
მოეწონა და საარშვიოდ მოინდომა. ქალმან ეგრე უთხრა:
„მინდორთა შიგან საავკაცოდ ვერ მიშოგებო, ჩემთა სახლთა
წამოდი და შენი გულისა ნება ჰქენო“. ყმაწვილი მას ქალს
გაჰყვა და, რა სიახლოვესა მიეწურნენ, ქალი წინ წავიდა,
შინ შევიდა და ყმაწვილი კარზე დადგა. მას სასახლეში თურ-
მე ერთი ჯადოს მქნელი დევი იყო, იგი ქალი შევიდა და
ასე უთხრა: „ამხანაგო, ერთი ასეთი საქმელი მოგგვარეო, რომ
მის დღეში იმისთანა არა გინახავს რაო, და ერთი ლუკმა იმი-
სი შექმა ცხონებას შეედარებისო, თეთრი, მსუქანი და ზარი-

ფი არისო, მას გაუკვირდა და ასე უთხრა: ადექ, შინ შემო-
იყვანეო! ვაჟსა ესე ყოველივე ესმოდა კარზე მდგომსა. ქალი
გამოვიდა და შინ შეიპატიჟა. ყრმამან ეგრე უთხრა: ბასრის
რკინის არიფო, მიჯნურს შექმა უნლაო? და ცხენი მოიბრუ-
ნა და ქარივითა იარა მსწრაფლად. ქალი წამსვე უკან გამო-
უდგა და შემოსძახა: რასათვის გამექეც, შენთვის მკვდარსაო?
ეს უთხრა და ცხენის გავას შემოუხტა. ვაჟმან სირბილსა ძა-
ლი მისცა და ქალმან ცხენის სადავე შეუტაცა, ყრმამან შე-
იტყო, რომ ეშმაკთა ბადე იყო, კელმწიფე მამა მოაგონდა,
თვალთა ცრემლი მოედინა და დამბადებელისა ღვთისა სახე-
ლი ახსენა, იმისგან უფრო მწე ვერავენ ჰპოვა, სავედრებელი
და სალოცავი სიტყვიანი წარმოთქვნა. რა ეშმაკმან მან ქალ-
მან ღვთისა სახელი მას ყრმისაგან გაიგონა, ათრთოლდა და
ცხენისაგან გარდამოვარდა, და ვაჟი მორჩა და წავიდა მშვი-
დობით. მანამ ყმაწვილი მივიდოდა, სანამ ვეზირს თავისის შვი-
ლის დაკარგვა და სიკვდილი გაემჟღანებინა, იყო საშინელი
გლოფნა და ვაება. ამა საქმესა ზედა კელმწიფის შვილი მო-
ვიდა, კელმწიფის შვილის მისვლა აცონობეს, გამოვარდა, მო-
ეხვია, თვალპირი გარდაუკოცნა და ჰკითხა: „შვილო, რა გარ-
გეკიდაო?“ შვილმან თავისი გარდასავალი ყველა მოახსენა და
ვეზირისაგან შესჩივლა, მე არც თვალთ მინახავსო, არც მი-
ყურა და არცარა დამდივაო, სულ სოფელში იჯდა მოსვენე-
ბით, ლხინობდა და შეექცეოდაო. კელმწიფე ვეზირს გაუწყრა
და სულ ცოლშვილით და სახლკარით აიკლოო. აწე კელ-
მწიფეო, შენი ვეზირები იმ ვეზირსავით არას ინაღვლიანო,
შენსა პურმარილსა სჭამენ და შენ კი არას დაგდევნო“. კელ-
მწიფეს ღიაცისა სიტყვამან კიდევ გულში მჭმუნვა შეაქნევი-
ნა და დაიჯერა და შვილის სიკვდილი ბძანა. მიესმა ესე ამ-
ბავი მესამეს ვეზირს, რომ კელმწიფის შვილი კიდევ სასიკვ-
დილოდ წაიყვანესო, მსწრაფლად წამოხტა და ჯალადებს კმა
მისცა, რას ირჯებითო, ინდოეთისა ქვეყანასა რატომ აქცე-
ვთო და ან ჩვენ რატომ არ დაგვაცლითო!

კანა იბ.

მესამე ვაზინასკან კელმწიფესთან მისვლა.

მესამე ვეზირი შევიდა წინაზე მეფისა თვისისა, დალოცა და ეგრეთ მოახსენა: „ამას წინათ ჩემმა უფროსმა ვეზირებმა ცოტა რამე სიტყვა გადარესო და აწე მეცა ფარმანსა ვითხოვ, რათა მეცა მცირე სიტყვა მოგახსენო“. კელმწიფემან თქმა უბძანა და ვეზირმან ასე მოახსენა: „დღეს აქამდინ შენისთანა გამკითხველი კელმწიფე ტახტსა და გვირგვინსა არა უნახავსო, გაუსინჯავათ ქურდი და ავაზაკი არ მოგიკლავსო, და ახლა რა არის, ღმერთმან ერთი ნაყოფი მოგცაო და ყოველ დღე სასიკვდილოდ წააყვანინებ ხოლმეო, და თუ მიბრძანებ, ავის დიაცის ეშმაკობაზე ერთსა არაკსა მოგახსენებო.

თამსარა ია.

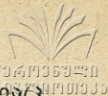
კელმწიფემ თქმა უბძანა და ვაზინამან მოახსენა.

ერთსა ქალაქსა (შინა) ერთი კარგი და მართალი კაცი იყო, ყოვლის ფერად შემკობილი. დღესა ერთსა ერთს ქუჩაში ჩიბარა, ნახა, რომ ერთის მაღალის კოშკიდან ერთი ლამაზი ქალი იყურებოდა. რა მან კაცმან შეხედა, მან ქალმან გაუცინა და მან კაცმან ¹⁾ გული და გონება ფიცხლავ მას ქალსა შესწირა, და დაუტყვევდა, მრავალჯერ მას ადგილსა მივიდა, საცა იგი პირზე ენახა, მაგრამ მასუკან ვეღარ იხილა, ჩავარდა ამას საგონებელსა შინა და იკითხა, თუ იგი ქალი ვინ არიო და ან ვისი არისო? გამოიკითხა კარგად და და მისი სამყოფი ადგილი იპოვა, დასწერა წიგნი სამიჯნურო და გაუგზავნა და სახვეწარი სიტყვა მისწერა, რომელიცა გასაწყლებულს მიჯნურსა ფერობდა, და ეგეოდენი მისი ქება, რომელ სხვას არა-

1) დედანში სწერია: მას კაცსა.

ვის ასმოდა. მიუვიდა ქალსა მას, დიდად გაწყრა, არც ჩამო-
ართო და არცარათ მიიჩნია და ასე შეუთვალა: „მე მაგის-
თანა დიაცი არა ვარო, რომ ამგვარი საქმე კაცმან მე მკად-
როსო, ამას ნულარ გაახსენებს ჩემთანაო, თვარემ ასეთსა სა-
ქმესა ვიქო, რომ ყოველი კაცი გაჰკვირდესო“. მიუვიდა კაც-
სა მას თვისისა სულთა მდგმელისა უიმედო ამბავი, ესეოდენ
შექირვებით აივსო, რომ სული პირთამდინ აუვიდა და სისხ-
ლის ცრემლითა ატირდა, მოიღო მერე საწერელი, დასწერა
ყოველივე, რაცა აქნდა, ანუ თუ პათიოსანი თვალი და მარ-
გალიტი, ანუ თუ ოქრო და ვერცხლი და ანუ ნაქსოვარი,
რაცა ებადებოდა, ნუსხა ჰქნა და გაუგზავნა, ეგების საქო-
ნელმა მოაღორროსო და გულისა ჩემისა ნება იქნასო, და ესე-
ცა მისწერა: „დამბადებელისა ღვთისა სახელსა ვფიცავ, თუ
შენგან შებრალება არ მეღირსაო, ჩემთა თაფთა შენთა კალთა-
ში მოვიჰკლავო და ჩემსა ცოდვასა და ბრალსა ზედ შემოგა-
ყრიო, და საიქიოს დიდსა განკითხვაში ჩემის გულისათვის
დიდს სასჯელს მიიღებო“. რა მას ქალსა წიგნი მიუვიდა,
უმეტესად იწყინა და ასე თქვა: „ბაზარში მჯდომს ვაქარს
ბოზად გაუხდივარო და ესე რატომ არ იცისო, ქვეყნისა სა-
ქონელი და საქურტლე ჩემ თვალში დანგის უმსუბუქესად ჩან-
სო, ჩემი მოწონებული თავი და ჩემი წმინდა ნამუსი რაზედ
უნდა გავსცვალოო“. და ასე შეუთვალა: „კაცო, შენ რას
ჩამომკიდებისარო, მე არცა საქონელი მაკლიაო და ქმარიც
კარგი მყავსო და იმას დავჯერებულვარო, თუ ოქრო და ვერ-
ცხლი კარგი იყოსო, ჭაკს ჯორსა და ცხენსა ნაჩი არ გაუ-
ყრიანო, ჩამომესხენ, თვარემ ჩემსა ქმარს ვეტყვიო და ორნი-
ვე საყელო გარდახეულნი კელმწიფვსთან მივალთო, და ამ
ჩვენსა საქმესა მოვახსენებთო, და ამ მოედანსა ჩამოგარჩობი-
ნებო“. რა ესე მწარე შეთვლილობა მას კაცსა მიუვიდა, უი-
მედობისა კელნი გულზე დაიკრიფა და დაიღუმა, მიჯნურო-
ბისა ფერი დაედვა და ასე საწყლად გახდა, რომ მნახველთა-
თვინაც აღარ ინახოდა. დღესა ერთსა ერთი ბერი დიაცი შე-

მოეყარა და უთხრა: „შვილო, რა წაგკიდებიაო, მე კვლავაც მინახავხარ და ახლა ძლივ გიცანო, რა წაგკიდებიაო და ან რა სენი გჭირსო?“ კაცმა მან ვერე უთხრა: „დედა ჩემო, ჩემი სენი ჩემს გულით მესისხლესაც აშოროსო, მე სხვა სენი არა მჭირს რა, შავთა წამწათაგან გული დაჭრილი მაქვსო“. და ყველა თავისი გარდასავალი უამბო. დიაცმა ვერე უთხრა: „თუ შენი მკვლელი მიჯნურობა კი იყოო, რატომ აქამდინ არ შემატყობინეო, მე ვეგ სენი კარგა ვიცოო და მაგისი კურნება ასე შემიძლიაო, რომ ქვეყანაზე ჩემისთანად ვგე საქმე არავის ძალუცსო, რა არის რომ ვერეთ შენებრი ყრმა კაცი აგრე იყოსო, დამბადებელისა ღვთისა სახელსა ვფიცავო, მე შენ არად გაგრჯი და არცა იმასთან მისვლას გკადრებო, ასეთი საქმე უყო, თვითან სირბილით შენთან მოვიდესო“. რა ესე სიტყვა მან ყრმამან გაიგონა, ასე თქვა: „აბა მოულოდნელი ღვთის წყალობა ამასა ჰქვიანო“. და მას დიაცსა ასე უთხრა: „მკვდარსა გაცოცხლებას მიპირობო, რა უნდა გმსახურო მაგისი მუქათაო? ბოლოდ თუ მე ვგე მიყო და იმ მნათობსა შემეყაროო, ვგეოდენი მოგცეო, რომ შვილი შვილამდინ გეყოსო, და მართლად შენდა შვილად ვიქმნაო, და შენ ჩემი საყვარელი დედა გამყოფოო“. დიაცმა ვერე უთხრა: „აბა ცოტა მაცალეო და ახლა გამომიჩინებოო საქმიანობა და კელ-გამომავლობაო“. წავიდა დიაცი, თავი მოისაბრალოვა და აჯს ნამყოფს მლოცავს დაემგზავსა, მხარ-ილლივ მუსათი და ავგაროზი დაიკიდა, თეთრი ნარმა და შალი ჩაიცვა, ზიარად ნამაზ კრიანოსალი დაიჭირა, მამადის საფლავის მიწა და იქაური ევლოგიაები, რაც მაქას სალოცავები არის, ყველა წაიღო და მას ქალთან შევიდა, და სალამი მისცა. ქალმა შემოხედნა და შეატყო, რომ მაქას ნამყოფს გვანდა, ფეხზე წამოუდგა და მოიკითხა: დედაო ჩემოო, გეტყობის პატიოსანი ხარო და წმინდით აღაგით მოსული ბძანდებოო, აწე მიბძანე, ვინა ხარ, თქვენი უცხო და უცნობი ვარო. მან დიაცმა ვერე უთხრა: „შვილო, შენ ვერ მიცნობ, თორემ აგ-

რე არა მკითხვედიო, მე შენთვის ორი წელიწადი ძუძუ მიწოვებიაო, მასუკან შენ სხვა ძიძა მოგგვარესო და მე მაქას წაველო, ეს თხუთმეტი წელიწადია იქა ვარო, და მე ასე მწადდარო, რომ ჩემი ღღე იქ დამელივარო, მაგრამ შენი სიკვარული ასეთი მომაგონდებოდა ხოლმეო, რომ გავგიჟდებოდიო და აწე შენის ნახვის გულისათვის გამოვიჭერიო, და ნეტარძი ჩემთა თვალთა რომ აგრე ტურთა შექნილხარო, ორისა წლისა დაგადგეო და ახლა ერთი უებრო მნათობი ხარო, ქრმისა და შვილის პატრონი და სახლისა და კარისა პატრონი ხარო“. მოეხვია, თვალი, პირი, ხელი და ფეხი გარდაუკოცნა, და მან ქალმან ესე ყველა დაიჯერა, და იწვია, დასო, სუფრა გაუშალა და მალაზირი მიაართვა, შარბათები და შაქარი დაუდგა და უთხრა: „ღედაო ჩემო, ჭამე რამე, ნამგზავრი ხარ და მოისვენეო“. ბებერმა ასე უთხრა: „შვილო, ოცდა ათი წელიწადია ესეები არც ერთი არ მიქამიაო, მე ცოტა ძმარი და ქერის პური მომიტანე, იმის მეტს არასა ვჭამო“. გაუკვირდა მას ქალსა მის დიაცის მოღვაწება და დიდად უქო. პური რომ ჭამა, ბებერმა უთხრა: „შვილო, შენი სახლის სიანლოვეს ერთი ქოხი გამიკეთებინეო, რომ იქ დავდგეო და ჩემთვის ვილოცვიდეო“. ქალმან გაუკეთებინა და დააყენა, და პატივი უსაზომო მიაპყრა, ქმარსა თვისსაც უამბო ყველა ესე ამბავი და მანცა პატივსცა. მას ბებერსა ერთი პატარა გოშია ჰყვანდა, არასფერს არას აჭმევდა, ქერის პურში მიხაკი და დარიჩი გამოუცხვის და იმას აჭმევდა, გოშია არა სჭამდა, მაგრამ შიმშილი ძალას უზამდა და სჭამდა, მეტი ღონე არა ჰქონდა, როდესაც აჭამის, ასეთსა ცრემლის დენასა მოჰყვის, ეკუკის და ცრემლის ღვარში შეცურდის. ღღესა ერთსა მან ქალმან ჰკითხა: „ღედაო ჩემო, ეს შენი გოშია რასათვის მუდამ ასე მწარეთ ტირისო?“ ბებერმან უთხრა: „შვილო, ღვთის საქმე აგრე ადვილად სათქმელი არ არისო და ვერც გეტყვიო, ნუ მკითხავო“. ქალმან რა ესე გაიგონა, უფრო შესატყობრად მოუხდა. ბებერსა რა ქალთან წასვლა მოუხდის, გოშიას

უფრო ცხარ-ცხარი გამოუცხვის და ასე რიგად აქმევდა, რომ ცრემლად დაიღვარის. რა მას ქალთან გოშიას ნამტირალევეს ნახევდა, ჯოხი ჰკრის და გამოაგდის, და ასე უთხრის: „შენი თვალის დადგომას, რაზე გაიჭირე საქმე, თუ ეგ არ გინდოდაო?“ რა ქალმან ესეც გაიგონა, უფრო ეცადა იმ ამბის შეტყობასა და ქალმან ასე უთხრა: „დედაო ჩემო, თუ ან ჩემი თავი გინდა და ან ჩემი სახლიო, ეგ ამბავი შიამბე, ეგ შენი გოშია რისთვის ტირისო?“ ბებერმან ასე უთხრა: „შვილო, რათ მკითხავ, სათქმელი არ არისო“. ქალმან აჯა არ გამოართო, ბებერმა უთხრა: „რადგან არ დაიშალეო, ახლა გიამბობო: ეს ჩემი გოშია ერთის დიდი კაცის ქალი იყო და ერთი კარგი კაცი გაუარშიყდაო, მას კაცს საიდღამაც დაენახა და ამას არა ენადღვლარაო, არც მიჯნურობა ჩამოერთმევენა და არც არა პასუხი მიეცაო, და იგი კაცი ამისითა სიყვარულითა და მიჯნურობითა მოკვდაო, და ღმერთმან მისი ეგრე უსამართლობა და უბრალოდ სიკვდილი ჰკითხაო, და აწე ხომ ხედავ, მისთანა უებრო ქალი ეხლა გოშიად გარდაქცეული არისო, და აწ რამდენჯერ შენ დაგინახავს და ან სხვათა ტურთათა ქალთა, თავისი თავი მოაგონდების და ატირდებისო“. ქალმან რა გაიგონა, მწვეთ ეწყინა და თითზედ იკბინა, და მას დიაცსა ასე უთხრა: „დედა ჩემო, მეცა ერთი კარგი კაცი გამიაშიყდაო, კოშკით ნაყურები დამინახაო და მწვედ მომინდომაო, საკვირველი ჭირი და მიჯნურობა გარდაიხადაო, მე არცა მივყვე და არცა ვინდომეო, და აწ ფათერაკად ჩემმა ნაღველმა ის კაცი მოკლასო, მეც ისე დამემართებაო“. ბებერმა ასე უთხრა: „თუ იგი კაცი მართლად შენისა მიზეზითა მოკვდება, უსაცილოდ აგრე დაგემართებისო“. რა ასე მას ქალსა ესმა, მწვედ შეშინდა და ასე უთხრა: „აბა ერთი თავი დაიმდაბლე და მას კაცსა შემეყარეო, ფათერაკად არ მოკლას ჩემმა სიყვარულმაო, და მეც გოშიად არ გარდავიქცეო, ყოველი ავი ზნე სჯობს ძაღლობასაო“. ბებერმა ნაზი ქნა და ასე უთხრა: „შვილო, რა ჩემი საქმე არი მაგისთანა საქმეო,

და არც ვიცი იგი კაცი ვინ არისო და ან სამყოფი ალაგი სა-
და აქვსო, ესე არ ვიციო“. მან ქალმა ვედრებით უთხრა:
„ოღონდ შენ წამომყე და მე ვიცი მისი სამყოფი ალაგიო“.
წაიყვანა მან ეშმაკმან დიაცმან ესე ქალი. რა ახლოს მივიდა
მის სასახლეზედ, წინა-წინ მივიდა მას კაცთან და უთხრა:
„აწე კარსა მოგვევარეო და აღვასრულე შენი ნებაო“. შეეუ-
ძღვა ბებერი შინა და თვით კარსა გამოეცალა, და მან კაც-
მან ყოველივე თავისი ნება სრულჰყო; მას ბებერს მრავალი
სამაქანკლო მისცა კაცმან მან, რომ თავის ღღეში ეყო, და
ის კაცი მორჩა იმ შექირვებასა. კელმწიფეო, ავის დიაცის
ეშმაკობა და ტყუილის მოგონება ეს არი, მომიხსენებია და
ერთს კიდევ მოგახსენებო ავის დიაცის არა წმინდებაზედ.
კელმწიფემ თქმა უბძანა და ვეზირმან მოახსენა თიმსარი.

თიმსარი აბ.

დედაკაცის ანა წმინდებაზედ მოახსენა კიდევ.

მართსა ქალაქსა შიგან ერთი მლოცავი შიხი აყო, რომ
ყოველი მლოცაობა და ამ სოფლისა საქმე მისგან მოგონილი
იყო. წლითი წლამდინ ღღისით არასა სქამდა და ღამე ქერის
პურსა სქამდა, და მით იზრდებოდა, და ერთი სამოთხისა ქა-
ლი მსახურად, მუსაიბად და სახლის მცველად მისცემოდა.
ღღესა ერთსა მოვიდა იგი ანგელოზი ქალი და ასე უთხრა:
„მე მინდა სხვაგან წავიდეო, ღვთისგან ბრძანება მაქვსო, მო-
დი და გამოგესალმებო“. დაჰმუნდა იგი შიხი და ასე უთხ-
რა: „აწე მე რაღა მეშველებისო, ან ჩემი მცველი და მფარ-
ველი ვინღა იქნებისო, და ან მე რაღა ვიქმნებო, ამღენის
ჩემის მოღვაწებისა საპასუხოდ ღმერთმან შენი თავი მიბოძაო
და ახლა, შენ რომ წახვალ, ჩემი ცხოვრება რაღა იქნებისო?“
მან ანგელოზმა ქალმა ასე უთხრა: „ნუ გეშინიან და ნურც
შესწუხდებო, მე სამსა ლოცვასა გასწავლიო და თითოს იმას

ილოცვიდგო და ღმერთს ასეთსა არას სთხოვ, იმ სამის ლოცვით სამჯერვე არ მოგცესო, ამ ერთსა წელიწადსა ეგ გეყოფისო და წელიწადს უკან მეც მოვალო“. ასწავლა ლოცვა იგი და თვით წავიდა იგი ანგელოზი და შიხი შინ შევიდა ნამტირალევი და მოწყენილი. ცოლმან შემოხედა და ასე უთხრა: „რა წაგკიდებიაო, რომ აგრე ჯავრიანი და თვალცრემლიანი შემოხველო?“ შიხმა ესრეთ უთხრა: „ის ჩემი მცველი ქალი ანგელოზი გამეყარაო და მისთვის ვარ ასეო, და სამი ლოცვა მასწავლაო, და ასე მითხრა, ამ ერთსა წელიწადსა ესე გეყოფაო, და წელიწადს უკან მეც მოვალო, და ამ სამის ლოცვით ღმერთს ასეთსა არასა სთხოვ, რომ არ მოგცესო“. ცოლსა გაეხარა და ასე უთხრა: „ღიახ კარგი სასწავლებელი უსწავლებიაო, და აწ ერთი ლოცვა ამაზედ დავხარჯოთო, ჩვენ რჯულიანი ვართო, განა საბოზ-კურონი ვართო? აგრე დაბერდით და ეგ დაფარული ასო აგრე დავისუსტდა და წაგინდაო, აწ ერთი ილოცე, რომ გავიმაგროს და ბევრის ქნის ძალი მოგცესო, და ორი ლოცვა ისევე შეინახეო, და მით სხვა სათხოვარი ვითხოვოთო“. შიხმა ასე უთხრა: „ეგ რა სათხოვარი არისო, და ღმერთს ეგ როგორ ვსთხოვოთო“. დიაცი არ მოეშო, აცდინა იგი შიხი და ილოცა ერთი მისთვინ და ასე კი არა თქო, თუ ეს გამიკეთდესო, და სთხოვა სხვა, რაა სხვა უმჯობესი მომეცეს ამაზედაო. რა ლოცვა სრულჰყო, შიხმან ნახა, რომ ის ასო ყოველს ასოზე გამოესხა: თავზედ, პირზედ, ცხვირზედ, მკლავებზე, მკერებზე, ზურგზე, ბეჭებზედ, თქმობებზედ, ბარკლებზედ და, ან რაც ყოველი ასო ჰქონდა პირისა თუ ტანისა, ყველაზე უშველებელი და დიდრონი დაეკიდა, ასეთი რომ კაცისაგან საზარო სანახავი იყო. რა შიხმან ასე თავისი თავი ნახა, თავსა ცეცხლი მოედვა და შექნა ტირილი და ჩივილი და ასე უთხრა ცოლსა: „ეს რა მიყაო და ან რა მაქნევინეო? ეს ლოცვა რომ სხვისათვინ მელოცაო, ხომ ღმერთი ასე მრავლად მომცემდაო და გავკეთ-

დებოდითო, აბა რა ვქნა, ასე ამ გვარად მოკიცხული ვიყავი ვეჩვენო? აწე შენც მოგკლავ და ჩემს თავსაც მოგკლავო“. ცოლმან ეგრე უთხრა: „მაგაზე რას შესწუხებულხარო, ორი ლოცვა ხომ კიდევაც გაქსო, ერთი კიდევ ილოცეო, რომ ეგ კი გაგცვიფდესო და შენი პირველი ასო ისევ მოგეცესო“. ილოცა მეორეცა და ეს კი ვერ დაატანა, რომ ისევ თავისი პირველი ასო დაარჩომოდა და სირცხვილით შეწუხებულმან ყველას განქარვება ილოცა, და ის თავისი პირველი ასოც გაუქრა. რა დიაცმან ესე შეიტყო, რომ თავისიც გაქრობიაო, თავსა ცეცხლი მოიდგა და ქმარსა ასე უთხრა: „მე იმასაც ვწუნობდიო, რომელიც გქონდაო, და ახლა ისიც გაქრობიაო, აწვე ილოცეო, რომ ეგ შენი ასო მოგეცესო, თორემ მე და შენი ცოლქრმობა აღარ იქნებაო, და აწვე თავსა მოვიკლავო“. შიხმან ასე უთხრა: „ღიაცო, ეს რა მიყავო? ჩემა მცველმან ანგელოზმა სამი ლოცვა მასწავლაო ჩემად მცველად და შემნახვადო და სამივე ლოცვა ვაგლახზე და ეშმაკურს საქმეზე დამახარჯვინეო, აწ რაღა ვქნა, რომ დამეჭიროს რაზედმე, მაშინ რაღა ვქნაო, რაღათ მინდაო, ერთი ბერი კაცი მლოცავი ვარო, ეს ერთი ლოცვა შევიწახოთო, რომ დავგეჭიროს, იმით დავრჩეთო“. ღიაცმა ეგრე უთხრა: „მაშ მე შენი ცოლი რაღათ ვიქნებო და ან შენსა სახლსა რაღათ დავდგებო, თუ აწვე ჩემსა ასოსა არ გამოიბამო, ახლავ წავალ ჩემს სამშობლოში და სხვას ქმარს შევიერთაო“. შიხი შეშინდა და ასე თქვა: „ეს დედაკაცი რომ წავიდესო, მე რაღა დამარჩენსო, ერთი ბერი კაცი ვარო“. ილოცა მესამეცა და ისევ თავისი პირველი ასო გამოება. აწ კელმწიფეო, ავის და არა წმინდა ღიაცის სიცრუე ტყუილი და უნამუსოება ამისთანა არისო! აწ როგორ გეკადრება იმისის ენით ერთი რამ ცუდი საქმე ქნაო, არამც თუ მაგისთანა საკელმწიფეო შვილი მოჰკლავო და აწ ნება გაქვსო. კელმწიფემ შვილის სიკვდილი მას აპატივა მას ღღესა და მის რჩევა დიდად მოეწონა.

კაბა ივ.

დედაკაცისაგან მეოთხედ მისვლა, შვილის საჩივარი და დაბეჭდება.

რა შეიტყო იმ დედაკაცმან, რომ მესამე ვეზირი მისუ-
ლაო და იმ დღეს კელმწიფის შვილი მას უპატივებიაო, სამ-
კაული შემოიხსნა და მაქას წამსვლელს მლოცავს დაემზგავსა,
და შევიდა კელმწიფის წინაშე მტირალი და პირ სისხლიანი,
ტახტისა ფერხთა მოეხვია და ესრეთ მოახსენა: „კელმწიფეო,
ჩემი ბრჭობა და სამართალი განკითხვის დღეზედ მივარდა,
როდესაც ღმერთი სამართალში დაჯდების, მაშინ დიდი და
მცირე გასწორდების, მე კალთასა მოგეკიდები, წაგზიდავ მის
წინაშე და სამართალს იქ დავიმართებო, მე ახლა მაქას წა-
ვალ, სახლსა ღმრთისასა ვმსახურებ, მანამ ცოცხალი ვარო,
მაგრამ შენის ვეზირებისა და შენს საქმეზედ და ამდენს სას-
ჯელზედ ერთსა არაკსა მოგახსენებო“. კელმწიფემ თქმა უბ-
ძანა.

თამსარი ივ.

დედაკაცისაგან ანაკას მოხსენება.

მაიმუნის ალაგს და ყრილობაში ერთი უფროსი და სუ-
ლის კერძი მაიმუნი იყო. წავიდა, უფროსობა და ეს სოფელი
გაუშო, ცოლშვილი, სახლი, კარი და მამული ყველა გააგდო
და ერთს ზღვის პირსა ერთი ნაოხარი ალაგი იპოვა, რაც
ღმერთსა ქვეყანაზე ხილი დაებადებინა, სულ იქ იშობოდა,
და იქ დადგა. ზაფხულის ახალი ხილით იზრდებოდა და ზამ-
თარ ამდონს შეიტანდა, რომ ახლამდინ გაჰყოლოდა, და ასე
რჩებოდა. დღესა ერთსა ერთი ღორი მონადირეთაგან გარდ-
მოხვეწილი ზღვაში შევარდა და უკან ძაღლები მისდევდნენ,
ზღვაში ძაღლები აღარ შეეყვნენ, ღორს ცურვა მოეწყინა,

გამოვიდა და მაიმუნის სამყოფს ალაგს გამოვიდა, თავად მოჩინა უხაროდა და მერე ის ალაგი მოეწონა ჩალიანი, ტყიანი და ბევრი კილიანი, მიიხედ მოიხედა და ვერა ნახა რა, მალღა აიხედა და ნახა ერთს კეზედ ერთი მაიმუნი იჯდა. ღორმა ჰკითხა: „შენ ვინა ხარო, ან ეს ალაგი შენია თუ არაო!“ მაიმუნმა უთხრა: „მე ერთი ღვთისაგან დაყენებული ვარო და ეს ალაგი ღმერთს ჩემთვინ მოუციაო, და ბძანებითა ღვთისათა ანგელოზი მომიძღვა და მან მომცაო, აწ შენ რათ მოსულხარო და ან აქ რა გინდაო?“ ღორმა ეგრე უთხრა: „მე მონადირეთა გარდმოვეხვეწეო და ახლა შენი სტუმარი ვარო, და რა რიგათაჲ გეფერებოდეს, ისე დამხვდი და მიმასპინძლეო“. მაიმუნმა მალღილამ ხილს ჰყრა დაუწყო, რაც შეეძლებოდა, და ღორი ფიცხლავ შესჭამდის და რა გააძღებდა, ისე მალღი და კიდევ მალ მალ სთხოვდის ღორი ქვეშედამ. მაიმუნმა რა ნახა, დაღონდა და ასე თქვა: „ეს ჩემი სარჩო ხილი სულ შენ მოგინდაო, აწ მე რილათი უნდა დავრჩეო, პატარა გამოზოგვით ჰამეო, რომ მეც დამრჩეს რამეო“. ღორმა ეგრე უთხრა: „მე ეგ შენი ნაბოძები ულუფა და ჯამაგირი არ მეყოფაო“. ადგა და თვით ხეზე გავიდა და დაუწყო ჰამა, მაიმუნს ძალიან პანღურები ჰყრა და ზღვაში გარდაადღო, და თვით დაიშკვიდრა ის ალაგი. აწ კელმწიფეო, შენს საქმეს შენი ვეზირები მაიმუნსავით აპირებენო და უნდათ შენი შვილი აბატონონო, და ქვეყანა ესე თავის ნებაზე მოიხმარონო, და შენ კი მოგკლანო“. კელმწიფეს კიდევ გუნებაში ენიშნა იმ დიაცის ქართული და შვილის სიკვდილი ბძანა.

ქარი იდ.

მეოთხე ვეზირისაგან კელმწიფესთან მისგლას და კელმწიფის შვილას მოჩინა.

რა მეოთხესა ვეზირსა ესე ამბავი მიუვიდა, გამოიქრა ვითა შემცდარი და ჯავრით გალომებული, მივიდა კელმწიფეს-

თანა, არღა მონურად მოეპყრა, არამედ შუღლით ეუბნა და
 ესრეთ მოახსენა: „კელმწიფეო, რა არის და ან რა მოხდა
 ასეთი, რომ ერთი უსუარის ყმაწვილის სასიკვდილოდ სიტყვა
 გაგიხშირებიაო და ერთი უგვაროს ჯადოს დიაცის სიტყვით
 ჰკლაო, თუ შენ ერთის კაცის და მისის კატის საქმე არ და-
 გემართოს, მე თურმე ბრძენი არა ვყოფილვარო“. და კელ-
 მწიფემ თქმა უბძანა.

თამსაძი იდ.

მეოთხე გეზანასაგან ანაკის მოხსენება.

ერთი კარგი დოვლათიანი კაცი იყო და ერთი სწორ უბო-
 ვარი და ღვთის მოყვარე ცოლი ჰყვანდა, დაორსულდა იგი
 ტურფა ქალი და ვაჟი ეყოლა მისი საკადრისი, და მის მშო-
 ბიარობაზედ მოკვდა იგი ქალი. რა კაცმან ცოლი მკვდარი
 ნახა, ცა და ქვეყანა თავსა დაექცა, და ეგზომი ავი უყო თავ-
 სა თვისსა, რომ სხვასა არავის ექნა; დაუწყო მას ყმაწვილს
 ზრდა და ამ სოფლისა არა ინადღლა რა; ნამეტნავისა სიყვა-
 რულითა ძიძა არ მოგვარა და თავისის კელით რძესა აქმევდა,
 აკვანსაც თითონ არწებდა და მისი სიცოცხლე სულ იგი ყმა-
 წვილი იყო. ერთსა ჟამსა კარში გავიდა და ყმაწვილი რძით
 მაძლარი დააგდო მან კაცმან. იგი ჟამი ზაფხული იყო და მი-
 წილამ გველი ამოძვრა, აკვანს მატანა და ყმაწვილს შექმას
 უპირებდა. მას კაცსა ერთი ხატაური კატა ჰყვანდა, რა გვე-
 ლი დაინახა, შეეფრინდა და გველი შუა გაწყვიტა, ყმაწვილს
 მიეშველა და სიკვდილს მოარჩინა, ამაზედ კაციც მოვიდა და
 იგი კატა წინ მიეგება პირ სისხლიანი თავისსა პატრონსა და
 სამსახურზე და ვალდებულებაზე თავი მოსწონდა. კაცი შინ
 შევიდა, ყმაწვილის კმა არ ესმა და კატა პირ სისხლიანი და-
 ხვდა. ასე ეგონა, ამ კატას მოუკლავსო, და მისთვის გაშფო-
 თებულმან კატას წიხლი დაჰსცა და მოჰკლა. მივიდა ყმაწვი-
 ლის სიახლოვეს, გველი გაწყვეტილი ეგდო და ყმაწვილსა არა

სჭირდა რა. შეიტყო, რომ ყმაწვილი იმას მოერჩინა და გველის სისხლი ეცხო. შემოიპკრა თავსა და დაიწყო ტირილი, მაგრამ კატას რა ეშველებოდა. კელმწიფეო, ისე შენ დაგე-მართების; როცა მაგ შვილს მოჰკლოო დიაცის ენითა, და სი-ნანული აღარას გარგებსო. დიაცის ავს ეშმაკობას და ავს სა-ქმეს ერთსაც მოგახსენებო.

თამსაძე იე.

კადეგ მოახსენა დააცის ანაწმინდებაზე.

შრთი დიდი მორქმული კელმწიფე იყო და ერთი მოსწრე-ბული სასახლოო შვილი ჰყვანდა, კარგი და კელმწიფეთა შესა-ფერი, და ერთი დიდი კელმწიფის ქალი უთხოვა (და) დაუნიშ-ნა. კელმწიფის სასახლის სიახლოვესა ერთი კარგი მარმარილოს აბანო იყო, რომ მის უკეთესი არ იქნებოდა, კელმწიფე და მისი შვილი ებანებოდნენ; და ერთი მეაბანოვე იყო და მის ახლო ესახ-ლა, და დალაქობაც კარგად იცოდა. დღესა ერთსა კელმწი-ფის შვილი აბანოში შევიდა, მეაბანოვე იახლა, აბანა და ქი-სა წაუსო; ფათერაკად კელმწიფის შვილს ფუტა მოეხსნა, და მეაბანოვემ ნახა კელმწიფის შვილის სასირცხო, ასო სულ აღარ-სად ეტყობოდა, სიმსუქნით იყო თუ აგებულვებით, გარეთ სულ არ უჩნდა, რა მეაბანოვემ ნახა, მწვეთ ეწყინა და ტირილი იწყო. კელმწიფის შვილმან ჰკითხა, რა გატირებს, რა დაგე-მართაო? მეაბანოვემ მოახსენა: „ნეტამც მომკვდარვიყო და მე ეს არ მენახაო, შენ მაგისთანა კაცი ხარო, დღეს საკელ-მწიფო შენს ნაყოფს მოელისო, კელმწიფე მამა შენი ქორ-წილს გიპირებსო, ერთი დიდი კელმწიფის შვილი მოჰყავს შენ-თვინაო, და აწ შენ არა კაცობა გეტყობისო, რას იტყვი, რო-დესაც ამომავალს მზეს ჩამოგვიწვენენო, შენ ერთი ბეწვის ასოს მეტი არა გეტყობისო, ბრალი არ არის რომ შენ აწლა შეგრცხვესო, და შენი ნაყოფი არა გამოვიდეს რაო, რატომ ახლოვ არას შეიტყობო და შენს თავსა არასა სცდიო?“ კელ-

მწიფის შვილმან ასე უთხრა: „რაჯენა, დედისა და მამი ჩემი-სათვინ სირცხვილით ვერა მითქვამს რაო, აწ რადგან შემატყე და ერთგულობის საქმით მეუბნებიო, აბა ასს ფლურსა მოგცემ, წაიღე და ერთი კარგი ქალი მომგვარეო, და ამავე აბანოში შევიტყო, თუ ჩემს თავს რა არისო“. მებაზანოვემ ფლურები გამოართო და მწრათლად წავიდა, ის ფლურები მოუნდა და სხვაგან გასაცემათ ვერ გამოიმეტა, გულში თქვა, ამ ფლურებს მე დავიჭერ და ჩემს ცოლს მივგვრიო, ის ხომ ვერას უზამსო და ეს მუქათათ დამრჩებაო. მივიდა შინ, ცოლს უთხრა: „ადეგ, კელმწიფის შვილთან წაგიყვან საცდელათაო, მე რომ იმისი იარაღი ვნახეო, სულ ვერას გიზამსო და ეს ასი ფლური ჩვენ მოვიხმაროთო“. დიაცმან ასე თქვა: „რა მენაღვლებო, თვითან ქმარს მივყევარო, და რომელიც უნდა, ისი ქნასო“. ქალი კარგა მოეკაზმა და წავიდა, მიიყვანა მებაზანოვემ, შეგვარა და თვით კარზე გამოეცალა. ქალი კარგა ნაზობით და უსულლით მოიქცა. რა კელმწიფის შვილმან ნახა, მწვედ მოეწონა და მოუნდა. თურმე არა სჭირდარა მას ყმაწვილსა მის მეტი, (რომ) ის დაფარული ასო შეივნით ჰქონდა და, როცა გულის თქმა მოუვიდის, მაშინ ჩამოუშვის. იგი ყმაწვილი მოეხვია, აკოცა და კარგად დაუწვა. მებაზანოვე გარედამ უქვრეტდა და თავში იცემდა, ეს რა ვქენიო? რა ალერსი გაათავეს, მებაზანოვემ ქალს ძახილი დაუწყო, გამოდიო. დიაცმან დაიგვიანა, მებაზანოვე აჩქარდა, ძახილს ძალი მისცა გულ დამწვარმან, ადეგ, გამოდიო! დედაკაცი კელმწიფის შვილს მოეხვია და აღარ გაეყარა, ქმარს ასე დაუძახა: „რა გაჩქარებ-სო, ეგ ფლურები ხომ მანდა გაქვსო, რისთვის მომიყვანეო, თუ აგრე მალე წამიყვანდიო, ეგების კელმწიფის შვილს ჩემთან კიდევ უნდოდეს ალერსიო“. მებაზანოვეს ცეცხლი მოედდა და ასე თქვა: „ეს რა ვქენო! და ან ჩემს თავს რა უყაო! არც ცოლთანა მაქვს სიტყვაო და კელმწიფის შვილსა ჩემგან რა ეკადრებისო, მე რა მენაღვლებოდა, კელმწიფის შვილს თუნდა დიდი ჰქონოდა და თუნდა პატარაო“. ესე თქვა, სა-

ბელი გარდაიცვა და თავი დაირჩო. კელმწიფეო, თუმცა მან
კაცმან დააშავა, ქმარი ხომ იმ დიაცმა მოკლა, მან კაცმან
ამის იმედით მიგვარა, კაცობა არა აქვსო, დედაკაცმა ესე ქნა
ურთიგო, რომ აღარ გამოეცალა, ქმარი მოკლა და თვით გააფ-
დედაკაცდა ერთი წამი სიაძოვნისათვის, ამგვარი დიაცი ამის-
თანა ნამუსისა არის, და ერთსა არაკსა კიდევ მოგახსენებ ავის
დიაცის ეშმაკობაზე და ტყუილის მოგონებაზედ.

თამსარა ივ.

კადეკ მოახსენა დაიწას ტყუილის მოგონებაზედ.

მროსა ქალაქსა შინა ერთი დიდი ვაჭარი იყო და ცოლი
ერთობ ტურთა ჰყვანდა, თვითან კარგი და ვარგისი კაცი იყო
და საქონელიც მრავალი ჰქონდა. წავიდა იგი კაცი სავაჭროდ
და ცოლსა სახელი უთხრა მის ქვეყნისა, იქ მივალ და სამი
თვე დამიგვიანდებისო, ამ სამ თვეს იქ მინდა ვივაჭროო. წა-
ვიდა იგი კაცი და მივიდა მას ქალაქში, გაერთო სავაჭროსა
და სარგებელი ბევრი მოიგო. დიახ ბოზი კაცი იყო და საცა
მივიდის, საქონლის ძალით, რომელიც თვალად ტურთა ქალი
იყო, მიიყვანის და მასთან ღებინობდის. ამასობაში გარდახდა
ხუთი ექვსი თვე, რომ შინ აღარ მოვიდა. ცოლმან იცოდა
მის კაცის გული და ზნეობა, გაგულისდა და ასე თქვა: „რი-
სათვის ვზივარ მე ასე მარტო საბრალოდ გაუხარელი, ჩემი
ქმარი ხომ იმ საქმეში არისო და ათასი უფრო ჩემს აღაგს
შეუყვარებიაო, ამ ჩემსა კარგსა დედაკაცობას ვინ მადრიე-
ლიაო, ამ ჩემის ფარშამანგის მზგავსსა სიყმესა ცუდად რის-
თვის დავაბერებო; არღვენისა მზგავსსა ღაწვსა, მანამ ქარავად
გამიხდებოდესო, მანამ ამოთა კოცნითა რად არა გავახარებო,
ლოლის მზგავსსა ბაგესა და მარგალიტსა კბილსა რად მოვ-
შლიო, თეთრის ბროლის კუტალსა და სტანბოსა ძუძუებსა

რად არ მოვაწვევო და აწ კელუყრელად რად დავალეშებო, უებროსა მნათობსა ვარდის ფერსა ბროლო წარევსა პირსა რად არ ავაყვავებო? რადგან ჩემს ქმარს ათასი ჩემს ალაგსა ჰყავსო, მეც რატომ ჩემს შესაფერს მოყვარეს არ მოვძებნიო; სანამ ესე უწყალო და უხანო სოფელი სიკვდილს მწარესა ჩემის ღვიძლისაგან სავსესა სისხლის თასსა შემასმევდესო, მანამ მე რატომ ტკიბლსა შაქარსა არა ვსვამო?“ ესე თქვა და საავკაცოდ გაემართა. მისი მტერი ეშმაკიც ამავე საქმეს უდასტურებდა. მოჰყვა და დაიწყო ავ-ქცევა. წლამდინ ქმარიც ამ საქმეში იყო და ცოლიც უარეს შვრებოდა. ამასობაში კაცი იგი მოჟინიანდა და გაძლა ავ-კაცობით, ვაჭრობაც გაათავა და შინ წამოვიდა; მოვიდა და მის ქალაქის სიახლოვეს ერთი ქარვასლა იყო, იმაში ჩამოხდა და იმ ღამეს თავის ამხანაგებთან ეწადა ღვინი და შინ აღარ შევიდა. საღამოსა დროს მოუვიდა მისივე ჩვეულება, აივსო ორივე მუჟა თეთრითა და ერთსა ასასსა მისცა და უთხრა: „აბა, შედი ქალაქად და ერთი კარგი ქალი მომგვარეო!“ ასასსი წავიდა და ბაზარში სიარული დაიწყო; ნახა, რომ იმავე ვაჭრის ცოლი აბანოში ყოფილა, ათას ფერად მოკაზმულა და შინითკენ მივა; ასასმა ნახა და მოიწონა, უცხო ფერად ბედაური ქცევა და მორთულობა შეატყო და გულში ასე თქვა: „თუ ამ ღიაცს მოვატყუებ და მას კაცს მივგვრიო, უთუოდ სამსახურში ჩამიგდებს და პირთამდინ ამავსებსო“. აჰყვა მას ღიაცსა და დაუწყო მუსაიბობა, სამაჟანკლო სიტყვები, და ასე უთხრა: „ბრალი არ არის, შენ ამას ღამე შენი შესაფერი მიჯნური არ შეგეყაროსო და უჯუფთოთ დასწვეო!“ მიიტანა ის ორი მუჟა თეთრი და ჩადრში ჩაუყარა და ასე უთხრა: „ერთი დიდი ვაჭარი მოვიდა უცხო ვინმე, ამაღამ არიფისათვის გამოამგზავნაო, ღმერთმან უწყის იმის უფრო მშვენიერი კაცისა თვალსა არა უნახავს რაო, მორქმული, უხვი და ლამაზიო; ესე ფული ფებთა და შრომისათვის მოპირთმევიო და, თუ ამაღამ შენი შეყრა

აღირსეო, მგონია, თავისი საბადებულობა სრულობით შენს ერთს კოცნას ანაცვალოსო“. ქალი იგი ამ რიგი ქართულით მოატყუა და წაიყვანა და, საცა იგი ვაჭარი სმად იჯდა, იქ შეგვარა. მოხადეს ჩადრი და ტურფა უებრო მნათობი ნახეს და დიდად განკვირდნენ. რა ქალმან მიეხედა და თავისი ქმარი იცნა, უყურე თუ რა ხერხი მოიგონა, და წამსავე შეხტა, ქმარსა საყელო შესტაცა და ტირილის კმა აღმოუტევა, და მათ კრებულთ ესე უთხრა: „ეს ჩემი ქმარია, ერთი წელიწადი არის დამაგდო და ბოზობას გაჰყვაო, ღმერთის მადლსა აბა შემომხედეთ, ამისგან სამძულვარო და გასაგდები რა მქირსო, აწე თქვენ ღმერთს ქვეშ შევაგდებო, თქვენ უნდა ჰქნათ მე და ამისი სამართალიო, მე ცოცხალს ამის ქრმობა აღარ მინდაო, აწ ჩემი ქებინი მოაცემინეთო, საქონელი აქ უძესო, მე ჩემსა სამშობლოსა წავალ და ასეთსა ქმარსა შევირთავ, მაგის ბატონობასაც ღირს იყოსო“. უყურეთ ამისთანა ავს საქმეზე ეს გვარი ტყუილი მოიგონა, რომ ვერა კაცმან კმა ველარ გასცა, ქმარიც ასე უკუ-აწბილა, თავის მალლა აღებისაგან რცხვენოდა. ყოველმა იქ მსხდომთა იგი ქალი ამართლეს და ასე თქვეს: „ღმერთმან იცის, უსამართლე არის ეს ტურფა ქალიო, ერთი კაცისათვის ღირსიაო“. ადგნენ ყოველთა, პატივით დაიწვიეს მუხლსა და კელთა აკოცეს, და უთხრეს ესრეთ: „ჩვენო დედავ, დაო და შვილო, ამ შენის ქრმის ავკაცობა, შენაცოდარი და შენზედ დანაშაული ჩვენ გვაპატივეო და ჩვენ ასეთსა პირობას დავადებინებთ ამ შენსა ქმარსა, რომ თავის დღეში არა შეგცოდოს რაო, ახლა ჩვენი ამხანაგი არის და ჩვენი გულისათვის აპატივე, შერიგდი და ნულარ გაიყრებითო“. კელი გამოუღდეს, ერთმანეთს მისცეს და პირს აკოცნინეს და ისე შეარიგეს ძლივ. აწ კელმწიფეო, რა დაეჯერება ავს დიაცსა, რომ მისი ქართული გირწმუნებიაო, რომ შენს სანთელსა მისის სიტყვით დავსებას უპირობო? კელმწიფესა ვეზირისა სიტყვა მწვედ მოეწონა, შვილი აღარ მოკლა და მას დღეს მას აპატივა.

კაბა აე.

დედაკაცისაგან შეტეობა, რომ მეოთხე ვეზირი მისულა და კელმწიფის შვილი საკვდილისაგან მოაწინაო, წავიდა მეხუთედ.

უამბეს მას ეშმაკსა დიაცსა, რომ შვევიდა მეოთხე ვეზირი და კელმწიფის შვილი სიკვდილისაგან მოაწინაო, გაიბო პირის სახე და ესეთი პირისხლიანი მივიდა კელმწიფისა წინაშე და მოახსენა ესრეთ: „კელმწიფეო, მოსულა შენი ვეზირიო და შენი ბძანება კიდევ მოუშლიაო, შენად წასახდენად უნდათ შენი მესისხლე შვილიო, შენმა ბატონობამ და შერცხვენამ ჩაიარაო და შენის სახლის ამაო და აწ ჩემი სიკვდილი იმ ერთის კატის სიკვდილსავით იქნებისო“.

თამსარა იწ.

დედაკაცისაგან აწაკის მოხსენება.

მართსა ალაგსა ერთი კაცი იყო და ერთი ძალლი ჰყვანდაო. ზამთარ გავიდის თოვლში კვერნა და მელა ინადირის და დაიჭირისო, იმის ტყავს მოიქმოდის, გაჰყიდდის და ცოლშვილს იმითი არჩენდაო. ერთსა დღესა ტყეში წავიდა იგი კაციო და ნახა, რომ ერთსა ალაგსა მრავალი ფუტკარი დაგროვებულყო და უცხო ფერად და კარგად თაფლი სდიოდათო. რა ნახა მან კაცმან, ასე თქვაო: „ამ კვერნას და მელას რომ ვსდევო, ამისი ნადირობა ან კარგა მოვა და ან ავათაო და ეს უფრო დაუცადი იქნებაო, ერთი ჯამი თაფლი ორ შაურად გამივიაო“. გამოუდგა თაფლსა და ფუტკარს დევნა დაუწყოო. იშოვის თაფლი, მოიტანის და გაჰყიდისო. ერთი ბაყალი აჩემა, ყოველ დღე მივიდოდის და თითო ბადია თაფლი მიყიდისო. ერთსა დღესა მივიდა კაცი იგი ბაყალთან და იგი მონადირე ძალლი თან მიჰყვაო. მას ბაყალს ერთი კა-

ტა ჰყვანდა და დუქანს მწვედ უფროთხილებდა თავისაგანაო. ძაღლმან რა კატა ნახა, უღრინა და კატა ზედ წამოფრინდაო, ძაღლი ამაზე მწვედ გაგულისდა, დასცა პირი და იგი კატა მოკლაო. რა ბაყალმან კატა მოკლული ნახა, ცეცხლი მოედვა, ხმაღს კელი მოივლო და იგი ძაღლი მოკლაო. მასუკან ძაღლის პატრონმა ბაყალი მოკლაო, და ამაზედ ბაზარი აიშალაო. ბაყლის მოყვარემ იგი მონადირე კაცი მოკლა, და მის კაცის მოყვარემ იგი ბაყლის მოყვარე მოკლაო. შეიქნა კლმის ქნევა და შუა-მავლობაშიც მრავალი მოკვდაო. შეიქნა შუღლი და სისხლის ღვრა, მოვიდა ლაშქარი და შეიქნა ომი საშინელიო, დაიხოცა მრავალი, ასე რომ ხალხი და ბაზარი განახევრდაო. აწე თუ შენი შვილი არ მოკალ, ან მოგკვლენ და ან ტახტიდამ გარდაგადებენო, თორემ ჩემი სიკვდილი იმ კატის ოდენიაო; თუ საქმე ამ გვარი მოხდეს, დედაკაცი ვყოფილვარო, თუ არა და დედაკაცად ნუ მახსენებ და ნურც შენთან გამატარებო. კელმწიფეს კიდევ გულში დაუჯდა მის დიაცის სიტყვა, შეშინდა და შვილის სიკვდილი ბძანა.

კანი ივ.

მეხუთე კვარანისგან შეტეობა და კელმწიფესთან მასვლა.

მეზირს უამბეს, რომ კელმწიფე თავის შვილს სიკვდილს უბირობსო, ადგა შევიდა კელმწიფეს წინაშე, დალოცა და ესრეთ მოახსენა: „კელმწიფეო, ყოველი სული გავკვირვებულვართ, თუ ეგ შენი ყოვლის სიბრძნით აღვსილი შენი გონება რამ დაგიფანტაო! რასა იქ და რაზე დაგიჯერებია ერთი ჯადოს დიაცის ქართულიო? დამბადებელსა ღმერთსა ყოველი სული ამისთვის უძრწის მონებასა ღვთისასა, რომ დასასრული არა აქვს, დაუღვენელი და უთვალავი კელმწიფე არისო, თუ გათავდებოდეს და წარმავალი იყოს, ისე არავინ დაემონებისო, ჩვენ კაცნი მოკვდავნი ვართ და კელმწიფენიცა მოკვდავ-

ნი ხართო, ხორციელი კაცი თუ უკან შენად შედეგად მოგდევს, ყოველი სული ისე დაგემონებაო; ერთის მოურავის საქმე დაგემართებისო, ცოტას ხანსა მოგეფერებიან და მერე სხვას დაუწყებენ მოლოდინსაო, როგორი ტახტოსნობა იქნება, შენი თესლი და ნათესაობა შენი კელით დაასრულოო! აწ ავის დიაცის ეშმაკობაზე ერთს თიმსარს მოგახსენებო“.

თიმსარი იწ.

ვეზირმა მოახსენა აჩაკი ავს დიაცხედ.

ერთსა ალაგსა ერთი მორქმული კაცი იყო და ერთი შვილი ჰყვანდა, და ერთის კარგის კაცის ქალი უთხოვა, ლამაზი და მშვენიერი, ქორწილი უყო და დაასახლა. გამოვიდა ხანი არა მცირენი და იგი ქალი სახლის ბანზე ავიდა, მცირეს ხანს ისეირნეს, მერე დაიგო ქვეშ და ბანზე დაჯდა და დაიწყა კელსაქმობა. ქუჩაში ერთმან ვაჟმან გაიარა, იგი ქალი დაინახა და მან ქალმან იგი ყმაწვილი ნახა, შორიდან ერთმანეთის სიყვარული შეუვიდათ გულში და დაუწყეს მიჯნურობა ერთმანეთსა. დღესა ერთსა კიდევ ნახეს ერთმანერთი. ქალმან ბალისაკენ ხელი შემოავლო, წუმწუმით წყალი გარდაღვარა და ნახშირი გარდაუვლო; ესეები ანიშნა და შინ შევიდა. ვაჟმან ვერა გაიგო რა და შინათკენ წავიდა და დალონებული მივიდოდა. გზაზე ერთი ბერი დიაცი შემოეყარა და უთხრა: „ყმაწვილო, რატომ აგრე მოწყენითა ხარო?“ ყმაწვილმან უთხრა: „ერთი უებრო მნათობი ქალი ვნახეო და მან ასე მანიშნაო, და მე ვერა გავიგვარაო“. ბებერმა ასე უთხრა: „მე ეგე ყველა შევიტყეო და რაცა უნიშნებია ყველას აწვე მოგახსენებო, მას ქალსა მწვედ მოუნდომებიხარო და დაუბარებიხარო, მგრგვლოდ რომ კელი შემოუვლია, ბალი უნიშნებია და ბალისა მოზღუდვაო, წუმწუმით რომ წყალი გადმოუღვრია, ბალის რუს შესადინარი შესაძრომი უნიშნებიაო, და ნახშირი რომ გარდმოუვდია, ღამე მისვლა უნიშნე-

ბიაო“. ვაჟმან დიდათ გაიხარა და, როდისაც შეღამდა, წავი-
და, ბალის რუს შესადინარში შეძვრა, ქალი იქ დახვდა და
ორნივე ტურფანი ერთად შეიყარნენ. იყვნენ ამ ყოფასა და
ლხინში. გაზაფხულისა ჟამი იყო, რამდენჯერ მოუწოდებოდათ,
იმდენჯერ შეიყრებოდნენ. დღესა ერთსა იმ ქალის მამამთი-
ლი ბალში სასეირნოდ დავიდოდა, ნახა, რომ თავისს რძალ-
თან ერთი მოყმე ქაბუკი იყო და შეექცეოდა, წავიდა ჩუმათ
და შვილს უთრა, ეგების დაუშალოს და აღარა ქნასო ამგვა-
რი საქმეო. მის შვილს იგი ცოლი მწვედ უყვარდა, არ დაუ-
ჯერა მამასა თვისსა და გულში ესე თქვა: „ეგების მამა ჩემს
ამ ჩემა ცოლმა აწყენინა რამეო და მისთვის მეუბნებაო, რომ
ეგების შემადულოს ამაზედაო“. მან ბერმა კაცმა ასე თქვა:
„თუ ჩემს შვილს თავის ცოლის კუროს ნიშანს არ მოუტა-
ნო, მანამ არ დამიჯერებსო“. დაზვერა ერთს ღამესა, მას კაცს
კი ვერა მოპარა რა და თავისს რძალს ფეხზე სალტე წააყარა.
ქალმან მას ჟამსა ვერა გაიგო რა და მასუკან ნახა, რომ ცალს
ფეხზე სალტე აღარ ეცო, თქვა გულში, ეს სწორეთ ჩემა მა-
მამთილმა მიყოო. წავიდა მსწრაფლად ქალი იგი. ქმარი მისი
შინ შემოვიდა. ქალი სიხარულით წინ მიეგება. სანამ¹⁾ მამა
ნახევდა, მანამ²⁾ ქალი მივიდა, კელი მოჰკიდა და ეგრე უთხრა:
„ამ მტვრიანს სახლში რას მოხვალო, წავიდეთ, ბალში დავ-
სხდეთო, ქვეშ დამიფენიაო, სასმელ საქმელები მომიმზადე-
ბიაო, ყირმიზი ღვინო ჭიქებით დამიდგამსო, ათას ფერად
ვარდი გაშლილიაო და სურნელება გამოაუშვიაო, მისი განე-
ლებული მიჯნური ბუღბუღი ზედ ათას ფერად დამღერისო,
ზამბახსა მისი პირი გაუშლია და სანდომად თავი ჩამოუგდიაო,
იასამანი მწვანე ტანისამოსში თეთრად გამოსქერისო, და ზამ-
ბახი და ისი ერთმანერთისა სურნელებასა ცდილობენო, შა-
დრვენისა ჩხრიალი და ვარდის წყლისა გარდმონაღვარი ბალ-
სა რწყავსო, მთვარესა თხუთმეტი დღე წამოუვლიან და ღამე

1) დედანში სწერია: მანამ.

2) დედანში სწერია: სანამ.

დღისათვის დაუდარებიაო, აწ რასა იქ ბნელს სახლშიაო? შენ
ყმაწვილი კაცი ხარ და მეცა ასეთი ტურფა ღამაზი და ყმაწვი-
ლი ქალი ვარო, სანამდისინ დრო და გაზაფხული¹⁾ წავიდოდეს,
გავიხაროთო, ვახშამიც იქა ვჭამოთ, ღვინო და ძოწის ფერი
ბაგეები ერთმანერთსა შევაჭიდოთო და ვახშამი ვჭამოთ, იქავ
მოვისვენოთო“. ქმარი ამგვარისა ქართულით მოიმაღლა, მა-
მას აღარ აჩვენა და აღარცა რა ათქმევინა, ამისთანა ეშმაკო-
ბით მოალორა, სარტყელში კელი ჩაუგდო და ბალისაკენ წაი-
ყვანა. უყურეთ, თუ თავისი ტყუილი რა გვარად გაამართლა
და დაჯერებინა, და თავისი აუგი როგორ დაფარა. როდეს-
საც ჭამა გაათავეს, დაწვენენ, თავისი ალერსი გაათავეს და თი-
თო პირი ეძინათ. მერე დედაკაცმან ქმარი გააღვიძა და ასე
უთხრა: „ამას უსაკვირველესი რა იქნებისო, თურმე მამა შე-
ნი ავს საქმესა მწამობსო, და უნდა საკვირველი რამ მომიგო-
ნოს და შენს თავს გამყაროსო, ეხლა მამეპარა, განა ვერ შე-
ვიტყე, მაგრამ არა უთხარ რაო, და ფეხიდან სალტე წამყა-
რაო“. როდესაც გათენდა, მამამ შვილი გაიხმო და ეგრე უთ-
ხრა: „ამისთანა საქმე ვნახე შენს სახლშიაო, აიღო სალტე
და მისცა, დაუშალე შენს ცოლსა, რომ მოიკვეთოსო“. შვილ-
მან მამას პირში ჩააფურთხა და ეგრე უთხრა: „რატომ არა
გრცხვენიანო, რომ აგრე ტყუილად ამბობ, და ცოლი გინდა
შემირცხვინო, და უბრალოდ მამაკვლევინო, წუხელის ჩემ-
თან მწოლს მოპარე ეგ სალტეო“. მამამან აგრე უთხრა:
„ღმერთი იყოს მოწამეო, წუხელის არ მომიპარავს, სამი ღა-
მე არი მოყვარესთან მწოლს მოვპარეო“. შვილი გაგულისდა,
მამა კარზე გააგდო და ასე უთხრა: „ცოლი შემირცხვინე, მე
თავი მომკვეთეო, მე და შენი მამა-შვილობა აღარ იქნები-
სო“. ბერი კაცი უკუწუბილებული უბრალოდ გავარდა, მივი-
და ყადთან და ესე თავისი გარდასავალი ყველა მოახსენა. იმან
სამართალი უბძანა და საჩივარი მწვედ გაიგონა. ბერი კაცი
ყოველთ შეიბრალებს, მისი შვილი იხმეს, მიიყვანეს და ასე

¹⁾ დედანში სწერია: დაფასილი.

უთხრეს: „ბერი მამა თავისის სახლიდამ რატომ გაგიგდია? იმან თავისი საქმე, ცოლის სიმართლე და უბრალოება და შერცხვენა იჩივლა. მათ ესე უთხრეს: „აბა ის დიაცი მოვიყვანოთ და გავიკითხოთო“. იმ ქალაქში ერთი წყარო იყო, რომელიც უბრალოდ დაიფიცავდა და იმას დაღევდა, მაშინვე გასქდებოდა. რა იმ წყაროზე დასაფიცებლად იგი ქალი იხმეს, მაშინვე შეიტყო, რომ უფიცრად არა მეშველება რაო, თავის მოყვარეს კაცი გაუგზავნა და ასე შეუთვალა: „ჩემი საქმე ასე არის, სამართალში მივეყვართ და შენის გულისათვის მკვლენო, თუ ჩემი სიყვარული გაქვს და ან ჩემი თავი გინდაო, აბდლის ტანისამოსი ჩაიცვი, თავი მოიგიჟეო, გზაში დამხვდი, როცა იასაულებს მივეყვანდეო, და უბრალოდ წამომეჭიდე და მაკოცეო, მე იმას ფიცში ჩავიტან და ეგების მოვრჩეო ამისთანა საქმითაო“. ეს კაცი რომ იქით გაისტუმრა, თვითან ჩადრი წამოიხსნა და იასაულებს გაჰყვა. მისი კურო მისგან დარიგებული გზაზე დახვდა, წაეჭიდა, მოეხვია და აკოცა. მან დიაცმან დიდად იწყინა, იასაულებმა მას კაცსა ბევრი სცეს და გააგდეს. რა ესე საქმე მოხდა, დიაცი მასუკან თამამად შევიდა ყადთან, წააყენეს წყალზე, დაიფიცა ასე და თქვა: „ჩემს ქმარს გარეთათ, რაცა ეხლა იგი კაცი არ წამომეჭიდა, თუ იმის მეტის კაცის კელი მომხლებოდესო, ღმერთმან და ამა წყალმან აწვე გამხეთქოსო“. დალია იგი წყალი და მშვიდობით მორჩა. იასაულებიცა დაემოწმნენ, ახლა გზაში ერთი შემეტარი კაცი წამომეჭიდა და აკოცაო. ამაზე შეიჯერეს იგი ყადი და წავიდა მშვიდობით იგი დიაცი, მამამთილი გაწბილებული თავისის სახლით გააგდო და თვით, როგორც ეწადა, ისე ქნა. აწ კელმწიფეო, დიაცმან ამისთანა ეშმაკობა და ილათი იცის, ამ დიაცის ქართულით ან ერთი ძაღლის ლეკვი როგორ მოიკვლისო, არამც თუ ამისთანა საკელმწიფო შვილი მოიკვლისო. კელმწიფესა ვეზირის ნათქვამი ქართული მოეწონა და მას დღეს შვილის სიკვდილი მას აპატივა და მორჩა.

კანა იზ.

კადევ შეტეობა, რომ მეხუთე ვეზიანი მისულა და კემწიფის შვილი მოუჩენია. ადგა და შეექვსედ წავიდა.

როდეს იმ ეშმაკმან ღიაცმან შეიტყო, რომ მეხუთე ვეზირი მოსულა და კემწიფის შვილი სიკვდილისაგან მოუჩენიაო, ასე თქვა: „უყურეთ, თუ ჩემს თავსა რა საქმე გარდაეკიდაო; ეს ორი დღე კიდევ გარდავა, კემწიფის შვილი ენას ამოიდგამსო, მაშინვე ჩემს ხვაშიადს მამასთან გამოაცხადებსო, სირცხვილი და მწარე სიკვდილი ორივე ერთად დამემართებისო, რალა დროს ჩემი თავაზობის ¹⁾ დრო არი, ტკბილის სულის და ხორცის გაყრას მივახლოვებოვარო, დიდს მოედანში ცხენი ჩავაგდევ და ველარ გამიწვევიაო, ასე უნდა მეტისა მოჭირვებითა და დეზის ცემითა თავს გავიდე, გავირბინო და მოვჩრჩეო“. ასე თქვა, ზე ადგა და გულ სისხლიანი კემწიფისა ტახტს წინ წადგა, თავს მიწა და ტალახი გადაიყარა, ასეთი სულთქვენა და კენესა დაიწყო, რომ ქვა გასქდებოდა მისის ბრალითა, ესრეთ მოახსენა: „მაღალო კემწიფეო, რამდენჯერ გამტყუნდი ამ შენის მესისხლე შვილის სიკვდილსაო, აქამდინ როგორც ბძანება ღვთისა არ შეიქცეოდა, ისე შენი ქართული არ დაბრუნდებოდაო, ახლა რა არის, რომ შენ კი სამართალს ბრძანებ და შენი ვაზირნი კი მოშლიანო; მე ერთი ლუკმა შენს სახლში გავიზარდე, ჩემი ურიგობა და შენის სახლის შეუფერლობა არა შემჩნევიაო, მე შეურცხვენელი ვიყავ და აწ თავი შემირცხვიაო, და შენ სახლ-შერცხვენილი ტახტიდამ ვარდებიო, აწ რაცა მაიმუნის ვეზირობით ლომსა სარგებელი დაემართაო, თუ შენ შენის ვეზირების რჩევით ისე არ დაგემართოს, დედაკაცი თურმე არა ვყოფილვარო და არცა რა მცოდნიაო“. კემწიფემ თქმა უბრძანა და ღიაცმა მოახსენა ესრეთ:

1) ჩვენს დედანში: თაღათულის.

თამსარი ათ.

დაცმან მოახსენა ლომის და მამუნისა თამსარი.

ერთს ალავსა ერთი დიდი ქარავანი წავიდა დიდისა და სა-
შინელის მოკაზმულობითა, მისრეთის ქვეყანას სასარგებლოდ
გაემართნეს, გზაზე ერთსა ქარვასლაში დადგნენ, მას ქარვას-
ლას გარე ტყე ეხვია და ქეშიკნი და ყარაულნი დაიყენნეს,
კარგა და მაგრა დადგნენ. თურმე მას ქარვასლაში ერთი ქურ-
დი ავაზაკი შემოსჩვევია და, როდესაც იქ მგზავრი დადგის,
მიეპარის და მრავალი საქონელი დაჰპარის. ეცადა მრავალსა
იმ ლამეს და ვერას ღონით ვერ შეეპარა, კარგა ფრთხილად
დახვდნენ, თქვა მან კაცმან: „ამით ვერას ვიშოვიო, წავიდე,
ეგების თავლას მაინც შევეპარო და ერთი კარგი ბედაური
ცხენი მოვიპარო“. წავიდა იგი ქურდი, აღვირი კელში ეჭი-
რა და გარს უარა მას თავლასა, მაგრამ ვერ შეუვიდა, დიახ
ბნელოდა და ამა სიარულში ერთს მწოლარეს ლომს წაადგა.
თურე ლომიც ამისთვის იყო, ეგების ერთი ცხენი გამოვიდე-
სო და შევექამოო, რომ დიახ მომშეოდა. რა იგი კაცი ცხე-
ნების მიპარვაში ლომსა უეცრად შეხვდა, კელი გადაუსო და
ემსუქნა, ლომი ამაზედ შეშინდა და ვერა გააწყო რა, კაცმან
აღვირი ამოსდო, შეჯდა, დეზსა და მათრახსა ცემა დაუწყო,
და არა იცოდა, თუ ცხენი იყო, თუ ლომი. რა დიდი ალაგი
გაირბინა, გაუთენდა, ნახა, რომ ლომზე იჯდა, შემოიკრა თა-
ვში და თქვა: „უცხო ფერი ქურდობა არ მომსვლია, ეს ლო-
მი ხომ აწვე შემქამსო!“ იგი კაცი ერთობ შეშინდა და გამა-
გრდა ზედა, შიშით კმალი ამოიღო და იარა. რა ლომმან
კმალ-მოწვდილი იგი კაცი ნახა, რა გინდ თამამი და შეუბო-
ვარი ნადირი არის, მაგრამ მას კაცზე უარესად შეშინდა, და
იწყეს ორთავ უნებურად სიარული, კაცი მაგრა მოეკიდა და
ასე თქვა: „თუ გარდავბდები, უსაცილოდ იგი ლომი შემქამ-
სო“. ლომი გაჯავრებული და შეშინებული შირბოდა, არცა

ტყე, არც ღრე, არც კლდე არა გააჩნდა-რა; ერთსა ხის ძირსა გაიზბინა, მას ხესა ერთი შტო ძირსა დაშვებული ჰქონდა, იგი კაცი მას მოეკიდა, ზედ შეახტა და ლომი გაიქცა, ორთავე მწვედ გაიხარეს ამაზე და შიშს დაეხსნენ. გზაზე ლომს ერთი მაიმუნი შემოეყარა, შეატყო, რომ დაფრთხალი და შეშინებული მივიდოდა, უსალამა, მდაბლად ქება შეასხა და ეგრე მოახსენა: „ყოველთა ნადირთა კემწიფეო, მშვენიერო საშიშო და ჩვენო პატრონოო, რა წაგკიდებია, რად გაგულისებული მოარბიო? ვინ იყო ეგეთი, რომ შენ თავი შეგაწყინაო?“ ლომმან თავისი ამბავი ყველა წვრილად უამბო. მაიმუნმა თავსა და პირსა მრავალი იცა და ესე მოახსენა: „ვაგლახ მე და ჩემს გაგონებასაო, ყოველი სული შენის სახელის გაგონებაზე შიშით დასქდებიანო და ახლა ეგ როგორ გეკადრება, რომ ერთის ცუდის კაცისაგან აგრე გამხდარხარო, ჩვენ ვინლა გაგვიშვებს ქვეყანაზე ცოცხალსა და ან პურს ვინლა შეგვაქმევსო? აწე დაბრუნდი, წავიდეთ, საცა იგი არის, იქ მიმიძელუ, თქვენ არას გაგრჯიო, თქვენ ხის ძირსა დაბძანდით, მე აუხნდები და იმის საქმეს მოვახსენებო, ასე ლუკმა-ლუკმა დავხვე და მოვკლავ, მაგვარი საქმე კაცმა ველარ იკადროსო“. შერცხვა ლომსა, გამობრუნდა, წაუძღვა წინა და წავიდნენ; რა მივიდნენ, იგი კაცი ისევ ხეზე იჯდა, შიშით ვერ ჩამოსულიყო; რა შემოხედა და მაიმუნიც დაინახა, შეშინდა, მალლა წვერში ავიდა, იქ ფულურო იყო და იმაში ჩაჯდა. მაიმუნმა რა ნახა იგი კაცი, ლომი ძირს დააყენა და თვით ხეზე მას კაცს გაუხდა, შიგვე შეუვიდა და თავსა წამოაჯდა, სხვა ვერაფერი ვერა დააკლო-რა მაიმუნმა მას კაცსა. კაცი იგი შეჰ(ა)ფრინდა და ორივე ყურები დაუჭირა მაიმუნს, ძალიან გადაუგრინა და ყვირილი დააწყებინა. რა ლომმან მაიმუნის ჩხავილი გაიგონა, თავათ შეშინებული იყო, კიდევ უფრო შეშინდა და გარდაიხვეწა. მაიმუნი იმ კაცმა მოკლა, ძირს ჩამოაგდო და თვითანაც მშვიდლობით წავიდა თავისსა გზასა იგი კაცი. კემწიფეო, როგორც მაიმუნის ვეზირობით მეორედ გაქ-

ცევისა და შერცხვენის მეტი ლომს სარგებელი არა მიხვდა, რაო, ისე შენს ვეზირებს შენი ორგულად რჩევა და შენის პურ-მარილის დალახვა მოუვათო, ბოლოს ჟამსა შენც ისე გაგაქცევინო და შენის ტახტიდამ გარდაგადღებინო. კემწიფესა დიაცის ქართული კიდევ გულში ენიშნა, და თავისი შვილის სიკვდილი ბძანა. მოვიდნენ ჯალათები, კემწიფის შვილი გააშიშვლეს სასიკვდილოდ, და კიდევ ვეზირთა სცნეს.

კანა იწ.

მეექვსე გეზრისაგან შეტეობა, რომ დიაცის ქართულათ კადევ შვილსა ჰკლავსო კემწიფეო.

სიქრა ვითა შემცთარი მეექვსე ვეზირი, კემწიფის ტახტის წინ გაჯავრებული წადგა და ეგრე მოახსენა: „კემწიფეო, ტახტსა შენსა დიდის წინასწარმეტყველისა სოლომანის უსრულესის სიბრძნის მქონედ გიტყოდნენო, ახლა ასეთი რა დაგემართა და ან რა დაგეუფლაო, სიბერისა დროსა ღმერთმან ერთი შვილი მოგცა და ერთის ჯადოს დიაცის სიტყვით ჰკლაო, დამბადებელსა და ყოველთა შემოქმედსა ღმერთსა ვიმოწმებო, მას არა წმიდა დიაცსა შენი შვილი საბოზოდ მოუნდომებიაო, შენს შვილს არ უქნიაო და მის ჯავრზედ გაკვლევინებსო, თვარემ ბოლოს ჟამს გამოჩნდებისო ჩემი ქართულიო. დიაცის ეშმაკობაზე, თუ ბრძანებ, ერთს თიმსარს მოგახსენებო“. კემწიფემ თქმა უბძანა და ვეზირმან მოახსენა ესრეთ:

თამსარი კ.

გეზირმა მოახსენა დიაცის ეშმაკობაზედ თამსარი.

ზაულისატანის ქვეყანას ერთი ვაჟი კაცი იყო, რომ კაცის თვალით მას უკეთესი ყმა კაცი არ ინახოდა, ტანად გრძელსა საროსა გვანდა, თვალნი შავსა მელნის ტბას უგვან-

და, წარბი გოზა გაზიდულს არყის მშვილდსა, პირი გავესილსა მთვარესა, ახლის შავისა სუმბულისა ფერი წვერი აშლოდა, უღვაში ლამაზად იისფრად აშლოდა, ბაგე-კბილი ასეთი ტურთა ჰქონდა, რომ რა გაიცინებდის, კბილიდალმე ახლის სადაფისაგან გამოღებულსა მარგალიტის ფერი გამოჰკრთის და ბაგისაგინ უსინჯოსა ბადახჩანისა ლალისა ფერი გააცუდის, და ყოველისფრით სრული იყო. ჯერეთ ცოლი არა ჰყვანდა, თავისსა შესაფერსა ეძებდა და ვერ ეშოვნა, და ასე თქვა: „ცოლი ხომ ჯერეთ შორს მიჩანს, ბარემ სანამდინ ცოლს შევირთავდეო, ერთი შესაფერი მიჯნური მაინც ვიშოვნოო“. ამ საგანებელში იყო და სევდიანი სეირნობდა, ერთი მენაქსოვის დიდ ვაჭრის კარზედ გაიარა, და იმაზე მენაქსოვის ცოლი კარზე იდგა, მან კაცმან შეხედა, და რა ქალმან ნახა, წამსვე გაბრუნდა და შინ შევიდა, ასე ტურთა ქალი იყო, რომ იმ შეფერებულებაზედ მეტობდა, უებრო მნათობი იყო, აღვა ¹⁾ ნაკვეთი, წელის სიწვრილით გაწყვეტას ლამოდა, სინაზით თითქმის კვდებოდა, თვალ-წარბი დახატული ჰქონდა, თმა კოჭამდინ ჩასდიოდა, მნათობსა პირსა ზედა შავი ხალი ესრეთ გასწყობოდა, როგორც ქორწილში ახალ პატარძალსა, თავით ფერხამდინ სილამაზით სრულ იყო, ყოველის სიტკბოვებით შემკობილი იყო, თეთრ-წითელი ბაგენი კრთებოდის კბილისაგან, სურნელისა სული ყრჩოდის და ყოველივე სამშვენიარო ზნე შევენოდა. რა კაცმან ერთისა შეხედვითა ასე შემკობილად დაინახა, გული და გონება საკუთრად მისკენ დარჩა, საწყლად გაუჰიჯნურდა, ვარდისა და არღვენის ფერი ყვითელსა ქარვას დაემსგავსა, მწარე სისხლისა ცრემლი შავთა წამწამთაგან შეხამებით ცვარ-ცვარად ჩამორეცხდა და გულ-კელ დაკრეფილი შინ მივიდა. მის ახლო ერთი ბერი და მონახული დიაცი იყო, ესეოდენი გრძნეულობა და კერკიანობა იცოდა, რომ დევსა შელოცვით კელსა შეუკრავდა, ჯადოობა და და თვალთ-მაქცობა ასე იცოდა, რომ უფრო არ იქნებოდა.

1) დედანში სწერია: ელვა.

მივიდა მას დიაცთან, თავი კალთაში ჩაუდვა და დედობით ტკბილად დაუწყო ლაპარაკი და ესრეთ უთხრა: „დედაო, თუ შენ არას მიშველი, უთუოდ ჩემმა საქმემ ჩაიარაო, მე ასეთი მიჯნურობისა ისარი მეცაო, რომ დიდი დოსტაქანნი უნდა და მკურნალნი მის გამოღებასაო, სიყრმის სიცოცხლე კერკიანობაზედ ჰკილიაო, და ჩემი სულის დგმა შენ უნდა იყო, და თუ მარგე რამეო და ამ გაჭირვებისაგან დამიხსენო“, მაგიერი პასუხი ზოგი ჩემმა დამბადებელმა ღმერთმან შემოგზლოსო და ზოგი მეო, ჩემი მორქმულის სახლის პატრონი შენ იქნებიო“. დიაცმან ყველა უთქმელად შეიტყო და ასე უთხრა: „შვილო, იმ მენაქსოვის ცოლის პირი გინახავს თუ არაო.— „როგორ არა, ერთხელ კარსა მდგომი დავინახეო. დიაცმან ეგრე უთხრა: „აბა იმას გაუხდინხარ აგრე მწარეთაო, მის მეტი შენი გამხელვებელი არავინ არისო, რა ვქნა, მე იმას მაგ რიგ დედაკაცობას ვერ ვატყობო, ერთობ პირისწყლიანი და ნამუსიანი არიო, იმას მაგ გვარი საქმე და პირსშედება არ გაეწყობაო, სხვა რიგი კერკი უნდა მოვიგონოთო“. ყმაწვილმან უთხრა: „აბა, რა ვქნაო?“ დიაცმან ეგრე უთხრა: „აბა, ხვალ წადი იმ მენაქსოვის ქულბაქზედ დაჯექ და ვაჭრობა დაიწყეო, ერთი კარგი ნაქსოვი იყიდე, რაცა გთხოვოს ფასი მიეციო, მე ჩამოვივლი, დამიძახე და ის ნაქსოვი აიღე და მომეც, ასე მითხარ: იმ ჩემს მკვლელს მიჯნურს ხომ იცნობ-თქო, ეს წაიღე და ჩემ მაგიერ მიაართვი-თქო. ამით თუ მოუგვარებთ, თორემ სხვა ღონე არა არის რაო“. რა გათენდა, წავიდა იგი ყმაწვილი და დაჯდა მის მენაქსოვის დუქანზე, ერთი ძვირფასი ფარჩა იყიდა, მას ჟამს მან დიაცმან გამოიარა, დაუძახა: „დედავ, აქ ჩემთან მოდიო!“ ბებერი მოვიდა, მან ყმაწვილმა აიღო იგი ნაქსოვი ფარჩა და მას დიაცსა მისცა, ეგრე უთხრა: „იმ ჩემს სულის წამღებს მიჯნურს ხომ იცნობ, წაიღე და ეს ჩემ მაგიერ მიაართვიო“. იგი ბეზირგანი ვერას მიხვდა, თუ ვინ იყო მისი მიჯნური. ბებერი წავიდა, თავი ერთობ მოისაბატიურა, მასალა წვრილმანი ძღვენი გააკეთა, წაიღო და მას

მენაქსოვის ცოლთან შევიდა, მძიმედ სალამი ჰკადრა და ფეშქაში მიართო. ქალსა თვალში ესაბატურა, ადგა და დედობრივად მოიკითხა. ბებერმა ესეოდენი ლაყაფი შეჰკრა, რომ კაცსა არა სმენია. მისად მაწვევრად თავი გამოიჩინა და ესრეთ უთხრა: „შვილო, არ იცი, რომ მე შენთვის ბევრი მიმსახურია და ძუძუ მიწოვებიაო? და აწ შენად სანახავად და სააღერსოდ მოველო“. ქალი კარგა დახლომის ცდაში შევიდა, და მოსამსახურეთ საქმლის დამზადება უბძანა. კარგა დახლომუნდოდა, ტკბილად და საყვარლად მიეპყრა. მინამ ქალი საქმელს დაამზადებდა, მანამ მან გრძნეულმან დიაცმა იგი ნაქსოვი ქვეშაგებელში ჩაუდვა. რა ქალმან მისი გულკეთილობით დახლომა გაათავა, სუფრა აიღეს, ბერმა დიაცმან მისი ჩხუბი და ფათერაკი იქ დააგდო, თვით ადგა და კარსა გამოვიდა. რა დაღამდა მენაქსოვე თავისს სახლში მივიდა, ვახშამი ჰამეს და, რა წოლა მოინდომეს, ქვეშაგებელი გახსნეს. მასვე წამსა ნაქსოვი გამოვარდა. რა კაცმან იგი ნაქსოვი ნახა, მაშინვე იცნა, თავისაგან გასყიდული ნაქსოვი იყო, თავის გულში ასე იფიქრა: რასაც დროს მან მშვენიერმან ყმა მან ჩემგან ეს ნაქსოვი იყიდა, მაშინვე ერთს დიაცს მისცა და თავის მიჯნურს გაუგზავნაო, თურმე მისი მოყვარე ეს ჩემი ცოლი ყოფილაო, და მე კი არ ვიცოდითო. გაჯავრებული, ვითა კაქაჰის ცეცხლი, იგი კაცი ვგრე აენტო, და ცოლსა ვგრე უთხრა: მე კარგის მომქმედსა და კარგსა გეჰობდიო, და შენ კი ავი და ეშმაკის საქმის მიმყოლი ჰყოფილხარო, ეს ნაქსოვი ვინ გამოგიგზავნა და ან ვინ არი შენი მიჯნურიო? გაჯავრებულიმა აღარ გაიკითხა, მიჰყო კელი, ამდენი სჰცა, რომ არა ასო მთელი აღარ შეარჩინა. მას ქალსა გულში არა ჩააჩნდარა და ქმარსა ასე უთხრა: რა დავაშავეო, თუ რამ დამეშავებინოს, სიკვდილსაც მემართლებიო, თუ არა და დაუნაშავებლად რატომ მომკლაო? რა ქმარსა ასე უთხრა, მაშინვე სამშობლოს კაცი გაგზავნა, ძმები მოაყვანინა. (ძმებმა) მოაბა შეუკრეს, ზედ დააწვინეს და წაიყვანეს. მენაქსოვეს ასე უთხრეს: თუ

ჩვენმა დამ დააშავა რამე, შენ არც კი გაგრჯით, ჩვენ მოვკლავთო და, თუ არა დაუშავებია რა და უბრალოს მიზნებდასე მოგიკლავს, იცოდე ჩვენ ამას არ შეგარჩენთო. ოდესცა წაიყვანეს იგი ქალი, გამოვიდა ხანი არა მცირენი, და წავიდა იგი ბერი დიაცი ამბის შესატყობრად, თუ რა უქნიათ ჩემის მიტანილის ნაქსოვის ნახვაშიო. მან ყველა წვრილად შეიტყო, ქმრისაგან ავით მოპყრობა და სამშობლოს წაყვანა. რა გაიგონა მან გრძნეულმა ბებერმა, მასვე წამსა სალორბელი ქართული შეამზადა, და მრავალ გვარი ტკბილი და საფერბელი სიტყვები შეაწყო, და მას ქალთან წავიდა, პირ მოგულისებული და მოწყენით უცხო ფერად წყენა და სამძიმარი შეიფერა, მას ქალსა ასე უთხრა: „ვგაღახ მე, შეილო საყვარელო, სულისაგანაც უფრო უტკბესო, შენ ვინა და მაგ გვარი საქმე ვინაო, ვინ გიყო და ვინ შეგახოცათ შენ და შენი საყვარელი ქმარიო? ქალმან მას ბებრის ეგზომი ხელოვნება და ოსტატობით საქმიანობა არცა ერთი რამ იცოდა, თუ მისგან იყო იგი საქმე, გაუტკბილდა და საყვარლად ახედა, რაერთიცა გაეწყობოდა და მის ნახვაზე უკუიყრიდა, მართლის გულისით უამბო, რაცა ქმრისაგან გარდახდომოდა. რა მას ეშმაკსა დიაცსა ესე ესმა, დაიწყო ტირილი და ნამეტანი კი წყენა იჩემა და ესრეთ უთხრა: „შეილო ჩემო, ნეტამც სული ამომხდომოდაო და შენი მაგ გვარი საქმე ჩემს ყურს არა სმენოდაო, მე ვიცი ჯადოს ვინმე გიზემდაო, ამ ქალაქში ბევრი ეშმაკობის და ჯადოს მკოდნელნი და მოქმედნი არიანო, და უთუოდ შენი და შენის ქრმის ერთმანერთის შეძულება ნდომიათო, და მტერობით ჯადო ექნიათო, ახლა მაგაზე ნუ შეიქირვებო, მე ასეთსა ჯადოს მლოცველსა და განმაქარვებელსა კაცსა ვასწავლიო, რასაც დროს იმან შეგილოცოს, მაშინვე ეგ ჯადოც განქარდეს და სხვაც შენა ჟამში არა წაგეკიდოსო რაო“. მან ქალმან ჰკითხა: ვინ არი და ან სად სადგურობს იგი კაციო? დიაცმან ეგრე უთხრა: აგერ ახლო დგასო, რასასწამ მიხვალ, შენსა ამბავსა უამბობ და შეეხვეწებო, მაშინ-

ვე წიგნს წაგიკითხავს და შეგილოცავსო, ასე რომ მაშინვე შენი ქმარი შენთან მოვა, კელსა და ფებსა გააკოცებს და შეცოდების სირცხვილს მოიხდისო. ქალმან რა ესე გაიგონა, თავისს გულში ასე თქვა: ქმარმან რომ ასე გამხადა და ძმებთანაც პირ სირცხვილეული ვარო, ახლა ისი რომ მოვიდეს ფებთა და კელთა მაკოცოს, თავის დანაშაულის პატივება მთხოვოს, ამას უკეთესი რა დამემართებაო, რომ კაცმა ლოცვით ასე მიყოსო, და ძმებთან მართალი გამომიყვანოსო, და ქვეყანაში პირ-წმინდათ ვიყოო. მას დიაცსა ძუძუებსა აკოცა და ეგრე უთხრა: აბა, წამიყვანე მას კაცთანაო. მან დიაცმან ასე უთხრა: აბა, შენ მოემზადე, მე წავალ და იმ კაცსა ვნახაო, შინ არის თუ არაო. წავიდა ბებერი, ყმაწვილი შინ დახვდა, ასე უთხრა: აღდგ, მოლური ტანისამოსი ჩაიცვიო, გარშემო წიგნები შემოიწყო, და ისე მძიმედ დაჯექო, იგი ქალი აწვე მოვაო და შენ იცი, რასაც უზამ და გამოიყენებო. რა მან ვაჟმან მას ბებრისაგან ესეები მოისმინა, მიჯნურობა მოემატა, და სიხარული შექნა, მოლური ტანისამოსი ჩაიცო, წიგნები გარს შემოიწყო და ერთსა ხალვათსა სახლსა დაჯდა. იგი ბერი დიაცი წავიდა, მას ქალსა წინ წამოუძღვა და მას ყმაწვილთან შეიყვანა. რა შინ შევიდა და დაჯდა, ბერი დიაცი აღგა, კარსა გამოვიდა და კარები გარედამ დაუკეტა. მას ქალსა ასე ეგონა, ეს კაცი შემილოცავს და განმიქარვებს ამ საქმესაო, მაგრამ მან ყმაწვილმან იგი ქალი როს ასე იხელთა, რაცა ეწადა, თავისის გუნების საქმე ყველა აღასრულა. აღგა და კარსა გამოვიდა იგი ქალი გაწბილებული და თავის ძმების სახლში წავიდა. რა იგი ქალი წავიდა, ბერი დიაცი მას ყმაწვილთან შევიდა და ასე უთხრა: შენი გუნების საქმე ხომ აღვასრულე და ახლა რაღა გინდაო. მან ყმაწვილმან მადლი უთხრა, ბევრი აჩუქა და ასე უთხრა: თუ შენ არა ჰყოფილიყავო, მე ეს არ მელირსებოდა და უთუოდ სიკვდილს მივეცემოდიო, შენ რომ მაგისთანა კერკიანობა არ გექნა, სრულად ქვეყანა რომ მომეველო, იმ ჩემსა სულის წამლებს ვერ შევე-

ყრებოდნო და აწ მეცა ვეცდები, მაგისი მუქათა მეც უმეტესი შემოგზლო, და აწ კიდევ შენებურად ერთი რამ კერკიანობა და ოსტატობა მოიგონე რამეო, რომ იგი ქალი და მისი ქმარი ერთმანერთს შევარიგათო, და ქალი მართალი გამოვიყვანოთო. მან ბერმა დიაცმა ასე უთხრა: აბა, შენ წადი კიდევ, იმ მენაქსოვის დუქანზე დაჯექ, მე ჩამოვივლი, დამიძახე და ასე მითხარო: მე რომ გაგატანე, იმ ჩემს მკვლელს არ მიუტანეო, და მე სხვას კარგსა პასუხს მოგცემ ასეთსაო, რომ მენაქსოვემ ცოლისა იმ გვარი მოპყრობა დაინანოს და მაშინვე შეირიგოსო. მას ყმაწვილს ერთობ მოეწონა და დაუმაღლა, წავიდა და მის მენაქსოვის დუქანზე დაჯდა, მან ბებერმა ჩაიარა, ვაჟმან დაინახა, დაუძახა და ასე უთხრა: მე რომ გაგატანე იგი ნაქსოვი არ მიართვიო? დიაცმან ასე უთხრა: მივდიოდდი, რომ მინდოდა მიმეტანა, შევიტყე გზაზე ქმარი შინა ჰყავსო და ველარ მიუტანეო, იქილამ წამოველ, მომქონდაო, მაგრამ გზაზე ასე ვთქვიო: ეს გზაზე არავინ წამართოსო და იმ ყმაწვილის სირცხვილში არ ჩავარდეო, წავიღე იმ მენაქსოვის სახლში მინდოდა მიმებარებინაო, შინ არავინ დამხვდა და ქვეშაგებელს ქვეშ ამოვდეო, და იქ შევინახეო. რა მას მენაქსოვეს ესე ესმა, ასე თქვა და ბევრი იცა თავსა: იმისთანა სასახლო ცოლი კინაღამ არ მოგკალო, უბრალო საქმეზედაო, იმის მოყვარე სხვა ჰყოფილაო, და მე ის მეგონაო, და ან ჩემს გასყიდულს ნაქსოვს ჩემს ცოლს როგორ გაუგზავნიდაო, ეს რატომ არ ვიფიქრეო, აწე ან ცოლი რის პირით ვნახო? მასვე წამსა ადგა იგი მენაქსოვე და ცოლთან წავიდა. შევიდა, კელსა და ფეხსა მოეხვია და შეცოდების ფარმანი სთხოვა, თავის სახლში წაიყვანა და დიდი პატივი მიაპყრა.

კერკიანობა, ენა ჯადოობა ამ გვარი შეუძლიან დედაკაცსაო, ჩემო კემწიფევე, რა ქნა, ჯერ მოაკვლევინა, შეაძულაო და ახლა შეარიგა და შეაყვარაო, და ამისთანა საქმეც უყო, და შენ აწცა სახემწიფოსა შეიღსა მას სიტყვით ჰკლაო, ჩემი მოხსენება ეს არის და ახლა ნება გაქვსო. კემწიფესა ვეზირის

სიტყვა კიდევ დაუჯდა, იამა და დიდადაც დაუმაძღა, მას
დღეს შვილის სიკვდილი მას აპატივა და მაში გაიარა ექვსმა-
დღემა. მან გრძნეულმა დიაცმაც შეიტყო იგი ამბავი და მწა-
რედ გაგულისდა.

კანი ით.

**მეშვიდეთ მისვლას დედაკატისგან კემწიფესთან კახეთრებულად
და სიბღიანსა.**

რა მან დიაცმან შეიტყო, რომ მეექვსე ვეზირი მისუ-
ლა და კემწიფის შვილი კიდევ სიკვდილისაგან მოურჩენიაო,
აჩქარდა და ასე თქვა: ერთი დღის მეტი სიცოცხლე ხომ აღარ
მიძვესო, თუ კიდევ არას ვეცდები და არას გამოვარჩევო, ჩე-
მი საქმე ავად მოდისო. ადგა და კემწიფის წინაშე შევიდა.
პირ-სისხლიანი და გულ-ჯავრიანი, თავს მიწა და მტვერი გა-
დაიყარა, სამკაული სულ მოიშალა, ტახტისა ფეხი სულ მი-
წიანის პირით, ცრემლით და სისხლით შესვარა და ესრეთ მო-
ახსენა: „ამდენი რა დავაშავე, თორმეტის წლისა შენს უბეში
გავიზარდეო, და მე იმ შენის უღირსის ძისათვის დედობაც მიქ-
ნიაო, ძიძობაც და გამდლობაცა, აწე ესე გვიყოო და ლამს,
შენი სიკვდილი და ჩემი შერცხვენა ორივე დაივიწყოო, (ვითარცა)
ფოლადასა მალნინტისა ქვა მიიტაცებს და მიჰიკრავსო, ვგრეთვე
შენი ბრძენი და ყოველთაგან საქებარი ჭკუა შენის ვეზირების
სიმრუდით რჩევამ მიიკრაო და, თუ მიბრძანებ, მათსა სიტყვა-
ზედ ერთსა თიმსარს მოგახსენებო“. კემწიფემ თქმა უბრძანა
და მან მოახსენა ესრეთ არაკი:

თიმსარი კა.

დედაკატისგან არაკის მოხსენება.

წინასა ჟამსა ერთი თქვენებრ დიდი კემწიფე იყო, და ერ-
თი შვილის მეტი არა ჰყვანდა. კემწიფესა შვილმან დასტური

სთხოვა, ნადირობას წასვლა მინდაო. მან დასტური უბოძა, ვეზირნი ბრძენნი გაატანა და ასე დააბარა: სითაც ჩემი შვილი მივა, იმ მხარეს ერთი ასეთი წყარო გამოდისო, რომ ვინც იმას დაღევს, ქალსა ვაჟად შესცვლისო და ვაჟსა ქალადო, და აწ თუ არ მომკლავთო, ან ჩემი შვილის სიკვდილი არ გინდათო და ან ჩემის სახემწიფოს ამოწყვეტა, იგი ყმაწვილი მას მხარეს არ მიაკაროთო და იგი წყალი არ ასოთო. როდეს წავიდნენ, ის ვეზირნი თან ახლდნენ, ნადირობდნენ და შეექცეოდნენ. რა მას წყაროსა მიახლოვდნენ, ვეზირები ჩამოხდნენ, კემწიფის შვილს სადავე შესტაცეს და ასე მოახსენეს: „აქეთ ნულარ წამოხვალ და არც გაგიშვებთო“. მან ყმაწვილმან ეგრე უთხრა: „რა არის მიზეზი მინთ წაუსვლელობისაო?“ ვეზირთ ასე მოახსენეს: „აქეთ ამიტომ არ გაგიშვებთო, აქ ერთი წყარო არი, ვინც ვაჟი სვამს, ქალად გარდაიქცევაო, და ვინც ქალი სვამს, ვაჟად გარდაიქცევაო. აწ მამა შენმა ასე დაგვარიგა, თუ ჩემი სიკვდილი არ გინდათ, იგი წყარო არ დააღვეინოთო, აწე რომ დაგვხოცო, შენ იმ წყაროზე არ მიგიშვებთო“. მას ყმაწვილსა სიყმაწვილის ქარი თავში ჰქონდა, ვეზირნი მილახ-მოლახა, სადავე წაართო და თქვა: „მამი ჩემის მზემან, მაგას არ დავიჯერებო, და არც იმ წყაროს უსმელი დავდგებიო“. საჩქაროდ წავიდა, ჩამოხდა და იგი წყარო დალივა. რა დალივა, მასვე წამსა ქალად გარდაიქცა. რა მან ყმაწვილმან თავისი თავი ისე მყოფი ნახა, თავს მიწა გარდაიყარა, შავი გიშრის მზგავსი ქოჩორი დაიგლიჯა, ახალი აშლილი უღვაში ფრჩხილით გარდიწიწკნა, ბროლის და ვარდის მზგავსი პირი სისხლით შეიღება, საყელონი გარდინია, ლხინი და შექცევა ზრუნვად გარდაიქცია, შვენიერის შავის თვალით ცრემლი გადმოყარა და ასე თქვა: „მამის ურჩსა და დედისას და ჰკვიანის კაცის ურჩსა ესემც ნუ დააკლდებისო, კემწიფე მამა და ქვეყანა სატახტოსნოდ გამოიმელოდნენო, და ახლა რაღა პირით მივიდგო, ან ლაშქარშიგან როგორ გავიაროო, და ანუ კემწიფენი მამა და დედა ჩემა რიღას პირით ვნახოო,

თუ ათასიცა სული მედგას, მე დიაცად გარდაქცეულსა, კაც-
რალა მიჩვენებსო?“ თვისთა ვეზირთა ასე უთხრეს: „აკი დაგი-
შალეთ და არა ჰქენო, აბა, ახლა რა ვყოთო?“ მან ასე უპა-
სუხა: „თქვენ წადით, მე ეს ჩემი ჰკვით დამემართაო, და მა-
მასა ჩემსა ასე მოახსენეთ: მე შენის ბრძანების გარდასვლამან
ასეთი საქმე მიყოო, რომ ათასი ზღვისა ოდენი წყალი ველარ
გარეცხს ჩემს აუგსაო, ჩემი საქმე გათავდა და შენს საბატონოს
მოუარეო, მე აღარ მოვალ და აღარც ჩემის თვალით კაცს
ვიხილაო“. ვეზირნი თავ თავისად გადგნენ და რჩევა შექნეს,
არც კემწიფეს დასდივეს და არც მის შვილსა, ორისავე სათნო-
ება გაუშვეს და ასე თქვეს: თუ კემწიფეს ამის ასე ყოფას მო-
ვახსენებთ, ამას არ გვეტყვის, არ კი დაგარიგეთ და რატომ-ღა
ასვითო, არ გაგვიკითხავს და მაშინვე დაგვხოცსო, აწე რამე
სხვა მოვიგონოთო, და ასეთისა ტყუილით შევიჯერიოთ კემ-
წიფე, რომ სიკვდილისაგან თავი ვინსნათო. არჩივეს ესრეთ,
ყმაწვილი იქ გაუშვეს და თვით წავიდნენ, შევიდნენ კემწი-
ფესთანა თავ-პირ სისხლიანი, საყელო გარდახეული და ასრე
მოახსენეს: „ნადირობაში ლომი გამოვარდა, თქვენი შვილი
სასროლად წაეწია, ლომი მობრუნდა და შთანთქაო. როგორც
იოსების ორმოში ჩამგდებთა ძმათა იაკობ მოატყუეს, მის
მგზავსად მათვე ვეზირთა იგი კემწიფე მოატყუეს. რა გაიგონა
კემწიფემან შვილის სიკვდილი, ვითა ერთი შვილის ჰატრონსა
მართებდა, ისრე მან იგლოვა, ტახტიდამ ჩამოვარდა, თეთრი
წვერი და ულვაში გარდიგლიჯა, საყელო გარდაიხია და უმ-
კვიდრობებით იტირა, თვითონაც შავი ჩაიცვა და სახემწიფო-
საც შავი ჩააცვა, ასეთი გლოვა გარდიხადა, რომ ეგზომი არა-
ვის ასმოდა, და გასცა მრავალი გლახაკთა და უღონოთა ზე-
დან. და ამა ამბავში კემწიფის შვილი ხალხში გაერია და გა-
აბადლდა. რასაც ალაგს ან წმინდა ალაგი იყო, ან სალოცა-
ვი იყო და ან წმინდა კაცი, ყველგან ილოცა და ღმერთსა
მხურვალისა გულითა შესტიროდა. უსმინა ღმერთმან და იგი
კემწიფის შვილი ისევ ვაჟად გარდააქცია, დაიწყო სიარული-

ქართული
ლიბრეოთეკა

და მამასთან მივიდა. რა კემწიფემან შეიტყო და ან ხალხმა, ასეთი სიხარული შეიქნა, რომ მართლა მკვდარი გასცოცხლდებოდათ, იმდენად მიიჩნივეს. რა სიხარულისაგან მოიცალეს, შერბე თავისი ამბავი ჰკითხეს, და მან ყველა თავისი გარდასავალი მოახსენა მამასა თვისსა. რა კემწიფემან ესე სცნა, ჯალადები იხმო და ვეზირნი დაახოცინა. აწე კემწიფეო, როგორც ის კემწიფე მოატყუეს მისმან ვეზირებმან, თავისის შვილის საქმეზედ, აწ ისე შენ გიპირებენ და მოგახსენებენო, არც პურ-მარილი სწამთ და არც შენის ქვეყნის შერცხვენის რამ ენადვლებათო“. რა ესე ღიაცისაგან გაიგონა და მოისმინა, კიდევ ბძანა კემწიფემ თავისი შვილის სიკვდილი, და აცნობეს მეშვიდეს უმცროსსა ვეზირსა, ადგა და წავიდა.

კ ა ნ ა კ .

შეკადა მეშვიდე უმცროსი გაზარდა კემწიფესთან უშაშნად და ურადლად.

შევიდა კემწიფესთან, ლმობიერი და ტკბილი სიტყვანი მოიმარჯვა, წადგა ტახტისა პირსა, პირი მიწასა დასდგა და ესრეთ მოახსენა: „კემწიფეო, სხვათა ჩემთა უფროსთა ვეზირთა მცირე რამე სიტყვა იკადრეს და აწცა მეც მოგახსენებო. ეს თქვენ უკეთ უწყით და გსმენიათ, რომ დამბადებელმან ღმერთმან მეფენი ქვეყანასა ზედა თავისს სახედ დასახნა, თავის კემწიფეობის ნაწილიც მათ მისცა, საუკუნოსა განკითხვისა მაგიერად, მოსამართლეობა და მოწყალება მოსცა, ესოდენ სულგრძელობს შეცოდებულთა ზედან, რომ ნებროთ ექვსასსა წელსა ღმერთობას შეეცილა, გოდოლი ალაშენა, არ გაუწყრა მალე, არც აჩქარდა და ეფზომი კაცსა არა უცოცხლია, რომ იმან იცოცხლა. მასუკან რა უყო, თქვენც გასმიათ და უწყით, და ჩვენცა ვიცით დღეს რამდენსა სულგრძელობს და მოწყალებითა თვისითა არა მსწრაფლ მოგვაგებს შეცოდებულთა პასუხსა, და რისხვასა გვიანობს. აწ თქვენის გვარისა ხი-

საგან ერთი მშვენიერი ახალი შტო ამოსულა, ლამის, რომ უდროოდ და უწყალოდ მოჰკვეთათ, რასა სჩქარობ მისს სიკვდილსა, დღეს მოიცადე და ხვალ იგი ყრმა ენას ამოიდგამს, მოიყვანე შენი შვილი და იგი ეშმაკი ღიაცი, შენს წინ აღაპარაკე და მაშინ შეეტყობის, თუ რომელის თავს არის შეცოდებისა ნიშანი. თუ შენს შვილს უბრალო რამ უქნია შენს საწოლსა და არამშია, მაშინ მოკალ და ყოველ კაცსაც შეატყობინე მისი დანაშაული და არც ვინმე დაგზრახავს მაშინა, უბრალოს შვილის მოკვლის სიბრალულს ნუ დაიდებ, და თუ შენი შვილი უბრალო იყოს, ღიაცა მის უბრალოების პასუხი უყავი“. კემწიფეს ვეზირის სიტყვა მოეწონა და სახვალიოდ ბძანა შენახვა, ბჭობა და სამართლის ქნა. ვეზირმან მოახსენა: ერთსა არაკსა სულგრძელობის შეცოდებისა გამშინჯაობაზე მოგახსენებო, და მეორეს არა წმინდას დედაკაცზედ, რომ ეშმაკობა და ურცხოება ექნას. კემწიფემ თქმა უბძანა და ვეზირმან მოახსენა ესრეთ:

თამსარა: კბ.

უძრკრსმა ვეზარმა სურგქელებაზე მახსენა თამსარა.

მერთსა ქვეყანასა ერთი ჩინებული დიდებული და მდიდარი კემწიფე იყო; უცხო ფერად დედათა გამდევარი და მოყვარული იყო. მას ქალაქსა შიგან ერთი დიდ ვაჭარი ესახლა და ლამაზი ცოლი ჰყვანდა, და ერთი თვის სავაჭროდ წავიდა. კემწიფესა ერთი შინაყმა ყული ახლდა და იცოდა გონება თავისს პატრონისა. დღესა ერთსა იმ ვაჭრის ცოლი უქო და შინ უქრმოდ ყოფნა მოახსენა. კემწიფეს რა ესმა, მასვე წამსა წავიდა, იგი ქალი მარტო ერთს დაფენილსა სახლსა იყო და კემწიფე იქ შევიდა. რა მან ქალმან კემწიფე ნახა, დიდად გაუჰკვირდა, ადგა მუხლთა მოეხვია და ასე მოახსენა: კემწიფევ, ჩვენ მაგას როგორ ვლირსვართო, რომ შენებრ დიდი და მაღალი კემწიფე აქ ჩვენს სახლში მობძანება გიკადრებიაო, თუ

სხვა არა გებრიანება რა, ჩვენ კვლავ აქ მობძანებული არ გვინახეხართო, აწ რა გინდა რომა არა ღირს ვიყვნეთ, სტუმარსა მინც დახვედრა გვმართებსო, გავალ, სასმელ-საჭმელებსა და კარგსა ყირმიზსა ღვინოსა მოგართვამ და მას უკან თქვენი მკვეალი და მოსამსახურე გახლავარო, და რომელიც შენი ნება იყოს, იგი ჰქენიო. ოდესცა გავიდა ქალი საქომის დასამზადებლად, კემწიფესა ერთი საფილასოფოსო წიგნი გაუშალა და მიართვა და ასე მოახსენა: კემწიფეო, მარტოს მოგეწყინებათ, სანამ საქმელი ვაკეთდებოდეს, მანამ ამაზედ შეეკეციოთ. რა კემწიფემ დახედა და ჰკითხვა დაიწყო, ესრეთ ეწერა: ადამის მონათესავე მოკვდავი კაცი უსამართლოს და ავს საქმეს ერიდოს, და რომელიცა თქვენთვის გვაუგებოდესთო, ნურც თქვენ სხვას უზამთო, თუ კაცთა ვინმე სხვათა კართა თითი ჰკრათ, თქვენთა წიხლი ეცემისთო, და წიხლითა წგრაქვითა უფრო დაიქცევისო. რა კემწიფემან ესე ნახა, გაუკვირდა, ზე აღვა და ქალსა მას ასე უბძანა: მე შენთან სხვა საქმე მქონდაო, და შენ ასეთი ბრძენთა და ფილასოფოსთა ნათქვამი წიგნი მიჩვენეო, რომ ჰკვიანის კაცისაგან მისი გარდასვლა არ იქნებისო, აწე დღეს და დღეის იქით ჩემი დედა და და იყავო, მის წიგნის ქართულსა არ გარდავალო, და ავსა და უსამართლოს საქმეს ყველას მოვიშლიო. რა ესე ბძანა, აღვა კემწიფე და წავიდა და ზედ წამოსასხამი ტყავი იქ დარჩა. რა ცოტა ხანი გამოვიდა, დიდ ვაჭარიც მოვიდა, შინ შევიდა და კემწიფის ტყავი რასაც წამს ნახა, მაშინვე იცნა. ცოლს ეგრე უთხრა: აქ რას მოუყვანია კემწიფეო, შენთან მას რა უნდოდა თუ ერთი რამ ეშმაკობა არ იციო, და ან კვლავ იგი აქ მოსული ვის უნახავსო, მე და შენს სიყვარულს ეგ როგორ უნდოდა და როგორ გაეწყობოდაო? აწ მე ნიადგ კემწიფის აქ სიარულს და მეზობლობას ვერ შევიძლებო, ძმები გყავს, სამშობლო გაქვს, იქ წადი და როგორც გეწადოს, ისე ქენო. ქალმან ბევრი თავი იმართლა, მაგრამ ქმარმან არ დააყენა თავის სახლშია. წავიდა იგი ქალი სამშობლო-

სა და ყველა თავისი გარდასავალი თავის ძმებს უამბო. ადგნენ მისი ძმები, ქალიც თან წაიყვანეს და კემწიფესთან საჩივლელად წავიდნენ. იგი დიდ ვაჭარიცა მივიდა. დაიჩოქეს პირველად ამ ქალის ძმებმა, და ასე მოახსენეს: კემწიფეო, ღმერთს ქვეყანაზე შენს უფრო სამართლიანი არავინ დაუბადებიაო, და ამას გვაჯებით, ჩვენი საჩივარი მოისმინოთ და სამართალი გვიყოთო. კემწიფემ თქმა უბძანა და მათ ასე მოახსენეს: კემწიფეო, ამ დიდ ვაჭარს ერთი კარგი და კარგის ნაყოფის გამოძღები მიწა მივყიდეთო, აქამდინ ხელთ ჰქონდა, მოიხმარა და ახლა ისევ შემოგვივდოდ და ფასს უკანვე გვთხოვსო. კემწიფემ მას ვაჭარს უბძანა: „ეს როგორი სამართალი არიო, მიწა მოუყიდნიათ, ამდენი ხანია გქერია და ახლა კი ეშლებიო?“. დიდ ვაჭარმან ესრეთ მოახსენა: „კემწიფეო, მე არცა მიწა დამიწუნებიაო და არც შეუგდებდიო, მაგრამ ლომის კვალი ვნახე, ჩემი და ლომის მეზობლობა და სიარული არ მოხდებოდა და მისთვის შეუგდევო“. კემწიფემ მაშინვე შეიტყო, რომ ეს ამბავი ყველა იმაზედ იქნაო, და ვაჭარს ასე უბძანა: „დასტურ ლომს გაუვლიაო, მაგრამ თუ კი არა ურჩოლია-რა, ვერ შეეშლები, ისევ შენი იყოსო“. რა დიდ ვაჭარმან გული დააჯერა, რომ კემწიფეს მისის ცოლისათვის არ ერჩოლა-რა, მაშინვე ცოლიც შინ წაიყვანა და მას ძმებსაც შეურვიდა. აწვე კემწიფეო, ფიცხლავ გაუჯავრებლობა, აუჩქარებლობა და ცუდის ქართულის აუყოლობა ასე კარგი არიო. ავის დედაკაცის ეშმაკობაზედ და სიმტყუნეზედ ერთსა არაკსა მოგახსენებო. კემწიფემ თქმა უბძანა და ვეზირმან მოახსენა.

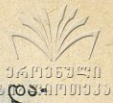
თამსარა კვ.

ვეზირმა მოახსენა ავის დაცვის საქმეზედ თამსარა.

ერთსა ადგილსა ერთი კაცი იყო და ყოვლის ქვეყნის სახანავად წავიდა, რა არა ადგილი და ქვეყანა უნახავი არ და-

აგდო, და რომელსაც ქვეყანასა მივიდის, ყოველის მის ქვეყნის დედაკაცისა აუგსა სწერდის. მრავალი ქვეყანა მოიარა და მრავალიცა აღწერა, და ასე თქვა: არას დედაკაცის აუგი არ დამრჩომიაო. გაათავა სიარული, ორი დიდი ზანდუკი წიგნებით ააესო, შეჰკრა და წამოვიდა, ერთსა ქვეყანასა მოვიდა, ერთს კაცს კარსა მიადგა, სახლის პატრონი კარსა სიხარულით გამოეგება და ჩამოახდინა, თვით სხვაგან საქმეზე მივიდოდა და ცოლსა კარგა დახვედრა დავედრა. დედაკაცი კარგა დახლომას ეცადა, საქმლები კარგი მიაართვა, ღვინო მისი შესაფერი და თვითონაც გვერდით დაუჯდა. გამოვიდა კარგა ხანი, კაცი ღვინოს კარგა შეექცა, მან დიაცმან ჰკითხა: „ბატონო, მას ზანდუკებში საქონელი თუ რამ გიძევს, ქურდისაგან არა დაუმარცხდეს-რაო, ჩემი ქმარი შინ არ არი და ჩემი სირცხვილი იქნების, შინ შემოვიტანოთო“. მან კაცმან ეგრე უთხრა: „მე საქონელი არ მიძევსო, რაცა ქვეყანაზედ დედაკაცის აუგი არის, იგი დამიწერია და ის მიძეო“. დიაცმან ეგრე უთხრა: „კარგია თუ ყველა დაგიწერია და არა დაგრჩომია-რაო“. მალ-მალ ღვინო მიართვის და ეხუმრის, ამდენი უყო, კაცი იგი აცთუნა და რაც უნდოდა აქნევინა. როდესაც ამ საქმისაგან მოიცალა, ასეთი ხოჯა-გლეჯა დაიწყო, რომ ქვეყანა იქ შეჰყარა. კაცმან რა ესე იხილა, გუნებაში ასე თქვა: ეს დიაცი სხვას რასმე მოიგონებს და მამაკვლევი-ნებსო. შიშით გადაბრუნდა და დაბნდა. რა მის დიაცის კივილზე იმ ქვეყნის ხალხი შეიყარა, ჰკითხეს, რა დაგმართებია და ან რაზედ ჰკივიო? მან ასე უთხრა: „ეს კაცი სტუმრად მოვიდა ჩვენთანა, ჩემი ქმარი სხვაგან წავიდაო და კარგა დახვედრა დამაბარაო, მე რაცა შევიძელ და ან რაცა მებადებოდა, კარგა დავხდიო, ამან მრავალი ჭამა, მჯიღვის ოდენს ლუკმებს დაუწყო დებაო, ყელში დაეხირა და ველარ ჩანთქაო, და აწ ახლა ასე არიო, რომ მომკვდარიყო, მას იტყოდნენო, ძალათ მოუკლავსოთო“. რა დიაცისაგან ესე მოისმინეს, ყოველნი გაიყარნენ და თავ-თავისთვინ წავიდნენ, კაცი მობრუნ-

და, ღიაცმან ეგრე უთხრა: „არკი დედაკაცის აუგი აღარა დაგრჩომოდა-რა, აწ მე რომ ვხედავ ბევრი დაგრჩომიაო“. კაც-მან რა ესე მოისმინა, მაშინვე იგი წიგნები დახია და ცეცხლში დაწო, მე ასე მეგონაო, არა დამრჩომია-რაო და ბევრი დამრჩომიაო, და აწ ეს რაღათ მინდაო. აწ კემწიფეო, ავის ღიაცის ეშმაკობა და მტყუფრობა ამისთანა არისო, როგორც იმ ღიაცმან მოატყუვაო, ისე შენ დიდი კემწიფე ერთს ღიაცს მიუყოლიეზიხარ და გატყუებსო. აწ კემწიფესა მის ვეზირის მონახსენები დიდად მოეწონა, ის დღეც გამოვიდა, რომ შეი-ლი აღარ მოკლა. რა შეილი დღე გარდახდა და კემწიფის შეილის თავზედ ყრილობამ გარდაიარა, დამალული სუმბატ აქიმიც გამოჩნდა, მივიდა კემწიფის შეილთან, კელსა და ფეხსა მოეხვია, პირი მოუკოცნა და მორჩენა მიულოცა, და ესრეთ მოახსენა: „აწე ამას იქით, რომელიც საქმე ავად მოგიხდეს, და ან ჩემი სწავლა ავად გამოგადგესო, მე მწყევლეო“.

**აქა კემწიფის შეილისაგან ხმის ამოღება და სუმბატის გა-
მოჩენა.**

კემწიფის შეილმა ლაპარაკი დაიწყო და თავი ვეზირი ახ-
მობინა. რა ვეზირსა კაცი მიუვიდა, დიდად იამა, მაშინვე აღ-
გა და წავიდა. შევიდა, ნახა კემწიფის შეილი და სუმბატ ექი-
მი ერთად ისხდენ. კემწიფის შეილმან ვეზირი დაიწვია, ვე-
ზირმან კელსა აკოცა, ეშმაკის მანქანა და მშვიდობით მორჩე-
ნა მიულოცა. კემწიფის შეილმან ვეზირსა მადლი უბძანა და
ესრეთ უთხრა: „ჩემის განსაცდელისა და ეშმაკის საფრთხისა-
გან თქვენმა სიბრძნემ მომარჩინაო, უწყალოსა და უსამართ-
ლოს სიკვდილსა ჯაჭვად და ფარად თქვენ გამომიჩნდითო,
კემწიფესა მამასა ჩემსა თქვენი სახამსო რიტორი სიტყვა წინა-
აღმდევად შეჰქენითო, და თქვენგან ვარო დღეს ცოცხალიო,
და სულისა ჩემისა შერჩომისა მხსნელად თქვენ იქმნენითო“.

კემწიფის შვილმა მოციქულად ვეზირი ახლდა მამასა თვისსა.

ვარვედ კემწიფისა წინაშედ, ჩემ მაგიერ ტახტისა ფერხთა აკოცეო, და ესრეთ მოახსენეო: „ბედისა და ეტლისაგან აქამდინ ჩემი ვერა მოგახსენე-რაო, ახლა შენი ვეზირები და ბრძენი კაცი შემოიყარეო, მოვალ და განიკითხეო, და თუ შენს სახლში მე ერთის ბეწვის შეცოდებისა რამ ვიცოდე და ან მიპოვოო, შევილობისათვის ნუ დამზოგავო, და როგორც ერთის ავაზაკისა, ჩემი სისხლიც ისე დაღვარეო, სუმბატ აქიმსა რომ მიმაბარე, ესეც მანდ გაიხლებათ და ჩემს თავსაცა მოგაბარებსო, თუ რომელიცა შენი ბძანება იყო, ყოველივე სიბრძნე და სწავლა თუ არ მესწავლოსო, მას უკან მეც გამიწყერ და სუმბატ აქიმსაცაო, და თუ მართალი გამოვიდეთ, მისი სანუფქო წყალობა გვიყავითო და ჩემს ოსტატს ბარაქალა უბძანეთო“. ვეზირი ადგა და წავიდა, შევიდა კემწიფესა, შევილის დავედრილი ყველა მოახსენა. რა ესმა კემწიფესა, გვირგვინი მოიხადა და დამბადებელსა ღმერთსა პირ დამხოებით მრავალი მადლი ჰკადრა და დიდათაც გაიხარა, და ბრძანა: ყოველნი ფილასოფოსნი, ბრძენნი და ვეზირნი, თავადნი, აზნაურნი და ყოველნი ჩვენნი ხალხნი უნდა შემოკრებნო. რა ბძანება ესმათ ყოველნი შემოკრებნ, შეიქნა სიხარული და ღმერთს მადლი მისცეს ხალხთა მის ყრმის მორჩენისათვის.

კანა კა.

კემწიფისაგან თავისის შვილისა და სუმბატ აქიმის კომბა და მისვლა.

კემწიფემან შვილი იხმო, სუმბატ აქიმი და ვაზირნი წინ წაუძღვნენ და შევიდნენ კემწიფესთანა. მათს წინ სუმბატ აქიმი შევიდა, კემწიფეს თაყვანი სცა, დალოცა და ესრეთ მოახსენა: „მაღალო და სვიანო კემწიფეო, ვირემდინ მაღალი საყ-

ღარი ღვთისა არ მოიშლება, მანამ შენი ტახტოსნობა ნუ განქარდებაო, ვირემდინ ოთხთა ბორბალთა ცისათა და ჩარხისა ბრუნვა და ორთა მათ დიდთა მნათობთა სიარული არ მოიშლებაო, მანამ თქვენი ბძანება (ნი) ნუ დასწყნარდებიანო, ღღენიცა შენნი მანამდისინ გაგრძელდების, სანამ ცეცხლისა ეტლითა აღტაცებული ელია ამოვიდეს და ენუქ მწარისა სიკვდილისა გემო არა იხილოსო, შენი შვილი მრავალთა ბრძენთა და ფილასოფოსთა კაცთა მიაბარეთო, და თქვენვე უწყით, რომ ვერა ასწავლეს რაო, მას უკან მე მიბძანეთ და ამისთანას ძნელს საქმეში ჩამაგდევითო, აწე თქვენცა შეიტყობთ და გასინჯავთ, თუ რა გვარად გამიწრთენიაო. არისტოტელმან რაცა ალექსანდრე მაკედონელს ასწავლა, ნაკლები მე თქვენის ძისათვის არ მისწავლებია; ოდესცა სწავლა გავათავე და თქვენსა წინაშე მომყვანდაო, ამის ვარსკვლავი დაენიშნეო, საეტლოს ჩავხედეო, თუ როგორსა თვალზე ნახოს მამამანო; ოდესცა გავსინჯე ეტლი და ფილაქანი ამისო, მასვე წამსათავს ზარი დამეცაო, შევიდსა ღღესა ამ უსუარის ყმაწვილის თავზედ კმალი დავინახეო, თუ ხმას ამოიღებდა, უფრო ვერ მორჩებოდაო, მეც მომკლევდი განრისხებული და ვერცარას ამას ვარგებდიო, მე დავიმაღე და ამას ასე დავედრე, თუ ჩემს მცნებასა დაიმარხავ, ამ შვიდს ღღეს კმას ნუ ამოიღებო, ამან ჩემი მცნება დაიმარხა და ამას კმა არ ამოუღიაო; მაგ თქვენის სიბრძნისა და ღვთის მოყვარებისაგან დიდად მიკვირსო და თქვენი ვეზირები რომ არა ყოფილიყვნენ, ამ უბრალოსა ყმაწვილსა ხომ მოკლევდითო იმ ეშმაკის დიაცის სიტყვითაო; აწ ამისი სიბრძნეც გამოსცადეთო, შაჰ-მანუჩარი და ზაალ ფალავანი ვერცა ერთი უღარებსო“. კემწიფემან რა სუმბატისაგან ესე მოისმინა, თავი ჩამოაგდო და ესრეთ უთხრა: „ბრძენო აქიმო, სირცხვილსა შინა ყოფა ძნელი არისო, ყველანი წარმავალნი ვართ, აწ გარდასრულსა საქმესა ნუღარ ვახსენებთო“. შვილსა კელი მოჰკიდა, თვალი და პირი გარდაუკოცნა და ტახტზე დაისო. მამამან თავისი ამბავი ჰკითხა

და მან ყველა მოახსენა, რაც მასა და იმ ეშმაკს ღიაცს გარდახედოდა. მერე თავისსა ოსტატსა ასე უთხრა: „ბრძენო აქი-
ზო, ჩემსა საქმესა ზედა კემწიფესა ნურაზე შეაწყენ თავსაო,
ღვთის მგზავსი საქმე და სურგძელება იხმარა ჩემზედანო, ამას
რომ ჩემი საქმე მოგხსენა, შვილობისაგანაც რომ უფრო ახლო
ვყოფილიყავო, მაშინაც ჩემი ცოცხლად გაშვება არა მართებ-
დაო, აწ გარდასწყდა იგი ამბავიო, დამბადებელისა ღმერთისა
ბრძანება იყოო, რომ ამ განსაცდელისა ცეცხლის ქურაში უნ-
და შევარდნილიყავ და გამოგცხადებულისაგან, ეს არც კემწი-
ფისა ბრალიაო და არცა სხვისა ვისიმე ბრალი არისო, მე
ხვანჯისა და განსაცდელისა ცეცხლსა მოთმინებით შეველ და
გამოგხალისდიო, კემწიფის დაწყნარებული ჭკუა გამოჩნდა და
სულგრძელობაო, და ვეზირთა სიბრძნე და მოხმარება გამო-
მადგაო, ესე ჩემი საქმე იმ ერთის კაცის საქმესა ჰგავსო, ერთ-
სა არაკსა მოგახსენებთო“.

თამსარა კდ.

შეიღმა მოახსენა კემწიფესა თამსარა.

ერთი მდიდარი კაცი იყო და სამთა თვისთა მუსაიბთა და
ამხანაგთა დაჰპატიჟაო, და თავისსა სახლში მიასხა, ადგა იგი
კაცი, ერთსა თავისსა მუხლგესა უბძანა: წადი ბაზარში, ბრინ-
ჯი და რძე მიყიდეო, ტკბილი საქმელი მინდა გავაკეთო და
ტკბილად დავხვდეო. წავიდა ღიაცი იგი, რძე და ბრინჯი
იყიდა, წამოიღო, რომ მოაქვნდა, მალლა ერთმა ლაგლაგმა გა-
მოიარა და გველი ჭანგში ეჭირა, იმის სწორედ რომ მოვიდა,
გავარდა იგი გველი და მას ღიაცს რძის ჯამში კი ჩაუვარდა.
ღიაცმან იგი გველი ამოიღო და გარდაადგო, შიშით კი ვერ
გაამჟღავნა. შინ მივიდა, საქმელი დაამზადა და მიართო, ოდეს-
ცა ჭამეს, სამნივე იგი კაცნი დაიხოცნენ. ეწყინა მას კაცსა
პირველად მათი დახოცა და მერმე მის სახლში მოწამლვით
სიკვდილი. რა შეიტყეს, მის ალაგისა კაცნი სულ იქ შეიყარ-

ნენ და შეჰქნეს ჰკითხვა, თუ რას მიზეზით დახოცილან ესე კაცნიო. რა ასე გამოიძიეს, ზედ მიწევნით სცნეს, როგორც ყოფილიყო. ერთმა კაცმა თქვა, ეს მასპინძლის ბრალიაო, რასათვის თავისი დამზადებული საქმელი პირველად თვითან არა ჭამა და მერმე იმათ არ მიართოო. მეორემ თქვა, მასპინძელს რასთვის აბრალებთო, მის ღიაცის ბრალიაო, როდესაც იყიდა, პირ-ღია რათ წამოიღო და არა დაათარა-რაო. მესამემ თქვა, არც ერთის ბრალია, იმ ლაგლაგის ბრალი არისო, რა-ღა მისის რძის სყიდვაში გამოიარა და ჩამოაგდო გველიო. მეოთხემ თქვა, ეგ გველის ბრალიაო, რათ არის მაგისთანა გესლიანიო, რომ რასშიაც მიეკარების ცოცხალს აღარ გაუშვებსო, კაცს მიხვდება თუ პირუტყვსაო. მეხუთემან თქვა, არც ერთის ბრალი არ არისო, ბრძანებითა ღვთისათა ყოფილაო, მას კაცსა ტკბილად დახდომა ნდომებია ამხანაგთა და ტკბილი სპქმელი მიუერთმევიო, დედაკაცს რა ეგონებოდა ლაგლაგი გამოივლის და გველს ჩამიგდებსო, ლაგლაგი ხომ მაგიტომ არ გააგდებდა, რომ რძეში ჩავარდესო, გამოუვლია, ჯოხი ვისმე შემოუტყოცნია და ფათერაკად გავარდნიაო, და ღმერთს გველისათვის ყოველთვინ უბძანებია სიავე და ავგვარობაო აწე კემწიფეო, ჩემი საქმე არც თქვენნი ბრალია, არც იმ ღიაცისა და არცა ჩემიო, ღვთის ბძანება იყო და, რაც ღმერთს ეწადა, იგი მოხდა, და თუ მიბრძანებ, დედაკაცის ეშმაკობაზე ერთსა არაკსა მოგახსენებო. კემწიფემ თქვა: შვილო, რაცა გწოდდეს თქვიო, და შვილმან მოახსენა თიმსარი.

თიმსარი ეე.

შვილმან მოახსენა კადეგ თიმსარი.

შერთი დედაკაცი წყალზედ წავიდა, კოკა ზურგზედ ეკიდა და ყმაწვილი მკარზე შეისვა. როს წყალზე მივიდა, ყმაწვილი ძირს დასვა და წყლის ამოღებას ლამობდა. მიიხვდა, თავის მოყვარე დაინახა და ჰვრეტა დაუწყყო, ცნობა ასრე დაეფანტა.

რომ ველარა შეიტყო-რა, იგი ამოსაღები ღრმა იყო და საბ-
ლით ჩაშაშვები. იმ დღიდან მის მოყვრის სიყვარულით ველა-
რა გაიგო-რა, ყმაწვილს საბელი მოაბა და ქაში ჩაუშვა, მას
ღიაცს კოკა ეგონა, იქიდან მისმან მოყვარემან დაუძახა, რას
ირჯები, მაგ ყმაწვილს რათ არჩობო! აწ კემწიფეო, ღიაცის
საქმე ეს არისო, ქვეყანაზედ ათი წილი ნდომა არის, ერთი
წილი კაცსა აქვსო, და ცხრა წილი დედაკაცსაო, და რომე-
ლიცა დედაკაცი ამ ცხრას ნდომას მოიჭირვებსო, იგი კარგი
იქნების და სიკეთეც მას ეჭირებაო და ავმან ღიაცმან რომ
ვერ მოიჭირვოსო, რა საკვირველიაო და რაღათ დავაბრალებ-
თო. რა კემწიფის შეილმან ეს საუბარი გაათავა, კემწიფემ უბძა-
ნა: მაგდენი არაკი ვისგან ისწავლეო, სუმბატ აქიმმან გასწავ-
ლა, თუ სხვამ ვინმეო? მერე ყმაწვილმან ეგრე მოახსენა: ჩემთ-
ვის¹⁾ არცა სუმბატ აქიმსა უსწავლებიაო და არც სხვას ვისმეო,
ერთი სამის წლის ყმაწვილისაგან ვისწავლეო, და ერთი ხუ-
თის წლის ყმაწვილისაგანაო, და ერთი უსინათლოს სიყრმით-
გან ბრმისაო. კემწიფემ ჰკითხა: როგორაო? შეილმან მოახსენა
სამის წლის ყმაწვილისა არაკი.

თამსარა კვ.

კადეკ მოახსენა შეილმა თამსარა.

შრთსა აღაგსა ერთი კაცი იყო და ერთსა ღიაცსა ჰყვა-
რობდა, და დღესა ერთსა მის მოყვრის ღიაცის ქმარი სხვაგან
საქმისათვის წავიდა. რა კაცმან ეს შეიტყო, რომ ჩემი მოყვ-
რის ქმარი სხვაგან წასულოა, აღგა და მსწრაფლად წავიდა.
რა მან ღიაცმან ნახა, დიდად გაიხარა, შევიდნენ და დასხდ-
ნენ, ერთმანეთი მოიკითხეს და შექრისაგან უფრო უტკბოლსი
ილაპარაკეს და შეყრისათვის დიდად მხიარულობდნენ. რა ცო-
ტა ხანი გარდახდა, რომელიც შეყრილთ მიჯნურთ წესი იყო,
იგი მოინდომეს. მას ღიაცსა ერთი სამის წლის ყმაწვილი
ჰყვანდა და მასთან შეჩვეული იყო. რა მათ აღერსი იწყეს,

1) დედანში სწერია: მე.

მივიდა იგი ყმაწვილი და დედას კალთას მოეკიდა, ეცადნენ მრავალს და ვერას საქმით ვერ გაიყარეს, დაიწყო ტირილი და ყვირილი, იგინი დაუგებას ეცადნენ, მაგრამ მაინც თავი ხელთ ვერ იშოვნეს, მას ყმაწვილსა შაქრის პური მიართვეს, ის აჭამეს, მას უკან რძის ფლავი გაუკეთეს, არც ამით დაჩუმდა, მას უკან კიდევ შაქრიანი არისა მოინდომა. მან კაც-მან ასე თქვა: „ეს რა უნამუსო და ავის ზნის ყმაწვილი არისო, ამდენი კარგი საქმელი დაჭამა და ახლა კიდევ შაქრის არისას ითხოვსო“. რა ყმაწვილმან ესე გაიგონა, მას კაცსა ასე უთხრა: „მე ვყოფილვარ უნამუსო, თუ შენა ხარო, მე ასე უნამუსო ვარო, კარგი საქმელი ვჭამე და აწ კიდევ უკეთესი მინდაო, ამ დედაჩემს საავკაცოდ არ განებებო და მამის სახლს არ შეგარცხვენინებო, უნამუსო მართლა შენა ხარო, ამ სოფელს შერცხვენილი და მას საუკუნოს წაწყმენდილიო, აწ ვის სახლსა გინდა ჰკადრო აუგი, და აწ ვინ მოგინდომებიაო?“ რა კაცსა მის ყმაწვილისაგან ასე ესმა, შერცხვა და გაწბილებული წავიდა, მას დღესა მას ყმაწვილის მიზეზით ველარა ქნეს-რაო. კემწიფეო. სამის წლის ყმაწვილმან ესე ქნაო და აწ ხუთის წლის ყმაწვილისასაც მოვახსენებო. კემწიფემ თქმა უბძანა.

თამსარა კზ.

შვიდმა მოახსენა ხუთას წლას ყმაწვილისა თამსარა.

ერთსა ალაგსა სამნი ამხანაგნი მივიდოდნენ და ერთი გულა გატენილი ფლური იპოვეს. იმ ქუჩაში ერთი მოდღვენებული დიაცი იყო, წაიღეს და იგი გულა იმას მიაბარეს და ასე დაარიგეს: როდესაც სამნივ ერთად მოვიდეთო, მაშინ მოგვეციო და თუ არა და მარტოს კი ნუ მისცემო. ბებერმა გამოართო და უთხრა, აგრე ვიქო. გამოვიდა ამაში მცირე ხანი და იგივე სამნი ამხანაგნი ერთად აბანოში წავიდნენ. როდესაც გაიარეს ცოტა ალაგი, ერთი მათგანი დაბრუნდა და

სხვათ ასე უთხრა: აგერ მას ბებერს ფუტა და ტანისამოსი მი-
ბარიაო, გამოვართმევ და ახლავ მოგეწევითო. მათ მართლა
დაუჯერეს. წავიდა იგი კაცი და ბებერს ფლურის გუდას თხო-
ვნა დაუწყო, ბებერმან უამხანაგოთ არ მისცა, როდესაც ბე-
ბერმან აღარ მისცა, ამხანაგთ დაუძახა, ამას ვერ შემოხედავთ,
არ მაძლევსო. იმათ ასე ეგონათ, ტანისამოსს სთხოვესო. დაუ-
ძახეს მას ბებერს, გამოუტანე და მიეცო. მან ბებერმან ფლუ-
რის გუდა გამოიტანა და მისცა, იგი კაცნი კი წავიდნენ, მან
იგი გუდა გამოართო, წავიდა, სხვაგან მიაბარა, და თვით მა-
ლე მათ ამხანაგთა მიეწივა. შევიდნენ, იბანეს და გამოვიდნენ
და, რომელმანც გუდა წაიღო, მან აბანოში დაიგვიანა. აღ-
დნენ იგი ამხანაგები და მას ბებერთან მივიდნენ და ფლური
სთხოვეს. ბებერმა უთხრა, თქვენმა ამხანაგმა წამოიღოო. მათ
ასე უთხრეს: უჩვენოთ რათ მიეო? ბებერმა ასე უთხრა, არკი
არ ვაძლევდიო, მაგრამ თქვენ დამიძახეთო, მიეცო და იმიტომ
მივეცო. მათ ასე უთხრეს: ჩვენ ფლურისა კი არ დაგიძახეთო,
ასე გვითხრა ტანისამოსი მიბარია და არ მაძლევსო, და ჩვენც
იმისი დაგიძახეთ, რომ მიეცო. აღდნენ, თავის ამხანაგთან წა-
ვიდნენ, ჩხუბი და ყარყაში დაუწყეს, მან კაცმან ფიცით შეი-
ჯერია, რომ არ გამომერთმევინოსო. აღდნენ იგი სამნი ამხა-
ნაგნი და თვით ბებერიც ყადთან საჩივლელოთ წავიდნენ, დაი-
ჩოქეს ოთხთავ და ყველამ თავისი საჩივარი მოახსენეს. მერე
ბებერსა ასე უბძანა ყადმან: რომ დაგარიგვესო, მანამ სამნივე
ერთად არ მოვიდეთ, ნუ მოგვცემო, შენ მარტოს რათ მიე-
ცო? ჯერ მართალსა შეიტყობდიო, თეთრის მიცემას გეძახდ-
ნენ, თუ ტანისამოსისაო, და მერმე ისე მისცემდიო, ადევ, აწ
შენ უნდა მისცეო მაგათ თავეთი ფლურიო! ადგა ბებერი და
დაღონებული წამოვიდა, ფლური ვერსადა იშოვნა, მივიღო-
და, მიჩიოდა და თავს იქით-აქეთ ავღებდა. გაიარა ერთსა
ალაგსა, ერთი მისი შვილის შვილი, ხუთის წლის ყმაწვილი,
კოჭაობდა. რა ბებერი ასე ნახა, უთხრა: ბებიავე, რას დალო-
ნებულხხარ, მიაბზეო. მან დიაცმან მოახსენა: შენ იკოჭავე,

შვილო, რას მკითხავ და ან რა გიამბოო, და ჩემი საჩივარი რომ გიამბოო, რას გამივლენო? არ მოეშო იგი ყმაწვილი, და რაცა გარდახედოდა, ყველა ათქმევინა. ყმაწვილმან ასე უთხრა: მაგაზე ნუ დაღონებულხარო, იმათგან რადგან ასრე გაქვს დაბარებული, სამთავ ერთად მოგვეყო, მიდი და ყადს ასე მოახსენე, სამნივე ერთად მოვიდნენ და მივსცემ-თქო. როდესაც მოვიდნენ, შენ მას ჰსტაცე ხელი, რომლისათვისაც მივიცია, შენ შევებით გამოხვალ და იმათ, რაც ერჩიოსთ, ისი ქმნან. რა ბებერმან ეს გაიგონა, იამა და მოიწონა და ფიცხლავ მიბრუნდა, ყადთან მივიდა და ასე მოახსენა: როგორათაც მაგათ თქვეს, ისრევე სამნი მოვიდნენ ერთად და თავიანთს თეთრს მივსცემო. რა მივიდნენ და ერთად თხოვა დაუწყეს, კელი ჰსტაცა, რომლისათვისაც თეთრი მიეცა, თქვენი თეთრი ამისთვის მიმიციაო, და გამოვიდა თითონ შევებით.

თამსადა კო.

აქა კადევ მოახსენა მამას ანაკი.

შამისა ქვეყანაში ერთი დიდ ვაჭარი და მრავლის ქონების პატრონი იყო, გაიგონა, რომ მისრეთის ქვეყანაში ერთი მისხალი სანდალი ერთ შარდფ ფლურად გავაო. რა ეს ამბავი მოისმინა დიდ ვაჭარმან, შეკაზმა და აჰკიდა ასსა აქლემსა, წავიდა, და იარა მრავალი ხანი, და მივიდა მისრეთს და ჩამოხდა ერთსა ქულბაქსა შიგან. კაცნი ვინმე იყვნენ ამა ალაგისა უფროსნი ვაჭარნი, და რომელიც სხვის ალაგის უფროსნი ვაჭარნი და დიდი კაცი მოვიდის, უცხო რამ და სასახელო ჰქონდის, ჯერეთ იმათ იყიდიან. რა ვაჭრისა მოსვლა შეიგნეს, მასვე წამსა მივიდნენ, მრავალი უსალამეს და მოიკითხეს და კარგათ განუსვენეს, ჰკითხეს, თუ რომლისა ქვეყნითა მოხველი და ან რა სავაჭრო მოგიტანიო. მან ყველა უამბო თავისი საქმე და სანდლის მოტანა, მათ კაცთა სანდლის მოტანა მწვედ იამათ, მაგრამ არ გამოუჩინეს და ესრეთ უთხრეს: ვაგ-

ლახ მე, ვის მოუცდუნებინარ და ან ვის დაურჯინარ ვგრე სა-
ბატონო კაცი სანდლის გულისათვის, ამა ქვეყანასა სანდლის
უმრავლესი არა იშოვების რა, შეშადაც სანდალს ვხმარობთ,
საქმელსაც მით ვამზადებთო. რა ესე უთხრეს, თავის სახლში-
გან წაიყვანეს, უნდოდათ, რომ კარგათ ემასპინძლათ. რა მი-
ვიდნენ და დასხდნენ, სანდლის სული იდგა და ნახეს, რომ
სანდლით მოამზადეს. ერთი ცალი სანდალი მათაც ჰქონდათ
და იმ დიდ ვაჭრის დაფოლგებისათვის წვა დაუწყეს. ეწყინა იმ
დიდ ვაჭარს და ჰკითხა თავისსა ამხანაგსა, თუ როგორ უყო
და ან რად მოვიხმარო, შორის გზიღამ ამდონი სანდალი მო-
მიტანია და აქ შეშადაც სანდალსა ჰსწვენ. ერთმან უფროს-
მან კაცმან ასე უთხრა: მამეც სრულებით ეგ სანდალი და გზის
ქირად სამ ჩანახს, რასაცა მთხოვ, იმას მოგცემ, თვალი გინდა,
თუ მარგალიტი, ოქრო, თუ ვეცხლი, ყველას გიშოვნი. მან
დიდ ვაჭარმან ასე უთხრა: აბა თამასუქი მომეც მაგისთანა, რა-
ცა გთხოვო, მომცე და სანდალი შენი იყოსო. გამოართვა თა-
მასუქი და სადგომისაკენ წამოვიდა. გზაზედ ერთი ქვრივი დე-
დაკაცი წინ დახვდა და შეატყო, რომ უცხო ვინმე იყო და
უსალამეს ერთმანეთსა, დედაშვილურებ მოიკითხა, დაჰპატიჟა
და შინ შეიყვანა და ცოტა რამე მალაზირი მიართვა და ჰკი-
თხა: სადაური ხარო, და ან რა საქმეზედ ხარ მოსულიო? დიდ
ვაჭარმან თავისი საქმე ყველა უამბო, რაც იმ კაცთ ექმნათ.
დიდ ვაჭარმან რა ესე საქმე გაათავა, დედაკაცმან ვგრე უთხ-
რა: იმ კაცთ მოუღორებინართ, თორემ ამ ქვეყანაში სანდლი-
საგან უფრო ძვირფასი რა არის. აწ თამასუქი ხელთა გაქვს
და ველარ მოეშლები, იყავ, ეს ორიოდ დღე კიდევ მოიცადე,
ეგების სრულიად მაშინ არ წაგერთვასო. რა დედაკაცმა ის
აღერსი გაათავა, ადგა და შინათკენ წავიდა, და გაიარა იმა
სამთა კაცთანა, სამი ჩანახი, რაც ეთხოვნა, უნდოდა გამოერ-
თვა. რა მივიდა ნარდს იმღერდნენ და შეექცეოდნენ, დაჯდა
იგიცა და მათგანმა უფროსმან კაცმან ასე უთხრა: ნარდი ვი-
მღეროთ, თუ გაჯობე, ჩემი თამასუქი ისევ მომეც და თუ მა-

ჯობე, შენსა სანდალსა ისევ მოგცემო და თამასუქიც შენი იყოსო. ითამაშეს და აჯობა დიდ ვაჭარმან, დარჩა თავისი სანდალი და თამასუქი ორივე. ეთამაშა მეორეცა და ეს პირობა დაუდვა: თუ მე მაჯობებ ჩემს საბადებულობას სრულებით მოგცემო და, თუ გაჯობებ ერთი ქვის კაბა შემიკერეო და თუ ვერ შემიკერავ, თამასუქი და სანდალი ორივე უნდა მომცეო. ითამაშეს და აჯობა დიდ ვაჭარსა. ქვის კაბის შეკერვის მეტი ღონე არა ჰქონდა. ეთამაშა მესამე კაცი და ეს პირობა დაუდვა დიდ ვაჭარსა: თუ მაჯობებ, სრულიად ჩემს ქონებას შენ მოგცემ, და თუ გაჯობო, ეს დიდი ხევი სრულიად მოსვიო. ითამაშეს და იმანაც აჯობა. დაღონებული წავიდა დიდ ვაჭარი იმავ დედაკაცთანა და თავისი საქმე უამბო. დედაკაცმან ესრეთ უთხრა: რადგან ღმერთმან ეგ გაღირსა, შენი სანდალი ისევ შენ დაგჩრა, სხვათ აღარ ეთამაშებოდნი, და რადგან მომცდარხარ, მაგის ღონესაც კარგს გასწავლიო. ესე რა სიახლოესა ერთი სიყრმითგან უსინათლო, ბრძენი და ჭკვიანი კაცი არის, აქაური საქმე და სამართალი იმას ეკითხვის და ყოვლისა ძნელისა და საჭიროსა საქმის გამომჩვევი ის არის, მიდი და უჩუმრად იმის ლოგინს ქვეშ შეჯექ, რომ იმ კაცმან ვერ შეიტყოს. მოვლენ ის კაცი, შენ საქმეს გაასინჯინებენ და რა გვარადაც იმ უსინათლო კაცმან უთხრას, შენ დაისწავლე და ყადთან ისე ილაპარაკე. ეს დედაკაცის წვრთა და ქართული ყველა დაიჯერა, წავიდა და უსინათლოს კაცის ლოგინს ქვეშ ამოწვა, მოვიდნენ სამნი იგი კაცი და უფროსმან კაცმან მოახსენა: „შამის ქალაქიდამ ერთი დიდ ვაჭარი კაცი მოვიდა და ასის ყათარის აქლემის საბალნე სანდალი მოიტანა, ჩვენ უცხო ფერად დაუფოლოეთ, დაღონდა იგი ვაჭარი და ჩვენ მოგვცა, და მე თამასუქი მივეც ასეთი რამ, რაც ეთხოვნა სამი ჩანახი მიმეცა, ნარდი ვეთამაშე, თუ მეჯობნა სანდალიცა მე დამჩებოდა და თამასუქსაც ისევე გამოვართმევდი, აწე იმან მაჯობა, თავისი სანდალიც ისევე იმას დარჩა, მინდა მივსცე“. რა უსინათლო კაცმან ესე გაიგონა, ასრე უთხრა: „მო-

სატყუებლად მოგინდომებია და იმას მოუტყუებინარ, სამ ჩანახს რომ დაჰპირებინარ, რას მთხოვ, მოგცემო, იმ სამის ჩანახსიდან ერთს ჩანახს სრულად მეწველს ხბოიანს წყვილს გთხოვს, ერთს ჩანახს ქარქაშიან წყვილს გთხოვს, და ერთს ჩანახს ზოგს თოფოსანს და ზოგს შუბოსანს და შენ ვერც ერთს უშოვნი და სრულიად შენი საბადებელი უნდა მისცე“. მეორემან ასე მოახსენა: „მეც ნარდი ვეთამაშე და ვაჯობე, პირობა დამიდვა, ქვის კაბა უნდა შემიკეროსო და თუ ვერ შემიკერავს, თავისი ქონება მომცესო“. კიდევ მასაც ვგრე უთხრა: „შენც მოტყუებულხარ, ქვის კაბის შეკერვას რომ დაჰპატიჟებ, ის ასე გეტყვის: მე აქაური ტანისამოსის გამოჭრა არ ვიცი, შენ როგორიც გინდოდეს, იმისთანა გამომიჭერ და მეკი შეგიკერაო, შენ ვერ გამოუჭრი და ის გაჭარბებს, და რაც გაბადია, იმას უნდა მისცეო“. მესამემანცა მოახსენა: „მეც ვეთამაშე და ვაჯობე, ესე წყალი რომ ჩამოდის, სრულიად უნდა ამოსვასო“. მასცა ასე უთხრა: „თურმე ჭკუა და მცნება არცა ერთსა გქონიათ, ეს რომ გითქვამს, ეს წყალი სრულიად ამოსვიო, ის ასრე გეტყვის: შენ თავი და ბოლო დაგუბე, ასე რომ აღარსაით შედიოდეს, და მე სრულებით შევსვაო, შენ დაგუბება არ შეგიძლიან და საქმე იმასვე დარჩებისო. აბა დაისწავლეთ და, რაც მეთქვას, ყველა ასე არ დაგემართოთ, არც ჭკუა მქონია და არცარა მის ჟამში მიმხვდარვარ და ნურა რას მოაკლებთ ჩემს ნათქვამს და ნურცა რას დაიჯერებთო“. ამ უსინათლო კაცის ქართული დიდ ვაჭარსა ყველა ესმოდა და ყველა დაისწავლა. წავიდნენ იგი სამნივე კაცნი და დიდ ვაჭარიცა და მივიდნენ ყაღთან, ყაღმან სამართალი უბრძანა: ამას დაჰპირებინარ, რომე სამს ჩანახს, რასა მთხოვ, მოგცემო, აწე რაცა გთხოვოს უნდა მისცე და ან შენის ქონებიდამაც უნდა გადასდგე და მაგ დიდ ვაჭარს უნდა დაანებოო. რა დიდ ვაჭარმან ყაღისაგან ესე გაიგონა, დალოცა და ქება შესახა და ვგრე მოახსენა: შენს უკეთესი და უქვეიანესი და შენგან უფრო მართლის სამართლის მოქმედი ყალი ქვეყანათა

ზედან არ დაბადებულა და არცა არის, ბრძენო და გონიერო
ყაღო, ჩემი და მავის პირობა ეს არის და თამასუქიც კელთა
მაქვს, სამი ჩანახი, რაცა ვსთხოვო, უნდა მომცეს, აწ ერთი ასე-
თი ასი წყვილი მომცეს რამე ზოგი მაკე იყოს და ზოგი ხბო-
იანი, და ერთი ჩანახი ცხენოსანი და ქარქაშოსანი წყვილი
კაცი მომცეს. და ერთი ჩანახი ნახევარი თოფოსანი და ნახე-
ვარი შუბოსანი, მე ამის მეტს არც არასა ვსთხოვ და არცა-
რა მინდა. წამოდგა მეორე კაცი და მოახსენა: მე ნარდი ვე-
თამაშე და ვაჯობე და ქვის კაბას დამპირებია და უნდა შემე-
კეროსო. დიდ ვაქარმან ასე უთხრა: შენ გამოაქრევენე, რო-
გორიც კაბა გინდოდეს, და მე შეკერვის მეტი ღონე არა მაქვს,
უნდა შეგიკეროო. კაცმან ველარ გამოსჭრა და შეკერვას ვე-
ლარ შეუვიდა. მესამე კაცმან მოახსენა: მეცა ნარდი ვეთამა-
შე და ვაჯობე და ესა წყალი სრულებით უნდა ამოხვასო.
მან დიდ ვაქარმან ასე თქვა: მწვედ დავპირებივარ, მაგან ასე
დაავუბოს, თავი და ბოლო შეუკრას, არც შესდიოდეს და
არც გამოსდიოდეს და მე სრულად ამოვსვამ, დააქარბა ამაზე-
დაც დიდ ვაქარმან. სამთავე ამ კაცთა საქონელი და თავისი
სანდალიცა ძვირფასად გაყიდა და წავიდა შინ მდიდარი მრავ-
ლის საქონლით სავსე. აწე კემწიფეო, ჯერ სუმბატ აქიმისა-
გან მისწავლია და ერთის ხუთის წლის ყმაწვილისაგან და ერთი
სამის წლის ყმაწვილისაგან და ერთი ამ უსინათლოს კაცისაგან.

რა კემწიფემან შვილის ნათქომი სიბრძნით მეტყვე-
ლება გაიგონა, იამა და ღმერთსა დიდი მადლი მისცა, სუმ-
ბატ აქიმსა და ერთობით ვეზირთ ასე უბრძანა: თქვენის სი-
ბრძნის ბალისაგან თვითო-თვითო ყვავილი გამოიღეთ და მით-
ხარით, მე ამ ჩემის შვილის ამდონს სიბრძნესა და მოთმინებას
ვისგან მადრიელ ვიყო. ერთმან ვეზირმან მოახსენა: კემწიფეო,
მარგარიტის ცვარი ყოველსა სადაფსა შინა ჩავა, მაგრამ არის
ზოგი სადაფი, რომე ცვარსა ასე კარგათ შეიწყნარებს და გა-
ზდის, უხენჯოსა დაამრგვალებს დიდსა ბრწყინვალესა, ყო-
ველთა კემწიფეთაგან სყიდვა შეუძლებელსა და ფას-დაუდე-

ბელსა. სულ კურთხეული დედა მისი ასე გვასმიერ, რომე, რაც კაცთა ძენი გაჩენილიყოს, მისთანა მნათობი და მეორე მნათობი არა ყოფილიყოს, მე ესრეთ ვგონებ, რომ ამისაგან დავიმაღლოთ მისი სიკეთე. საკემწიფო მარგარიტისა ცვარი ესრეთ უაუგოთ გაზარდა და შობა. სხვა ვეზირმან მოახსენა: კემწიფეო, მე ამას ასე ვემოწმები და ასეცა მგონია, რომე მიწა რა გინდ ყამირი და მსუქანი იყოს და კარგის ნაყოფის გამომღებელი, მაშინც თესლის სიკეთეზედ ჰკიდია, ავი რამე რომ დათესოს, მიწა იმას ვერ გამოსცვლის, თუმცა სიკეთეს შემატებს, მაშინც თესლზედ უფრო ჰკიდია, რაღა საძებნელია, თქვენი ნაყოფი რამე კარგი იყოს, რა საკვირველია. თუ არა თქვენის სიკეთისაგან სხვისგან ვისგან დავიმაღლოთ? მესამემან თქვა: კემწიფეო, აბა შენი შვილის სიცოცხლესა, შენის ვეზირებისაგან არ მადრიელ ხარ, რომ შეიდჯერ სასიკვდილოდ გაწირული თავისის სიბრძნით და სიტყვა მოპოვნიერობითა გამოგტაცეს, სრულიად შენი სახელმწიფო და შენა მისის სიკვდილის ცეცხლით დაწვას მოგარჩინეს, და თუ მომკვდარიყო, მისი სიბრძნე და სიკეთე ყველა განქარდებოდა. მეოთხემან ასე თქვა: მგონია, ეგეები ყოველივე უსარგებლო სიტყვა იყოს, შენის შვილის სიბრძნე და მოთმინება მოგწონს, აწე ვისგან ნასწავლები აქვს ეგე სიბრძნე? უწინ, რაც შენ საბატონოში ხელისუფალნი ვიყავით, ყველამ დავლივეთ ჩვენი ხელოვნება და ვერაფერი¹⁾ ვასწავლეთ; სანამდის სუმბატ აქიმსა არა მიაბარე, მანამდის შენმან შვილმან რომელი საკელმწიფო ზნეობა იცოდა? სიბრძნეცა და მოთმინებაცა ყველა სუმბატ აქიმმან ასწავლა, მე ეგრე ვგონებ. წამოდგა სუმბატ აქიმი და კემწიფე დალოცა და ეგრე მოახსენა: კემწიფეო, თქვენის ღვთის მოყვარისა და სოლომონის მსგავსის გულისა და სიბრძნისაგან საქმესა და მერე კემწიფეთა და ქვეყნის მპყრობელთა საქმესა თვინიერ დამბადებელისაგან კიდე სხვას არას მიაჩემებთ. იგი არის თვით სიბრძნისა და ჭკუის მომცემელი და

¹⁾ დედანში სწერია: ვერავის.

მასწავლებელი მხატვარსა ჰგავს, რომე ხატევედს, მაგრამ მიწაზედან, წამალზედან კელოვნებით ფერთა შეწყობასა რაგვარად განაშვენებს, და სახატავიცა ხელოვნად და მტკიცედ გალესილი და განსპეტაკებული უნდა რომე დახედეს ¹⁾. ღმერთმან თქვენისა და თქვენის ტახტის შესაფერი შვილი მოგცა, მას დაუმაღლე, ჩვენი საქმეც ცოტად შეეწივა, თვარამ ღმერთი არს ყოვლის კეთილის მიზეზი. მოეწონა კელმწიფეს აქიმის ნათქვამი სიტყვა და მერმე შვილიც გამოსცადა და ჰკითხა: „შვილო, შენ როგორ იტყვიო?“ ამა პირსა ზედან კელმწიფის შვილმან ასე მოახსენა: „კელმწიფეო, თუ მიბრძანებ, იმ საქმეზედ ერთსა არაკსა მოგახსენებთ“. კელმწიფემ თქმა უბრძანა და შვილმა მოახსენა არაკი.

თამსარა კთ ²⁾.

ქიშმირის ქვეყანასა ერთი ასეთი მდიდარი კელმწიფე იყო, რომე ქვეყანაზედ უდიდესი კელმწიფე არა ყოფილა. ერთი ასეთი ყოვლის სიტყვით შემკული ქალი ჰყვანდა, რომ რომელიც მისებრ დიდს კელმწიფის შვილსა სიკეთე და სიმშვენიერე ჰსჭირვებია, ყოვლითურთ უნაკლულო გათავებული იყო. კელმწიფესაც იგი ასული სულსა თვისსა ერჩია და მისგან უსაყვარელესი არა ჰყვანდა რა, თვისსა დიდებასა და სახელმწიფოსა მას ანაცვალებდა, ამ სოფელს ღზინად და ყოვლის შეჭირვების განმაქარვებელად მიაჩნდა. დღესა ერთსა მოვიდა დევი მფრინველისა სახითა, მოიტაცა ქალი და წავიდა და ვერა შეიგნეს რა მისი გზა და კვალი. რა კელმწიფემან შეი-

¹⁾ მეორე ხელთნაწერში ეს ადგილი ასეა: და მასწავლებელი მხატვარსა ჰგავს, რომე ხატევედს, მაგრამ მიწისაგან წამალსა კელოვნებით ფერსა მისცემენ და იმ გვარად გააწყობენ, გინა სხვად რამე განაშვენებენ და ქალღმერთსა კელოვნებით და მტკიცედ გალესილი უმეტესად განსპეტაკების და ესრეთ განსვენებული უნდა დახედეს.

²⁾ დედანში სწერია „არაკი“. სათვალავი ჩვენ მიუჟმატეთ.

გნა, დაიწყო ტირილი და თავში ცემა. წვერ-ულვაში სრულად გარდიგლიჯა, ასე გახდა, რომ სიცოცხლე აღარ ჰქონდა. არცა სვა და არცა ჭამა. საშინელსა ორმოსა შიგან ჩაჯდა და მრავალ ჟამს გლოვით იყო და ღონესა ეძებდა, ნუ თუ ეპოვნა ვინმე ასეთი, რომ მისი გზა და კვალი გაეგო. ასე ბრძანა: ვინც ასეთი კაცი გამოჩნდება, რომ ჩემის ასულისა საქმე შემიტყოს და მომგვაროს, იმ ჩემს ასულს მას მივსცემო ცოლად და ჩემსა საბატონოსაც მას დავანებებ. რა ეს კელმწიფის ბრძანება ვაიგონეს, იმ ალაგში მსახლობელნი ერთი ასეთი გულოვანი და გულ სრული ვაჟი იყო, რომ მისთანა ადამის მონათესავე კაცი არ გამოსულა. მის გუნებაში ერთის ბეწვის ოდენი შიში არ შევიდის, ერთი ასრე ძალიანი ფალავანი იყო, რომ ლომი დაიჭირის და კბილები დააძრის და გაუშვის, და ერთი ასეთი ბრძენი და ფილოსოფოსი და აქიმი იყო, რომ არისტოტელსა და უმიროზსა და ბოდრატ აქიმსა სიბრძნითა და სწავლოლობითა იგი ჰსჯობდა, და რომელიც ძნელი და მიუმხდარი საქმე იყვის, ჰყარის რამლი და ამით შეიტყვის და ასრე თქვის: ამ ადგილშიგან ჩვენს მეტი ამ საქმის მცდელი და შემეტყობი კაცი არა ჩანს. ჰყარა ბრძენმან კაცმან რამლი და კელმწიფის ქალი ნახა ერთსა მაგარსა ქვაბსა შიგან დევთავან მიყვანილი, ასეთი ქვაბი იყო, რომ არას ღონით კაცს შესვლა არ შეეძლებოდა და არც მის ჟამში კაცთა ნათესავი იქ მისულ იყო. თავის ძმებს უთხრა, და წავიდნენ კელმწიფის ქალის გამოსაყვანად და მივიდნენ ქვაბისა ძირსა. გულადმან კაცმან აღარ მოუცადა თავის ძმათა და არც გუნებაშიგან შიშმან გაუარა, და არცა რა დევთა იქ ყოფნა მიიჩნივა. შევიდა ქვაბშიგან, თურმე დევნი სხვაგან სადმე წასულ იყვნენ. მარტო ქალი დახვდა, გამოიყვანა და ძმათ შეეყარა და წამოვიდნენ, დევნი უკან მოეწივნენ. რა დევთა მოწევნა შეიტყვეს, დადგნენ გულადი და ძალიანი კაცი. შეექნათ ბრძოლა ძლიერი, კაცი დევთა ყველას მოერივა, მოსწყვიტეს და დახოცეს დევები. დევთა მოწევნასა და ბრძოლასა შიგან ქალი შეშინდა

და დასუსტდა, ჭკუა და ცნობა სრულად დაეფანტა და აღარ შეესმოდა რა. კაცთა ნახეს მკვდარი ქალი, ეწყინათ და მას ბრძენსა და აქიმსა ძმასა ესრეთ უთხრეს: ახლა ამისი შენ იციო, რასაც უზამ და ან რასაც სიბრძნესა და აქიმობასა მოახმარებ. მან მეცნიერმან კაცმან ყოველი სიბრძნე იხმარა და დაუწყო წამლობა, და მასვე წამსა მოაბრუნა და გაამთელა. წავიდნენ, მივიდნენ კელმწიფესთან და მიართვეს ქალი, და ამა კელმწიფემა ღმერთს მრავალი მადლი ჰკადრა და მრავალს ხანსა ღვინითა და სიხარულით შეექცა. იმა სამთა ძმათა ეგრე მოახსენეს: კელმწიფეო, ჩვენ თქვენი ბრძანება ყველა გვითაგებია და მოგვიგვრია თქვენი ასული და სამართალი თქვენს კელთ არის, რასაც წყალობას გვიზამო. კელმწიფემ გულოვანს კაცს ერთი დიდი სათავადო და სპარსალარობა უბოძა და ძალიანს კაცს იგი თავისი ასული შერთო და საბატონო სრულებით დაანება, და იგი ბრძენი კაცი ვეზირად დააყენა და ერთი სათავადო მას მისცა. აწე კელმწიფეო, ჩემი ასრეა, პირველ ბრძანებითა მღვთისთა მოვრჩი და მერმე ამ ბრძენთა კაცთა მიზეზითა. რა ეს არაკი დაათავა, კელმწიფეს ერთობ მოეწონა და მერმე ბრძანა: „მოიყვანეთ იგი დიაცი და ვჰკითხოთ, ეს რა ქმნა, რომ ჩემი შეურცხვენელი სახლი ესე გვარად შეარცხვინა და ამისთანა შვილიცა? თუ განგება და ღვთის მოწყალება არა ყოფილიყო და ჩემის შვილის ვეზირის სიბრძნეცა მღვთის წყალობის მიზეზათ არ შემქმნოდა, ჩემისა ხელითა ამ უბრალოს შვილის სისხლი დაიღვრებოდა და ჩემის ხელით ორივე თვალი უნდა წამომეთხარა, ჩემი ტახტი და სახელმწიფო უმკვიდროთ გამხდარ იყო!“

აქა დედაკაცის მოყვანა კელმწიფესთან.

მოიყვანეს იგი დიაცი ტახტისა პირსა გაყვითლებულითა პირითა. ზაფრანა და ქარვა შექმნილ იყო შიშითა. კელმწი-

ფემან შეხედა და ასე უბრძანა: „ჰე, ყოვლისა კაცისა პირის წყლის განმაქარვებლო და ბანოვანთა პატიოსნებისა და წმინდისა ნამუსისა დამსვრელო, რა ჰყავ ამისთანა საქმე? ყოველი სირცხვილისა უფალი თავ დადრეკილი და უპასუხო გახადე, ჩემის ბედნიერისა სახლისა და საწოლისა ღირს ქმნილმან, ჩემთა უბეთა შიგან ნაწოლმან ეს ჩემი ნაყოფი ცოდვისათვის როგორ მოინდომე? ღმერთმან შემოქმედმან ჩემთა თეთრთა წვერთა ზედან ნადენი ცრემლი შეიწირა და სიბერისა დროსა ერთი შვილი მომცა, შენც შვილად გეხელყოფოდა, ჯერეთ ცოდვა დაჰპატიე და მერე ჩემი სიკვდილი რად მოიადვილე? ესე ოდენი განასაკრთომელი ცოდვა და უხამსი საქმე, ანუ ეგდენი ტყუილი სიტყვები როგორ შეიწყნარე, მართალსა დაამსგავსე?“ ღიაცმან გაყვითლებული პირი სისხლის ცრემლითა შეახამა, ესრეთ მოახსენა: „კელმწიფეო, დედათ ბუნებისა მოცთომა და ნაკლულად დაბადება პირველად დაბადებულია. ჩემმა უსირცხვილობამა ყველას უსირცხვილოს აჯობა, მე რა შენი შვილი ახალ მოწიფული ენახე, არღავანსა ღაწვსა შავნი წამწამნი ფეხჩამოშვებით რიგზედან ზედ დადგომოდეს, და შავნი წარბნი გოზავილოანად ბროლზედან გაზიდული გაწვდილ იყო; თეთრისა ვარდისა ფერხთა ყურის ძირთა ბნელი ია მოფენილ იყო, იაგუნდისა ბაგეთა ქვეშე თეთრი მარგარიტი მნათობდა, და ზედან შავსა სუმბულსა ულვაშად ამოსვლა დაეწყო, ალვის შტო, ნორჩი ტანი აღმა აღმართულ იყო, მე ეგე და ისი ყველა დამავიწყდა, გულსა შიგან ესრეთ სურვილისა ბორჯალი ცეცხლი და კვამლი აღმეგრძნა, რომე მღვთის შიში და თქვენნი მორიდება, ნამუსი და ჭკუა, პატივის საფარველი, ყველა ჩემის კელითა შევკეცე და დავდევე, საუკუნოსა ცეცხლი მისის შეყარის მოლოდინმა დამავიწყა, გაუსინჯავად და დაუცდელად ერთი ძნელი ხვაშიადი წამომცდა, მისის სიყვარულითა გახელლებულმან რა ესე ისარი უხამსი პირდაღმა გავტყუარცე, იმისი გარეშექცევა აღარ ეგებოდა, კელმწიფისა სინანული

უსარგებლოდ დავინახე, მერმე მომავალსა საქმესა გაუფრთხილ-
დი, სიცოცხლე ყოველის მიწის ნაშობისათვის დიად ტკბილია,
და სიკვდილი საძნელო არის, ამას გამოვეყიდე და რო-
მელიცაღა ან სიტყვით შემეძლო და ან ხერხით მოვრჩომილ
ვიყავ, შენი შვილი მომკვდარ იყო, მას ჩემი სიცოცხლე მოერ-
ჩინა; მე შენის შვილის სიკვდილის მეტი არა მომარჩენდა რა,
ამისთვის ვეცადე ყოვლის საქმით მის სიკვდილსა, აწე არ იქნა
და აქამდისინ ვეცადე, ახლა ყოვლის სატანჯველის ღირსი ვარ,
მოვსრულ ვარ ტკბილის სულის მიცემის ბაზარშიგან, ფერხი
გზახედან დამიდგამს, თუმცა არ მემეტების, მაშინც გამომიმე-
ტებია“.

კელმწიფემან ვეზირთ უბრძანა: „რომლით სატანჯველი-
თა ხამს ამისი სიკვდილი?“ წამოდგა ერთი ვეზირი და მოახსენა:
„კელმწიფევე, ამას თვალების დათხრას ემართლებით, ყველა თვა-
ლების ბრალია და თვალით მოსწონებია და მოუნდომებია
თქვენი შვილი საავოდ“. მეორემან თქვა: „თვალების ბრალი არ
არის, ენა ამოგლიჯეთ ძირითვე, ენით ულაპარაკნია უშვერი
საქმე და თქვენი სიკვდილი“. ზოგმა ცხვირ-პირის დაქრა მოახ-
სენა, ზოგმა კელისა და ფეხისა, ზოგმა სხვა რიგი სიკვდილი.
წამოდგა კიდევ სხვა ვეზირი და მოახსენა: „ეგ ყველა ტყული
არის. გული უნდა ამოვაგლეჯინოთ, გულშიგან რატომ გაუარა
ავმან საქმემან“. რა ეს რჩევა დედაკაცმან გაიგონა, ცოტად
გაიღიმა და ასრე თქვა: „ეგ საქმე ფინაჩისა და მეღის არაკსა
ჰგავს“. და სთქვა არაკი¹⁾.

თამსარა ღ²⁾.

შრთსა ალაგსა ერთის ძველის მაშის მკეთებელი ფინაჩი
იყო, ტყავებს იქმოდის და მაშიეებს აკეთებდის. შემოაჩვია ერ-

1) უკანასკნელი სამი სიტყვა ჩვენს დედანში არ არის, მეორე ხელ-
ნაწერიდან შემოგვაქვს.

2) დედანში სწერია „არაკი“. სათვალავი ჩვენ მიუჟმატეთ

თი მელა, შემოიპარის, მაშიეები და მეში ყველა შეუქამის. დალონდა ფინაჩი და ასე თქვა: „თუ მე იმას ერთს ხერხს არას მოუგონებ, არ იქმნება“. დღესა ერთსა გააკეთა მახე და დაუგო შემოსაძრომსა კარზედან, დაიჭირა მელა და დაუშინა ჯოხითა თავში, ამდენი ჰსცა, დაბნიდა. ფინაჩს მკვდარი ეგონა, მელამ მისებურად თავი მოიმკვდანურა, სახლის გვერდით გაიტანა და დააგდო. მელამ ასე თქვა: „თუ ახლა წამოვხტე და წავიდე, არამცა ძაღლები გამომიდგნენ და დამიჭირონ და უფრო ავად მომივიდეს საქმე, ჯერ ასე ვიქმნები და როდესაც ძაღლები იქა აქა უკუითანტებიან, მაშინ გავიქცევი“. ამა საქმით მელა იქავ დარჩა. რო მელიის სიკვდილი შეიტყეს, მრავალი კაცი მოვიდა სანახავად. ერთმან კაცმან თქვა: მელიის ყური წამლად კარგი გამიგონია, და მოსქრა, ზოგმა ენა ამოართო, ზოგმა კბილები დააძრო, ერთმან გულს დაუწყა გლეჯა. გულის ამოგლეჯა ერთობ ემწოვა, წამოხტა მელა და გარდაიხვეწა. აწე მისი არ იყოს, ისემც ღმერთი თქვენთვის გამოარჩევს, რაგვარადაც გულის ამოგლეჯას კარგად არჩევდეთ!

კელმწიფემან თავის შვილსაც ჰკითხა, ეს რომლის სატანჯელით მოვკლათო? კელმწიფეს შვილმან ესრეთ მოახსენა: „რაგინდა რა მრავლის დამნაშავე იყოს კაცი, დედაკაცის სისხლშიგან არ უნდა გაერიოს, და არცა კაცსა დედაკაცის სიკვდილი ენატრება, ამას სხვა არა გაეწყობა რა, ვირზედ უნდა შესვას და ლაფი დაასხას კაცმა, და ეს ქვეყანა ისე მოაროვინოს“. კელმწიფის შვილის ნათქვამი მოეწონათ, და შესვეს ვირზედ, თავს ლაფი დაასხეს და ის თემი და ქვეყანა თავ-ლაფიანი ვირით დააროვინეს.

რა კელმწიფემან დედაკაცის საქმისაგან მოიცალა, ვეზირნი თავ თავისთვის წავიდნენ, დარჩა მარტო სუმბატ აქიმი და შვილიც გვერთ უჯდა. სუმბატს ასე უბრძანა კელმწიფემ: „ბრძენო აქიმო, რადგან ყველა ზეგარდამო დაიწერების კაცის თავსა ზედა დაწერილი, რომე სანამდისინ სიკვდი-

ლისა ხარკისა მომხდელნი მომიხდებოდენ და ყოვლისა
 კაცისა უხვანიშნოსა ბეგარასა მთხოვდნენ, მევე მოვკვდე
 ამ უხანოსა სოფლის დაღმენვინემდინ. სვიანისა ტახ-
 ტიდან უნებელად გარდმომაგდებდნენ, ამ ჩემისა ნელისა ფე-
 ხითა შეუშფოდებელად გარდავხდე! რაც უნ ჩემზედან სიკე-
 თე ჰქმენ, მეც გარდავიხადო. უბრძანა მეჭურჭლეთა, თავის
 შესამოსელი გამოაღებინა და თავით ფერხთამდინ სახელმწი-
 ფოსა შესამოსლითა შემოსა, მერმე სასწორზე შესვა და ცალ-
 გნით ოქრო შეუწონა და უბოძა და ერთი კარგი მისგანვე
 გამორჩეული ალაგი და სოფელი უბოძა. სუმბატ აქიმმან ტახ-
 ტისა ფერხნი გარდაკოცნა და პირი მიწას დაჰსდვა და კელ-
 მწიფე ჯერისაებრ დალოცა¹⁾ [და ეგრეთ მოახსენა:

კელმწიფეო, ღმერთმან შენი ორივე ცხოვრება ვითა გე-
 ფერებოდეს და ღირს ხარ, ეგრეთ უშურველად მოგცეს. მე
 თქვენი წყალობა არ მაკლია-რა, მარადის მონასა თვისის უფ-
 როსის მონება და სამსახური მართებს, მე შენს შვილს სწავ-
 ლასა როგორ დაუშურვებდი, მაგრამ ყოველი განგებითა
 ღვთისათა იქნების, რაცა კაცსა გარდახდების თავსა ზედა
 თვისსა. კაცი როდესაც დაიბადების, რან გამოჰყვების ცნობა
 კეთილისა და ბოროტისა, და ყოველთა ზედა მოწყალება
 ღვთისა მიეფინების კეთილსა და ბოროტსა, როგორც მაზე
 აღყვავებულს წალკოტსაცა მიაღვების და მწვირესაცა, ვიდ-
 რე მწუხრადმდე, მაგრამ მზეს ვერაფერს ავნებს, და მას ზე-
 დან ერთსა თიმსარსა მოგახსენბთ.

1) ეს პარაგრაფი გიორგი წერეთლის ხელთნაწერში ასეა მოთხრო-
 ბილი:

რა კელმწიფემან ღედაკაცის საქმისაგან მოიცალა და ვაზირნი თავ-
 თავისად წავიდნენ, დარჩნენ მარტო სუმბატ ექიმი და კელმწიფისა შვი-
 ლიცა გვერდ მჯდომი ახლდა. მაშინ უბრძანა სუმბატ ექიმსა: „ეს ჩემი
 საყვარელი შვილი სიბერის ქაშს ღმერთმან მიბოძა და ყოველი ღვთისა
 განგებისაგან იქმნების, მაგრამ მრავალს ბრძენს და მეცნიერს კაცს მივა-

თამსარა ჯა¹⁾).

სთქვა არაკი: „ინდოეთის კელმწიფეს ერთი ვაზირი ჰყვანდა და თავის სწორად მიაჩნდა, და სრულიად ინდოეთი იმის კელთ იყო. შვილი არა ჰყვანდა, და როდის ღმერთმან მოხედდა, უკანასკნელს ჟამს ერთი შვილი მისცა. როდესაც სწავლების დრო მოუვიდა, სასწავლოს მისცა. ასრე მალე ასწავლა, რომე ათის და თორმეტის წლისამ ყოველი სწავლა შემოიკრიბა. მამამან მისმან საეტლოს აკითხვინა, თუ რომელის ბედისა იყოს ძე ესე ჩემი. და ოდესაც ჰკითხა მერამლემან და ჰყარა რამლი, ესრეთ მოახსენა: „ესე ძე შენი დიდად სვიანი იქმნების და ბედნიერი, კელმწიფეთაგან დიდსა დიდებასა და პატივსა მიიღებს. თქვენ საქმესაც ასე იტყოდენ ბრძენნი და გონიერნი, რომ ურიგო საქმე არა ქმნას რაო. არცა ამან ქმნას წინააღმდეგომი საქმე შენი, მაგრამ აქა რამლთა შინა ერთი საქმე რამე დავინახე: როდესაც გაიზდების, შენად უკითხავად და ნება დაურთველად შენის სახლისაგან რაღასაც რასმე აიღებს, და ეს ვერ შეგვიტყვია, თუ რა არის“. ვეზირს დიდად იამა, და როდესაც ხუთი წელი გამოვიდა, ვაჟი მოიწიფა, ვეზირმან ესრეთ უთხრა: „შვილო, ამდენი კაცი შეიქენ, კელმწიფისა მამისა ფერკთა კოცნა არ გღირსებია, აწ წამოზრძანდი და ნახე“. ვეზირი აღდგა და წარვიდა; და

ბარე და ვერა კაცმან ვერა მოჰკიდა-რა სწავლა, და მერმე შენ შენის უფსკრულის მეცნიერებითა ასეთი საქმე უყავ, რომ მრავლის სწავლითა დაკლექილი გული გაუხსენ და ასეთი კაცი შეიქმნა, დღეს ჩემს ტახტს ჯეროვნად შეეფერების და საკელმწიფოს ჩემს მსგავსად განაგებს. ღმერთს გარდა შენი დიდი მადლიერი ვარ, და ღმერთთანაც პირნათლად მიხვალ, როგორათაც ჩემის ტახტის წინ ხარ პირნათლად; ღმერთმან ეგების გარდაგინადოს, თორემ მე ვერ გარდავიხდი, და ახლა სწორედ მითხარ, იმ მსახურების მაგიერი ჩემგან რა გინდა, რომ გიბოძო? სუმბატ აქიმმა პირი მიწას დასდუა, თაყვანი სცა. (ამის გაგრძელება ზემოთ ფრჩხილებში მოგვყავს იმავე გიორგი წერეთლის ხელნაწერიდან).

¹⁾ ეს სათაური დედანში არ არის.

სასახლისა სიახლოეს ბახჩა ჰქონდა, და ყვავილთა გაშლის დრო იყო; შებრუნდა მამის უკითხავად, და ბალშიგან ვარდი და სუნნელი ნერგის ყვავილები დაკრიბა, და ხელსახოცში ჩაიყარა, ტყავს ქვეშ დაიჭირა. რა მოვიდა კელწიფესთან, ვეზირი მიუძღვა და კელმწიფესა ფერკთა აკოცნინა. ყმაწვილმან გაშალა ხელსახოცი და სურნელი ყვავილები კელმწიფეს მიართვა. დიდად იამა და ვეზირის ნასწავლები ეგონა. ვეზირმან არ მისწავლებიაო, შეფიცა. კელმწიფემან უბრძანა ვეზირსა და მუნაჯიფთა: „ის ერთი ნათქუამი ქართული როგორ მოხდა?“ ვეზირმან მოახსენა: „კელმწიფეო, დღეს გათავდა, ჩემად უკითხავად ყუავილი დაკრიფა და თქვენ მოგართვათ. კელმწიფეო, მუნაჯიფთა მისი ნაქმარი წინ და წინ შეიტყვეს, მომავალი საქმე არ დადგების, რომე არ გარდავიდეს, ჩვენს სიბრძნის ჭკუაში ასრე დაგვინახამს, რომე ავიცა და კარგიცა მომავალი საქმე არის და არ იქმნების, რომ კაცის თავს არ გარდახდეს]. ის დღე იმითი გარდაიარა, რა დილა გათენდა, კელმწიფემან ტახტისა და სრა ფარდაგისა მოკაზმა ბრძანა, თვითცა საკელმწიფოთა გვირგვინითა შეეკაზმა საგაზრახოთ, ვითამცა რასმე გასალმებას აპირებდა, და ბედნიერი ხმალი წელთა შემოირტყა. დაჯდა, და კელმწიფის შვილი, (და) ყველანი დასხეს, იაზრეს, რომე კელმწიფესა დიდი რამე საქმე აქვსო. უჩუმრობდენ და ყურის მიგდებით იყვნენ. კელმწიფემან ბედნიერი პირი აიღო და ესრეთ ბრძანა: „დიდება შენდა, მოსამართლეო, რომელმან ქვეყანისა და შენთა დაბადებულთა საქმე გარიგება ჩემებრთა უღირსთა მეფეთა დასხმით განაგე, ჩემიცა აქამომდე ინებე ტახტოსნობა, რომელიცა კაცობრივითა უძლურითა ხორციითა მართლ მსაჯულობა გამედრიკოს, შემინდევ!“ ცრემლით ესე ბრძანა, მერმე მიიქცა, ვეზირთა და დიდებულთა ეგრე უბრძანა: „ჩემნო დიდებულნო და ჩემისა ნებისა მძებნელნო, განგებამან მღვთისამან ესრე მე მაგონა, რომე აქამდისინ ამის უხანოსა სოფლისა კიდევ, ვითა სხვანი კაცნი ხორციითა ვიმსახურე და განუსვენე, ახლა დრო არის, რომე

ღმერთსა ვმსახურო. რა გინდ არა სიმაართლით იყოს კაცი ამ
სოფელსა, მაშინცა სიმდიდრესა შინა სიკვდილსა სიგლახაკეში
ჰსჯობს. აწე შემომივედრებია შვილი და საბატონო, მე გავალ
ამ საწუთროსაგან და გაუშო ნიშნი შობისაგან გასავალ, რაცა
დღენი ღმერთს მოუცემია“. რა ესრე მწარე მოსასმენი გაიგონეს
ლაშქართა, იცოდეს, რომ აღარას საქმითა და აჯათა აღარ მოი-
შლებოდა ეს გაგებული მეფისა. ასეთი გრგვინვა შეიქმნა, რომე
მე სამყარომ დასაქციელად თახთახი შექმნა. შვილი ტახტი-
სა ფერხთა ქვეშე მიწასა დაემხო, პირის სახე გაიხეთქა, იძახდა:
„კელმწიფეო, რა ნახე ჩემ შიგან ვგეთი სიკეთე, რომე ესე-
ოდენსა მღვთისაგან დაბადებულსა სულსა და თქვენისა უსწო-
რისა მამაცობითა შენახულსა და მღვთაებრითა სიმაართლითა
დამშვიდებულთა საკელმწიფოს ჩემთა ხელთა შიგან აგდებ-
ესეთსა მძიმეთა ტვირთსა კიცვსა და უმწყსელსა ზურგსა მჰკი-
დებ, ჯერედ ვაჟობისა ქარი თავსა მიდგს, ტვინისა მღერა ჯე-
რეთ არ დამწყნარებია, ყმაწვილური ღონინი და შექცევა
არ უნახავს; ესეთსა ზღვასა შემაცურებ, რომ ჯერეთ ჩემთვის
აღრე არის ეგ საქმე. ოდესცა ბრძანება მღვთისა მოსულ იყო,
მაშინ ჯოჯოხეთისაგანაც უძნელე იყო თქვენისა ბედნიერისა
პირისა უქვრეტელობა“. კელმწიფემან აღარც ვეზირნი აუბნა
და აღარც შვილი, გარდახდა ტახტიდაღმე. ბედნიერი ხმალი
შემოიხსნა, და (შვილსა) წელთა შეარტყეს და სვიანსა ტახტსა
უნებელად დასვეს; გვირგვინი მოიხადა და თავსა დახურა, ვგრე
უბრძანა: „ჩემი საკელმწიფო ყოვლის ავის საქმისაგან განწმენდი-
ლი დამიგდია სიმაართლითა სავესტმტერთაგან შეუფერებელი ..¹⁾).

კელმწიფემან ²⁾ მეჯლიში ბრძანა, სალარონი განახვნა,
გლახაკთა ზედა ესოდენი გასცა, რიცხვი არ შეიგნებოდა და

¹⁾ ამის შემდეგ კიდევ ჩვენს დედანში სიტყვებია: აწე ნუმცა დამ-
ბადებელისა წინაშე და ნურცა ჩემ წინაშე... (ამით თავდება ჩვენი დე-
დანი).

²⁾ ამ სიტყვიდან დაწყებული ტექსტი ჩვენ შემოგვაქვს პეტერბურ-

უბრძანა ყოველთა: „ძე ჩემი დალოცვით ერთგულებით და ღმერთსა ურიცხვი მადლობა შესწირეთ, რომელ ძე ესე ჩემი სიკვდილისაგან განერა. კელმწიფემან ვეზირთ ქება შეასხა და მრავალი მადლი უბრძანა მის ჟამითა: „ძე ესე ჩემი თქვენის სიბრძნითა და მეცნიერებითა სახიერმან ღმერთმან მომცა და თქვენისავე შრომითა გვამსა შინა სული ჩაუბრუნდა“. მრავალი უბოძა და ეგრეცა ყოველნი ვეზირნი მოიმადლა. მერე სუმბატ ბრძენსა, ვითა მისსა მეცნიერებასა ეფერებოდა, ეგოდენი ქება შეასხა და მრავალი მადლი უბრძანა; ეგეოდენნი წყალობანი მიანიჭა, რიცხვი არ შეეგებოდა, სამოხსლითა ძვირფასითა შემოსა და სწორ თავისა ჰყო.

მიერ ჟამიდგან ყოველნივე ღმერთსა აქებდეს და აღი-ღებდეს. განისმა ესე ამბავი ყოველსა ქვეყანასა, სმიდენ, მხიარულებდენ და შეექვევოდნენ, და არა იყო გულთა მათთა შეჭირვება. ძე მეფისა ესეთი ჭაბუკი და სიბრძნისა მქონებელი შეიქნა, რომელ ძველთაგანცა არა სმეოდათ მისებრი მხნე, ქველი კელმწიფე. ამაზედა უჭირველად იყო, და სრულიად ინდოეთი მის კელმწიფისა შემდგომად სამეფოდ მას გამოე-ლოდნენ.

დასრულდა მათი ამბავი, მკითხველთა გულსა ნუცადღეს მოეცემის შეჭირვება, სიხარულთა კიდე.

გის საჯარო ბიბლიოთეკის ხელთნაწერიდან (№ 52 თ-ს გრუზინსკის ხელნაწერებისა), რომელიც გადმოუწერია გ. ნ. გესტმანს 1891 წელს და ჩვენ გვითავაზა.

ზოგიერთი სიტყვების ახსნა.

- არითი—ამოსანი, ამხანაგი, სუფარელი.
- არღანი—არღანი—წითელი, მეწამული, ჯიგრის ფერი.
- ასსი—ურაული.
- თიშარი—თიშალი—არაკი, ამბავი.
- კაჭკაჭი—ხმელი დერბ ბაღასისა.
- კუტალი—ხის დეჭი.
- ღანთარნი—ღანხარი, ღანხარი — გლეხი ბრინჯის შემუშავებელი, სოფელი.
- მალაზირი—საჭმელია.
- მეჭკობსანი—მეჭლიბე.
- მეშაითი—საბელზე მისიარული, აკრობატი.
- მუნაჯობი—გარსკვლაფთ მრცხველი.
- რამელი—სამისნო წიგნი, სამისნო იარაღები.
- საღმური—საღამური.
- სტანბო—სტამინი—ზირთართო სარწული ტურჭელი.
- უსული—სიღამაზე, მხდენიღობა.
- ფასკუნჯი—მორხველი, გრიფი.
- ქებინი—მარი, მამადანთ ცოლის მიზდი, მიითვი.
- ქულბაქი—დუქნები ბაზრისა.
- ჭანი—ადგილი, სადაც ლითონი ითხრება, მადანი.
- ყაშალი, ყაშალა—ხავსი (? ეს სიტყვა არ არის ლექსიკონში).
- შუშანი—თამაშობა, ცეკვა, რეკვა.
- ჭობსანი—ქლიბი.
- ჯუფთი—წიფილი, ტყელი.

ს ა რ ჩ ე ვ ი კ ა რ ე ბ ი ს ა .

პარი ა.	დასაწყისი. ინდოვეთ კელმწიფისა ამბავი და ცხოვრება მისი	1
პარი ბ.	აქა უკეთესის ცოლისაგან მისვლა და ვეზირობის გამორჩევა მისგან	3
პარი გ.	კელმწიფის ქალისაგან უშვილოების პასუხის მოხსენება.	5
პარი დ.	აქა სუმბატ აქიმისაგან კელმწიფის შვილის წაყვანა და ყოვლის სიბრძნის სწავლების დაქადება	10
პარი ე.	წამოვიდა სუმბატ აქიმი და ასწავლა ძესა მეფისასა. ძიძისაგან წაყვანა კელმწიფის შვილისა	16 19
პარი ზ.	კელმწიფის შვილისაგან ხმის ამოღება	20
პარი ზ.	აქა ძიძისა ქართულით კელმწიფემ თავისი შვილი სასიკვდილოდ მისცა ჯალათებს	23
პარი ც.	მისვლა პირველისა ვეზირისა. კელმწიფის შვილის დამხსნელის სიტყვის მოხსენება კელმწიფის წინაშედ	26
პარი თ.	აქა დედაკაცისაგან მეორედ მისვლა კელმწიფესთან მისი შვილის სიკვდილისათვის მეორე დღესა	35
პარი ი.	მეორეს ვეზირისაგან კელმწიფესთან მისვლა და კელმწიფის შვილის სიკვდილისაგან დახსნა იმ დღესა	37
პარი ია.	დედაკაცისგან მესამედ მისვლა	40
პარი იბ.	მესამე ვეზირისაგან კელმწიფესთან მისვლა	43
პარი იგ.	დედაკაცისაგან მეოთხედ მისვლა. შვილის საჩივარი და დაბეზდება.	51
პარი იდ.	მეოთხე ვეზირისაგან კელმწიფესთან მისვლა და კელმწიფის შვილის მორჩენა	52
პარი იე.	დედაკაცისაგან შეტყობა, რომ მეოთხე ვეზირი მისულა და კელმწიფის შვილი სიკვდილისაგან მოარჩინაო. წავიდა მეხუთედ	59
პარი ივ.	მეხუთე ვეზირისაგან შეტყობა და კელმწიფესთან მისვლა	60
პარი იჟ.	კიდევ შეტყობა დედაკაცისაგან, რომ მეხუთე ვეზირი მისულაო და კელმწიფის შვილი მოუარჩინაო. ადგა და მეექვსედ წავიდა	65

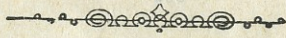

პარი ივ. მეექვსე ვეზირისაგან შეტყობა, რომ დიაცის ქართულით კიდევ შეიღსა ჰკლავსო კელმწიფეო	68
პარი ით. მეშვიდეთ მისვლა დედაკაცისაგან კელმწიფესთან გაათრე-ბული და სიბლიანი	75
პარი კ. შვიდა მეშვიდე უმცროსი ვაზირი კელმწიფესთან უშიშრად, ურიღლად	78
აქა კელმწიფის შეილისაგან ხმის ამოდება და სუმბატის გამოჩენა	83
კელმწიფის შეილმა მოციქულად ვეზირი აახლო მამასა თვისსა	84
პარი კა. კელმწიფისაგან თავისის შეილისა და სუმბატ აქიმის კმობა და მისვლა	84
აქა დედაკაცის მოყვანა კელმწიფესთან	99

ს ა რ ო ე ვ ი თ ი მ ს ა რ თ ა .

1. მელა, მაიმუნი და თევზი	8
2. ცილობა უფროსობაზე მგლისა, ჩეღისა და სპილოს შორის	9
3. ქიშმიროს ხელმწიფე და მესპილოე	12
4. მაიმუნი, ცხვარი და სპილოები	25
5. თუთიყუში, მასპინძელი და უნამუსო ცოლი	27
6. დედაკაცი, ორი მისი საყვარელი და ქმარი	33
7. მრეცხელი ტანისამოსისა და მისი შვილი	36
8. ერთი ჯუფთი დედალ-მამალი კაკაბი	38
9. დაკარგული ფული	39
10. ხელმწიფის შვილი და ქაჯი-ქალი	41
11. ბერი დიაცი და მტირალი გოშია	43
12. სამი სურვილი	48
13. მაიმუნი, ღორი და ხეხილი	51
14. კატა, ყმაწვილი და გველი	54
15. მეაბანოვე, მისი ცოლი და კელმწიფის შვილი	56
16. ბოზი დიაცის მიერ დაჭერა თავის ქმრისა	56
17. თაფლის მშოველი	59
18. ბოზი დიაცი მამამთილის გამაწბილებელი	61
19. ავაზაკი, მაიმუნი, და ლომი	66
20. დამალული ნაქსოვი	68

21. სქესის შეცვლა.	75
22. ლომის კვალი	92
23. კაცი, რომელსაც დედაკაცის აუგი შეუხწავლია	81
24. მოწამლული რძე	86
25. უგუნური დედა და ბობშის ჩაშვება ქაში	87
26. ყმაწვილი არცხვენს დედის მიჯნურს	88
27. ყმაწვილი და ნაპარევი ფული	89
28. სანდალის ვაჭარი და ბრმა ბებერი	91
29. მოტაცებული მეფის ასული და ოთხი მისი მძებნელი	97
30. მელამ თავი მოიმკვდარუნა	101
31. ქურდი ახალგაზდა	104

შედეგების გასწორება.

გვ.	სტრიქ.	სწერია:	უნდა იყოს:
42	13 ზემოლამ	მას	მის.
—	18 —	აცონობეს	აცნობეს.
43	4 ქვიმოლამ	და და	და.
58	5 ზემოლამ	მიეხელა	მიეხადა ¹⁾ .
72	7 ქვემოლამ	ექმნათო	უქმნიათო.
75	9 —	მიჰიკრავსო	მიჰკრავსო.
76	1 —	ჩემა	ჩემი.
82	3 —	მომკვლარიყოა, მას	მომკვლარიყოა, ამა
91	15 ზემოლამ	თიმსარი კთ	თიმსარი კს.
96	1 —	გვასმიერ	გვასმიეს.
—	12 —	თქვენის	თქვენის.

¹⁾ დედანში ასე სწერია, მაგრამ უნდა იყოს მიიხელა.

ფანსი ოლი აბაზი.